

ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจ
ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
The Effect of the Group Activities by using Family Participation on Resilience
Strengthening for Children and Youth in the Juvenile Observation
and Protection Pattani Province

วिवรรษา แซ่เจี๋ย
Wiwansa Saechia

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Psychology
Prince of Songkla University
2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจ
ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
The Effect of the Group Activities by using Family Participation on Resilience
Strengthening for Children and Youth in the Juvenile Observation
and Protection Pattani Province

วिवรรษา แซ่เจี๋ย
Wiwansa Saechia

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Master of Arts in Psychology
Prince of Songkla University
2561
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อ
ความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครอง
เด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ผู้เขียน นางสาววิวรรษา แซ่เจี๋ย

สาขาวิชา จิตวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....
(ดร.ณรงค์ศักดิ์ ครอบคอบ)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์)

.....กรรมการ
(ดร.ณรงค์ศักดิ์ ครอบคอบ)

.....กรรมการ
(ดร.บุญโรม สุวรรณพาทู)

Print

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.ดำรงศักดิ์ ฟ้ารุ่งแสง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์. ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาววิรรษา แซ่เจี๋ย)

นักศึกษา

Prince of Suan
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

Canan 10/2

(นางสาววิวรรษา แซ่เจีย)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์ ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อ

ความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครอง

เด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ผู้เขียน นางสาววิวรรษา แซ่เจี๋ย

สาขาวิชา จิตวิทยา

ปีการศึกษา 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี และส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 82 คน กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 23 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน กลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จำนวน 17 กิจกรรม รวมเวลาทั้งหมด 15 ชั่วโมง กลุ่มควบคุมเป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว และแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล Wilcoxon matched pairs signed rank test และ Mann Whitney U Test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการทดลอง มีระดับความเข้มแข็งทางใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
2. ระดับความเข้มแข็งทางใจระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง มีระดับความเข้มแข็งทางใจไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05
3. ระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองหลังการทดลอง 1 เดือน มีระดับความเข้มแข็งทางใจไม่แตกต่างกับหลังการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

Thesis Title	The Effect of the Group Activities by using Family Participation on Resilience Strengthening for Children and Youth in the Juvenile Observation and Protection Pattani Province
Author	Miss Wiwansa Saechia
Major Program	Psychology
Academic Year	2017

ABSTRACT

The objective of this Quasi-experimental was to study the effects of the group activities by use Family Participation. The samples were children and youth were prosecuted has 82 children and youths. The samples purposive were selected a total of 23 children and youths and were divided into experimental group 8 youths and control group 15 youths. The experimental group done 17 mental health activities for children and youth with family participation total 15 hours. While the control group did the mental health activities for children and youth in Juvenile Observation and Protection Pattani Province. The instrument using in this study were a questionnaire about model of resilience strengthening for children and youth with family participation and Resilience Scale for Thai children. Wilcoxon matched pairs signed rank test and Mann Whitney U Test were used for data analysis.

The research result found :

1. The resilience levels of the experimental group before and after the experiment were not difference at .05 significant level.
2. The experimental group and the control group had the resilience levels were not difference at .05 significant level.
3. The experimental group were not difference at .05 significant level of resilience at pretest and one month follow up.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี จากความช่วยเหลือของหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่าย เป็นทั้งผู้อุปการะ กัลยามิตรที่ให้คำปรึกษา ให้กำลังใจกำลังใจ ข้อคิดเห็นที่ช่วยจุดประกายให้การวิจัยเป็นไปด้วยดี มีแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ มาได้ ทำให้รับรู้ถึงความห่วงใยและความเมตตาจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ข้าพเจ้ากราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์ และดร. ณรงค์ศักดิ์ รอบคอบ ทั้งสองท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่มุ่งมั่นและเสียสละเวลาให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ให้แก่ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมา ตลอดจนให้กำลังใจเพื่อสานต่อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์ จุลทรัพย์ และดร.บุญโรม สุวรรณพาหุ คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความเมตตาเสียสละเวลาอันมีค่า ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์กับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในสาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการและการประพฤติปฏิบัติตนที่ดี ให้เหมาะสมกับมหามหาบัณฑิตที่มีคุณภาพ

ขอกราบขอบพระคุณบุคลากรของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ที่ให้การสนับสนุนและข้อเสนอแนะตลอดระยะเวลาขั้นตอนของการวิจัย ดร.จิราภรณ์ ชมบุญ อนุเคราะห์และช่วยเหลือในการตรวจมาตรฐานเครื่องมือ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานีแต่ละท่าน เพื่อนและพี่ที่เป็นกัลยามิตรจากกลุ่มงานคดี บ้านเมตตาและฝ่ายบริหารผู้สนับสนุนให้การศึกษาวิจัยในกลุ่มตัวอย่างเป็นไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณนางสุภาวดี นวลมณี อนุญาตให้ใช้แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก ทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น ทั้งได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขา ซึ่งมีความชำนาญในงานและบริบทของท่าน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกด้านสถานที่และการติดตามงานวิจัยจากบุคลากรของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ได้กรุณาและทำให้กระบวนการวิจัยสำเร็จลุล่วง

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณครอบครัว แม้ญาติผู้ใหญ่บางท่านจะไม่ได้ชื่นชมความสำเร็จครั้งนี้ก็ตาม แต่มีความสำคัญที่ปลูกฝังให้ข้าพเจ้ามีความใฝ่รู้ ให้อิสระที่จะเปิดโลกทัศน์ในด้านการศึกษา ทั้งเป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าด้วยดีเสมอมา

ทั้งนี้ ส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้มีคุณค่า เพราะจากความไว้วางใจและความร่วมมือจากผู้ปกครอง มุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือและทำความเข้าใจกับบุตรหลานของตนเองในช่วงวัยรุ่น ข้าพเจ้าขอมอบคุณความดีครั้งนี้ให้กับผู้ปกครองและน้องๆทุกคน และให้สิ่งนี้เป็นเครื่องบูชาพระคุณครูบาอาจารย์ บิดามารดาและครอบครัว และหากมีข้อบกพร่องประการใด ข้าพเจ้ายินดีน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว

วิวรรษา แซ่เจีย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(6)
กิตติกรรมประกาศ.....	(7)
สารบัญ.....	(8)
รายการตาราง.....	(10)
รายการภาพประกอบ.....	(12)
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	12
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
แนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน.....	14
แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว.....	36
แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางใจ.....	48
แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม.....	54
แนวคิดเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้.....	58
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
3 วิธีดำเนินการวิจัย	64
แบบแผนการวิจัย.....	64
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	67
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	73
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	74
สถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	75

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	77
4 ผลการวิจัย.....	79
สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์และการแปลผล.....	79
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	87
การอภิปรายผลการวิจัย.....	88
ข้อเสนอแนะ.....	90
บรรณานุกรม.....	92
ภาคผนวก.....	104
ก. เอกสารรับรองการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน.....	105
ข. หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ.....	107
ค. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	111
ง. หนังสือขออนุญาตใช้เครื่องมือ.....	113
จ. หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูล.....	115
ฉ. แบบสอบถามและแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก.....	118
ช. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง.....	124
ซ. กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว.....	135
ณ. สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างปี 2553-2557.....	159
ญ. ตัวอย่างภาพกิจกรรม.....	161
ประวัติผู้วิจัย.....	165

รายการตาราง

ตาราง	หน้า
1	เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้กระทำผิดตามแนวคิดของ Lombroso.....28
2	เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้กระทำผิดตามแนวคิดของ Sheldon..... 29
3	กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว.....68
4	เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก..... 69 Resilience Scale for Thai children สำหรับเด็กอายุช่วง 13-18 ปี
5	การแปลผลแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก..... 69 Resilience Scale for Thai children สำหรับเด็กอายุช่วง 13-15 ปี
6	การแปลผลแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก..... 71 Resilience Scale for Thai children สำหรับเด็กอายุช่วง 16-18 ปี
7	แนวข้อคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ปกครอง..... 72
8	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง..... 80
9	ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 82 ก่อนการทดลอง
10	ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองก่อน-หลังการทดลอง..... 83
11	ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มควบคุมก่อน-หลังการทดลอง..... 84
12	ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม..... 85 หลังการทดลอง
13	ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจแต่ละด้านของกลุ่มทดลอง.....86 หลังการทดลอง 1 เดือน
14	ค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก..... 121
15	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อคำถามเกี่ยวกับ.....125 การพัฒนาความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองให้เด็กและเยาวชน
16	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อคำถามเกี่ยวกับ.....126 การพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กและเยาวชน
17	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อคำถามเกี่ยวกับ.....126 การพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้เด็กและเยาวชน
18	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อข้อคำถามเกี่ยวกับ.....127 การพัฒนาความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตให้เด็กและเยาวชน

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
19	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	136
20	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง.....	137
21	วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรม..... สำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง	137
22	รายละเอียดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	139
23	รายละเอียดกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง.....	141
24	รายละเอียดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง.....	144

Prince of Songkla University
Pattani Campus

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	12
พฤติกรรมที่เกิดจากการไม่ผ่านขั้นพัฒนาการ.....	16
การพัฒนา Ego และ Superego ในขั้นพัฒนาการ 3 ระยะแรก.....	17
แบบแผนการทดลอง.....	65
ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	66

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ช่วงวัยที่มีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาก คือวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น วัยรุ่นเข้าสู่ผู้ใหญ่ (เยาวชน) วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ช่วง 12-17 ปี เป็นช่วงที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น และเริ่มพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองว่าตนคือใคร ถ้าเด็กค้นหาตนเองได้ จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่ถ้าตรงกันข้ามเด็กค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองไม่พบจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับตนเอง เป็นขั้นพัฒนาการทางสังคมของ Erik Erikson (1902-1994) ความเป็นเอกลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity VS. Role Confusion) เป็นวัยที่มีความเสี่ยงในการดำเนินชีวิต การจัดการปัญหาอารมณ์ การวางตัวกับเพื่อนต่างเพศ การปรับตัว การเรียน การจัดการปัญหา เป็นต้น (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2547) เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เกิดจากปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ พื้นฐานทางอารมณ์ที่มีความก้าวร้าว อารมณ์เสื่อง่าย สมาธิสั้น ขาดการยับยั้งชั่งใจ การเลี้ยงดูที่ตามใจมากเกินไป ขาดกฎเกณฑ์ หรือถูกทอดทิ้ง สมาชิกในครอบครัวใช้ความก้าวร้าวรุนแรง ปัญหาครอบครัว รวมทั้งระบบในโรงเรียน และกลุ่มเพื่อนที่มีความรู้สึกผูกพันกัน จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้เด็กและเยาวชนเสี่ยงต่อการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมาะสม จนเกิดปัญหาในช่วงวัยตามมา หากมีการส่งเสริมทักษะต่อการเผชิญปัญหาให้แก่เด็กและเยาวชน เขาก็จะก้าวผ่านช่วงประสบการณ์ในวัยนี้ไปได้ด้วยดี

สภาพสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลง พบปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนไทยมากมาย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเสี่ยงจากการดื่มเบียร์ สุรา โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2557) พบว่าผู้ดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี ในปี 2556 เพิ่มจากปี 2544 ถึงร้อยละ 10.9 และผลจากการดื่มแอลกอฮอล์จะทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น อุบัติเหตุ อาชญากรรม เพศสัมพันธ์ ทั้งยังพบพฤติกรรมเสี่ยงจากการใช้เวลาว่างไม่เหมาะสม การใช้อินเทอร์เน็ต เกิดการพนันฟุตบอลผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้เด็กและเยาวชนเข้าถึงการพนันได้ง่าย และเมื่อเปรียบเทียบสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนทั่วประเทศระหว่างปี 2553-2557 (ภาคผนวก ฉ) พบว่า เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีอายุ 10-15 ปี มีจำนวนมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบระดับการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พบว่า ในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นกระทำความผิดมากที่สุดในทุกปี จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในระบบเข้ามามีส่วนกับการก่อคดีอาชญากรรม หากเปรียบเทียบจำนวนคดีที่เป็นการกระทำความผิดซ้ำ พบว่า เด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดซ้ำเพิ่มจำนวนมากขึ้น และครอบครัวของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด

ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตแบบแยกกันอยู่ ขาดความรุนแรงของเด็กและเยาวชนพบเห็นได้เป็นระยะๆ ซึ่งปัญหาความรุนแรง จะส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ผลกระทบระยะสั้น ทำให้ขาดความพร้อมในการเรียนหนังสือ การเรียนตกต่ำ เรียนไม่ทันเพื่อน มีความเสี่ยงต่อการหยุดเรียนกลางคัน ต่อต้านสังคม มีความก้าวร้าวและวิตกกังวล ได้รับการปฏิเสธจากการเข้ากลุ่มเพื่อน ทำให้ต้องเข้ากลุ่มกับเพื่อนที่มีปัญหา ไม่สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมความรุนแรงได้ ผลกระทบระยะยาว ส่งผลต่อการทำผิดกฎหมาย เสียประวัติ มีคดีติดตัว มีปัญหาเรื่องความประพฤติผิดระเบียบวินัย ถูกพักการเรียนหรือถูกไล่ออก เกิดความเครียดซึมเศร้ารุนแรง เสพสารเสพติดและเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ใช้ความรุนแรงต่อผู้อื่น (อุษา ภัทติศิริ, ม.ป.ป.) เมื่อสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนด้านพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เหมาะสม จะมีวิธีการใดจัดการแก้ไขพฤติกรรมได้บ้าง

วัยรุ่นขาดความอดทนอดกลั้น ค่อนข้างกับการจัดการปัญหาโดยใช้ความรุนแรง กลายเป็นการบ่มความรุนแรงสะสมในจิตใจของวัยรุ่นเหล่านี้ อนาคตของชาติจะเป็นอย่างไร หากเยาวชนของชาติ ซึ่งเป็นกำลังพลเมือง ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้ไม่พร้อมสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของประเทศชาติ มีคำแนะนำมากมายถึงวิธีการรับมือกับพฤติกรรมไม่เหมาะสมของวัยรุ่น ซึ่งมักเป็นการให้ความรู้กับบุคคลใกล้ชิดครอบครัวของกลุ่มวัยรุ่นที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เช่น คอยสังเกตถึงสาเหตุที่ทำให้กลุ่มวัยรุ่นใกล้ชิดตัวมีพฤติกรรมรุนแรงบ่อยครั้ง เพราะข้อมูลเหล่านี้จำเป็นในการป้องกันไม่ให้ความรุนแรงบานปลาย หาทางออกและสอนให้รู้จักแก้ปัญหาอย่างถูกวิธี การหาเวลาให้วัยรุ่นเหล่านี้ได้สงบจิตใจ การสัมผัสอย่างอ่อนโยน อธิบายถึงผลของการใช้ความรุนแรงและการเป็นต้นแบบที่ดีของผู้ปกครอง (ผู้จัดการออนไลน์, 2554) นอกจากคำแนะนำที่เป็นข้อมูลให้ผู้ปกครอง วัยรุ่นเองต้องเสริมทักษะภูมิคุ้มกันภายในจิตใจด้วยเช่นกัน จึงเป็นวิธีการที่ต่างฝ่ายต่างปรับให้มีความสมดุลกัน หากผู้ปกครองมีข้อมูลอย่างเดียว แต่ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุตรหลาน ผู้ปกครองจะเกิดความระอาต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น ในทางกลับกันหากวัยรุ่นปรับเปลี่ยนตนเอง แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนกำลังใจจากครอบครัวข้างจะทำให้วัยรุ่นขาดแรงจูงใจจะเปลี่ยนตนเอง ดังนั้นทักษะในการดำเนินชีวิตจึงมีความสำคัญต่อวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่

ความเข้มแข็งทางใจ (Resilience) เป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต ความเข้มแข็งทางใจมีคำจำกัดความมากมาย ทั้งความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ความยืดหยุ่นทนทานต่างมีความหมายที่สอดคล้องกัน โดยจะกล่าวถึงความสามารถของบุคคลในการเผชิญปัญหา ซึ่งแต่ละคนมีปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งทางใจแตกต่างกัน มีทั้งปัจจัยภายใน อันประกอบด้วย ทักษะทัศนคติต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู การได้รับการสนับสนุนจากสังคม การศึกษา เป็นต้น ความเข้มแข็งทางใจ มีองค์ประกอบ 4 ด้านที่ต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และต้องฝึกฝนเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้สึกดีกับตนเอง การจัดการชีวิตได้ การมีสายสัมพันธ์ที่อบอุ่น และมีจุดหมายในชีวิต มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่า ความเข้มแข็งทางใจ สามารถพัฒนาได้ โดยต้อง

จัดการกับปัจจัยภายในและภายนอกให้มีความเหมาะสมต่อการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการเผชิญปัญหา และการพัฒนาทักษะนี้ในกลุ่มวัยรุ่น จะเป็นเกราะป้องกันให้เยาวชนในการดำเนินชีวิต จนสามารถพัฒนาตนเองเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป (ประเวศ ตันติพิวัฒนกุล, 2552) มีการศึกษาความสำคัญของความเข้มแข็งทางใจเพื่อป้องกันปัญหาสุขภาพจิต และสามารถส่งเสริมได้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันได้ เช่น การอบรมหรือการพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจเพื่อป้องกันการฆ่าตัวตาย (นิกร เปลี่ยววิญญา, 2550 และกรรณิการ์ ผ่องโต, 2555) ความเข้มแข็งทางใจของหญิงวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (กณิกาพร บุญชู, 2555) การส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจในกลุ่มเด็กด้อยโอกาสด้วยการให้การปรึกษา (ฐิชาธิ์คม พยอมยงค์และธีรวรรณ ธีระพงษ์, 2555) กระบวนการส่งเสริมความยืดหยุ่นทนทานของเด็กนักเรียนในชุมชนแออัดในเขตเมือง (สมโภช รติโอฬาร, 2555) ความสำคัญของความเข้มแข็งทางใจ เป็นความสามารถในการฟื้นคืนต่อความท้าทายในชีวิต และทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางความคิด มีวิธีดำเนินชีวิตบนความยากลำบากได้ ความเข้มแข็งทางใจยังสามารถช่วยให้บุคคลเผชิญสถานการณ์อื่นในชีวิตได้ เช่น การเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ การปรับตัวของนักศึกษาในการฝึกงาน การพัฒนาความเข้มแข็งทางใจในกลุ่มนักกีฬา เป็นต้น Bartol (2008) กล่าวในบทความ Resilience and Antisocial Behavior ถึงปัจจัยป้องกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติในการป้องกันปัจจัยเสี่ยง และความยืดหยุ่นทนทาน เป็นความสามารถข้อหนึ่งในตัวบุคคล ในการเป็นปัจจัยป้องกันให้บุคคลลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ทั้งนี้ในการพัฒนาความยืดหยุ่น ต้องมีปัจจัยด้านต่างๆ ได้แก่ อิทธิพลของครอบครัว อิทธิพลของเพื่อน (Peer Influences) อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคม (Social Support) ทักษะการเรียนรู้ (Cognitive Skills) พัฒนาการด้านภาษา (Language Development) ระบบการจัดการ (Executive Functions) ทักษะการควบคุมตนเอง (Self-regulation Skills) อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) ปัจจัยการสร้างแรงจูงใจ (Motivational Factors) เด็กที่มีความเข้มแข็งทางใจสูง แม้อันตรายอาจพบความวิตกกังวลภายใต้สถานการณ์ที่เครียดหรือกดดัน จะสามารถรับมือและปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีงานวิจัยด้านสาธารณสุขที่กล่าวถึงอิทธิพลของครอบครัวที่ส่งผลต่อผู้ป่วยที่ได้รับการดูแลจากครอบครัวนั้นๆ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของครอบครัวและการกำกับตนเองและการเลิกยาของผู้ป่วยยาเสพติด พบว่า การสนับสนุนของครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการกำกับตนเองเพื่อจะเลิกยาเสพติดในผู้ป่วย (อนุพงศ์ จันทร์จุฬา และคณะ, 2555: บทคัดย่อ) นอกจากนี้มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยของครอบครัว ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชน ดังการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี ซึ่งกลุ่มประชากรเป็นเด็กอายุตั้งแต่ 10 ปี จนถึงเยาวชนอายุไม่เกิน 24 ปีบริบูรณ์ โดยให้ข้อเสนอแนะว่า สัมพันธภาพกับครอบครัวร่วมกับการเห็นคุณค่าในตนเองและอิทธิพลจาก

เพื่อน มีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี จึงควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพื่อรองรับเด็กและเยาวชนเมื่อกลับคืนสู่ครอบครัวของตนเอง (พรพรรณ มากบุญ, 2555) จะเห็นได้ว่า อิทธิพลของครอบครัว สามารถนำไปศึกษาได้ในหลายกลุ่มเป้าหมาย เพราะครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของมนุษย์ทุกคน ครอบครัวจึงเป็นหน่วยย่อยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยชรา กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว จัดทำหลักสูตร คู่มือค่ายครอบครัว กล่าวถึง การที่จะทำให้สมาชิกในครอบครัวเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างรักษาและดูแลสัมพันธ์ภาพได้นั้น สมาชิกทุกคนต้องเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัว การแบ่งงานกันทำ การสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว การสื่อสารที่สร้างสรรค์และการพัฒนาทักษะทางการสื่อสาร ตลอดจนการใช้เวลาร่วมกันของสมาชิกภายในครอบครัว การทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จะเห็นว่าอิทธิพลจากครอบครัวมีปัจจัยหลายด้าน ที่ส่งผลให้ครอบครัวเกิดความผาสุก การเริ่มต้นความผาสุกในครอบครัว จะทำให้สมาชิกในครอบครัวได้รับผลลัพธ์ที่ดีตามมา เช่นในทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ Sigmund Freud (1856-1939) กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กในช่วง 5 ขวบปีแรก ว่าการเลี้ยงดูของบิดามารดาจะส่งผลต่อพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ถ้าการเลี้ยงดูนั้นตอบสนองความพึงพอใจทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เด็กจะมีพัฒนาการบุคลิกภาพที่เหมาะสม ในทางกลับกันหากการเลี้ยงดูนั้นไม่ตอบสนองความพึงพอใจของเด็ก เด็กจะมีพัฒนาการบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม ในช่วงวัยรุ่นและผู้ใหญ่ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของ Albert Bandura (1971) ได้ให้ความสำคัญกับตัวแบบที่เป็นบุคคล เด็กจะเลียนแบบบิดามารดาเพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด หากบิดามารดามีพฤติกรรมที่เหมาะสม เด็กจะมีพฤติกรรมเหมาะสมเช่นกัน หากบิดามารดามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเด็กสามารถทำตามเป็นเยี่ยงอย่างได้ เหล่านี้มาจากอิทธิพลของครอบครัวด้านบทบาทหน้าที่ของสมาชิกภายในครอบครัว

วิธีการที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนกับผู้ปกครอง ต่างต้องปรับบทบาทของตนเองให้เหมาะสม ผู้ปกครองเองต้องศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ความเป็นไปของสังคม เพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงของบุตรหลานที่อยู่ในความปกครอง นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับสัมพันธ์ภาพในครอบครัว เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สมาชิกรับรู้สถานการณ์ภายในครอบครัว เมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่ง ในครอบครัวเผชิญภาวะความเปลี่ยนแปลง สมาชิกในครอบครัวสามารถช่วยเหลือสมาชิกคนนั้นได้ทันที การสร้างสัมพันธ์ภาพต้องให้ความสำคัญกับการสื่อสาร เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคม รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบประชาธิปไตย และมีการสื่อสารทางบวก จะมีความสัมพันธ์กับการมีวินัยของเด็กไทย จะเห็นได้ว่า อิทธิพลด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวจะมาควบคู่กันกับการใช้เวลาาร่วมกันของสมาชิกภายในครอบครัว เพราะการสื่อสารจะเกิดขึ้นได้จากสมาชิกในครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งทางตรงและทางอ้อม ถ้าใช้เวลาในกิจกรรมร่วมกันนาน

เท่าใด การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ และส่งผลต่อสัมพันธภาพในครอบครัวตามมา (พิรุณรัตน์ ตัญญีธิตันท์, 2552: บทคัดย่อ) นอกจากการสื่อสาร ยังมีปัจจัยด้านอื่นที่เป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว เช่น ฐานะเศรษฐกิจในครอบครัว หากรายได้ในครอบครัวไม่พอ บิดามารดามุ่งหารรายได้จนทำให้ละเลยการสร้างสัมพันธภาพบุตรหลาน จนเกิดความไม่สมดุลกันระหว่างบทบาทในด้านการทำงานและการทำหน้าที่ในครอบครัว กล่าวคือ บทบาทที่ทำงานได้รับความกดดันจากงาน ส่วนบทบาทในครอบครัว เป็นที่คาดหวัง ต้องการให้มีเวลาดูแลบุตร เป็นบิดามารดาที่อบอุ่น เมื่อบทบาทที่ทำงานและในครอบครัวไม่สมดุลกัน ย่อมเกิดความตึงเครียดในครอบครัว (นภาพรณ์ อุทัยจรัสศรี, 2554) ดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวสามารถดูจากพฤติกรรม 4 ด้าน คือ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว การพูดคุยปรึกษาหารือตัดสินใจในเรื่องสำคัญของสมาชิก การแสดงออกซึ่งความรักความเอื้ออาทรกันของสมาชิก และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมของสมาชิกในครอบครัว (จิราพร ชมพิกุล และคณะ, 2552)

การดำเนินชีวิตในครอบครัวย่อมสอดคล้องกับบริบทของสังคม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตในแต่ละพื้นที่ มีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรม หรือค่านิยมที่สืบทอดต่อกันมา ในบริบทของจังหวัดปัตตานี ประชากรจำนวน 661,218 คน นับถือศาสนาอิสลาม 576,910 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ 84,107 คน คิดเป็นร้อยละ 12.72 และนับถือศาสนาคริสต์และอื่นๆ อีก 201 คน คิดเป็นร้อยละ 0.03 (คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ จังหวัดปัตตานี, 2556) สภาพสังคมของจังหวัดปัตตานี เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม โดยประชาชนส่วนใหญ่ครองตนตามวิถีอิสลามอย่างเคร่งครัด การเรียนรู้ด้านศาสนาจึงมีความสำคัญและเป็นความต้องการ เพื่อคงไว้ซึ่งหลักคำสอนที่ถูกต้อง ในขณะเดียวกัน ผู้นำศาสนาต้องได้รับการส่งเสริม เพื่อการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนที่มีคุณภาพ และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจ เรียนรู้และยอมรับความแตกต่างอย่างเท่าเทียมกัน เมื่อบริบททางสังคมของจังหวัดปัตตานี เป็นดังที่กล่าว การศึกษาเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวในบริบทของจังหวัดปัตตานี จะทำให้ได้เข้าใจถึงจุดยืนที่เข้มแข็งของครอบครัวในพื้นที่ เพื่อดูแลและขัดเกลาบุตรหลานให้เป็นคนดี เมื่อครอบครัวเข้มแข็ง การพัฒนาความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนจะตามมา ถ้าครอบครัวมีความผาสุก จะขยายผลสู่ชุมชนได้ มีการขับเคลื่อนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้ความสำคัญในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงบุคคลที่อยู่ใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ เพื่อนบ้าน แต่งานศึกษาเกี่ยวกับสถาบันครอบครัวในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ การศึกษารุ่นนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะเป็นแนวทางให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่พิเศษ ให้มีทักษะสร้างความเข้มแข็งทางใจให้ตนเองได้ต่อไป

ผู้วิจัยปฏิบัติงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี เป็นเวลา 11 ปี สังเกตพบว่าลักษณะครอบครัวของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ เป็นครอบครัวขนาดใหญ่ นอกจากนี้

ประกอบด้วยบิดามารดาแล้ว ยังประกอบด้วยญาติพี่น้อง เพราะความเชื่อทางศาสนาของประชากรในพื้นที่ ให้ความสำคัญต่อการกำเนิดบุตรและระบบช่วยเหลือเกื้อกูลในเครือญาติ โดยมีความเชื่อว่าสตรีจะต้องสมรสมีบุตรตามความเชื่อทางศาสนา จำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมกับครอบครัวมุสลิมคือ 3-4 คน การมีบุตรเร็วและการมีครอบครัวขนาดใหญ่ จึงพบมากในจังหวัดปัตตานี (อัลญานัม สมุห์เสนีโต และคณะ, 2555) ลักษณะครอบครัวของประชากรในพื้นที่จึงเป็นครอบครัวขยาย ซึ่งมีข้อดีคือมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความเคารพผู้สูงวัยกว่า มีผู้ใหญ่ทำหน้าที่แทนบิดามารดาช่วยขัดเกลาอบรมบุตรหลาน และมีความผูกพันกัน แต่สถานการณ์ในครอบครัวของจังหวัดปัตตานีเกิดการเปลี่ยนแปลง ส่งผลต่อการดูแลเด็กและเยาวชน เป็นต้นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดส่งผลให้สถิติเด็กกำพร้าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-2555 เพิ่มจำนวน 2,073 คน ในจำนวนนี้อยู่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำนวน 776 คน สถิติจากสถาบันวิจัยและพัฒนาสุขภาพภาคใต้ (2556) และจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยปี พ.ศ. 2555 พบว่า จังหวัดปัตตานีมีปัญหาความยากจนเรื้อรังในช่วงปี พ.ศ. 2543-2555 ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากการศึกษาต่ำ โดยประชากรอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป ร้อยละ 60 มีการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาและไม่เคยเรียนหนังสือ ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ จึงทำให้สถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ เด็กและเยาวชนต้องอยู่ในความดูแลของญาติแทนบิดามารดา เด็กและเยาวชนบางคนต้องประกอบอาชีพก่อนวัยอันควร หรือผู้ปกครองเองไม่มีทักษะในการดูแลบุตรหลานในช่วงวัยรุ่น ทำให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ต้องรองรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ เพราะเด็กและเยาวชนไม่มีวิธีการจัดการตนเองเมื่อกลับไปอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดิม ทั้งครอบครัวและชุมชนไม่พร้อมจะรองรับเด็กและเยาวชนหลังพ้นกระบวนการยุติธรรม

เด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นฐานะเศรษฐกิจ ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา วิถีชีวิต หรือความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดความรุนแรง ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ลดลง ส่งผลกระทบทั้งสุขภาพทางกายและจิตใจ ครอบครัวจึงมีความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยดูแลสุขภาพกายและต้องสร้างความเข้มแข็งทางใจ เพื่อให้เด็กและเยาวชนมี ภูมิคุ้มกันที่จะเผชิญสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ ได้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด นอกจากต้องเผชิญสถานการณ์ทางสังคมในชีวิตประจำวัน ยังต้องเผชิญกับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม ถูกเปลี่ยนบทบาทให้เป็นผู้ต้องสงสัย ถูกตีตราจากสังคม จุดเปลี่ยนนี้กีดกร่อนเกราะป้องกันทางจิตใจและบั่นทอนกำลังใจที่จะทำความดี ความเข้มแข็งทางจิตใจเป็นทักษะหนึ่งของมนุษย์ที่ใช้ในการจัดการตนเองอย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับปัญหา เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กและเยาวชน แม้จะสร้างได้ด้วยตนเอง แต่ด้วยวัยวุฒิของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองยังต้องเป็นกำลังเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนและพัฒนาต่อเนื่อง

ให้เป็นทักษะประจำตัวจนถึงวัยผู้ใหญ่ เป็นเหตุหนึ่งให้มีการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ภาคราชการ สถานศึกษา และ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยการเพิ่มกิจกรรมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำการเรียนรู้ในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรม ข้อมูลที่ได้ยังเป็นการต่อยอดให้พัฒนากิจกรรมครอบครัวให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ และเพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนในรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ระหว่างก่อนและหลังการร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานศึกษาและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ระหว่างหลังร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว กับระยะติดตาม 1 เดือน

สมมติฐาน

1. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง
2. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจ สูงกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับกิจกรรมในสถานศึกษาและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
3. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจในระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) มีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** จากการศึกษาแบบการอบรมเลี้ยงดูของ Diana Baumrind (1991) และต้นทฤษฎีที่ช่วยพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ ของสุริยเดว ทรีปาตี (2554) ทั้งกระบวนการที่เกิดขึ้นในกลุ่มและทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพของ Gary (1996) ส่งผลให้ขอบเขต

ด้านเนื้อหาเป็นการศึกษากิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กและเยาวชนกับครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.1 ส่วนที่ 1 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ให้รู้จักบทบาทหน้าที่ และการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคล

1.2 ส่วนที่ 2 กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง เป็นกิจกรรมระดมความคิด การจัดการปัญหา วิธีการดูแลบุตรหลาน และการเป็นแบบอย่างที่ดี

1.3 ส่วนที่ 3 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง เป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ การระดมความคิดและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 82 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2561)

กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (วรรณิ แกมเกต, 2555) ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทดลอง เป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับการประกันตัว ครอบครัวละ 2 คน (ประกอบด้วยเด็กและเยาวชน 1 คน ผู้ปกครอง 1 คน) รวมเยาวชน 8 คน
2. กลุ่มควบคุม เป็นเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัว รวมเยาวชน 15 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเข้มแข็งทางใจ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากแบบสอบถามด้วยตนเองของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ในเดือนมกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2561

2. การวิจัยครั้งนี้ถือว่า การเข้าใจภาษา ระดับการศึกษาของเด็กและเยาวชน มีผลต่อการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองของเด็กและเยาวชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว หมายถึง กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกับครอบครัวโดยแบ่งกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วน คือ

1.1 ส่วนที่ 1 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ให้อัปเดตบทบาทหน้าที่ และการสร้างสัมพันธ์กับบุคคล

1.2 ส่วนที่ 2 กิจกรรมสำหรับครอบครัว เป็นทักษะที่จำเป็นในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจให้แก่เด็กและเยาวชน แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.2.1 การสร้างความสัมพันธ์และความเอื้ออาทรในครอบครัว (Building Caring Relationships) จะทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกปลอดภัย และเรียนรู้ที่จะแบ่งปันความรู้สึกที่ดีให้บุคคลอื่นได้

1.2.2 การเป็นแบบอย่างที่ดี (Being a Positive Role Model) วิธีการจัดการสถานการณ์ในครอบครัว การแสดงออกของพฤติกรรมต่อเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้ปกครองจะเป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้และปฏิบัติตาม เมื่อเผชิญเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกัน

1.2.3 การรวบรวมแหล่งสนับสนุนจากชุมชน (Gathering Community Resources) คือการหาแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือในสถานการณ์ที่ยาก ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ความรู้ หรือสิ่งของ มีทั้งการขอสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน หรือกลุ่มตามวัฒนธรรม

1.3 ส่วนที่ 3 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนกับครอบครัวเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ การเรียนรู้ร่วมกัน การระดมความคิดและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่สิบปีและยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

เยาวชน หมายถึง บุคคลอายุตั้งแต่สิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงยี่สิบปีบริบูรณ์ ที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ควบคุมตัว หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีคำสั่งจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี ให้ถูกควบคุมตัวที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ประกันตัว หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีคำสั่งจากศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี ให้ปล่อยตัวชั่วคราวในระหว่างสอบสวนหรือในระหว่างพิจารณา

การมีส่วนร่วมของครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ได้เข้า

ร่วมกิจกรรมตามกำหนดการ และมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มกระบวนการ จนกระทั่งจบกระบวนการทำกิจกรรม

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี หมายถึง หน่วยงาน ภาครัฐในสังกัดกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธี พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 โดยมีที่ตั้งในจังหวัดปัตตานี และมีสถานแรกรับสำหรับ ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนตามคำสั่งศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี

นิยามปฏิบัติการ

ความเข้มแข็งทางใจ หมายถึง ความสามารถของเด็กและเยาวชนในการจัดการกับ ปัญหาและวิกฤตของชีวิต สามารถฟื้นตัวกลับสู่สภาพปกติได้ในเวลาอันรวดเร็วด้วยวิธีการที่เหมาะสม และเกิดการเรียนรู้จากการเผชิญหน้ากับปัญหาและวิกฤตนั้นๆ วัดได้โดยใช้แบบประเมินความเข้มแข็ง ทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) พัฒนาและให้กรอบแนวคิด โดยสุภาวดี นวลมณี นักจิตวิทยาคลินิก กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข วัดจากปัจจัยภายใน (Internal Factor) 4 ด้านคือ

1. ด้านความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง (Autonomy) ประกอบด้วย คุณลักษณะดังนี้

1.1 Self-discipline ความมีวินัยในตนเอง เป็นการควบคุมตนเองจาก ภายใน ไม่ให้สั่นคลอนไปตามแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ถูกต้องในระยะยาว และความมีมานะ อดทน สามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตนในทิศทางที่ถูกต้อง มีจริยธรรม มีคุณธรรมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม

1.2 Self-efficacy การรับรู้ความสามารถ เป็นคุณลักษณะเชิงบวกที่บุคคล เห็นคุณค่าในตนเอง และรู้สึกเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองภายใต้พื้นฐานความคิดความเชื่อเกี่ยวกับ ตนเองว่าสามารถที่จะกระทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ในระดับหนึ่ง และสิ่งนี้ได้ส่งผลต่อความคิด ความรู้สึก แรงจูงใจ และความสามารถที่จะประสบความสำเร็จ หรือพัฒนาตนเอง

1.3 Self-awareness การตระหนักรู้และเข้าใจตนเอง ความสามารถในการ สังเกต รับรู้สภาวะภายในตนเอง เริ่มตั้งแต่การที่บุคคลสามารถสังเกตอารมณ์ ความรู้สึก และผลที่ ตามมาของอารมณ์ พร้อมประเมินศักยภาพตนเองในด้านต่างๆ ได้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง รับรู้ ความเข้มแข็งภายในตัวเอง สามารถดำรงความสัมพันธ์ระหว่างแรงกระตุ้นภายใน และความเป็นจริง ภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความมั่นใจในตนเอง รู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง และประพฤติตนได้ เหมาะสมกับความเป็นตนเอง

2. ด้านความสามารถทางสังคม (Social Competence) ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

2.1 Co-operation การมีส่วนร่วม การให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ความร่วมมือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกครอบครัว และสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี

2.2 Communication การสื่อสาร ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและรับทราบความต้องการของตนเองโดยปราศจากความรุนแรง

2.3 Empathy ความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจ ความสามารถของบุคคลในการเข้าใจ เห็นอกเห็นใจแบบหยั่งรู้ถึงความรู้สึก อารมณ์ของผู้อื่น การรู้จักให้อภัย มีความรักความเมตตาต่อผู้อื่น และช่วยเหลือผู้อื่นโดยปราศจากความเห็นแก่ตัว

3. ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

3.1 Flexibility ความยืดหยุ่น ความสามารถของบุคคลในการเลือกใช้วิธีในการจัดการกับปัญหา ภายใต้กระบวนการคิดที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา มีความยืดหยุ่นในการเผชิญสถานการณ์ที่เลวร้ายและจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยไม่พาตัวเองไปสู่ทางตัน

3.2 Effective Help Seeking การหาแหล่งสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถของบุคคลในการพิจารณาและแสวงหาแหล่งประโยชน์ที่มีประสิทธิภาพเพื่อช่วยเหลือตนเองเมื่อประสบปัญหาที่ยาก

3.3 Critical Thinking การรู้จักแยกแยะเหตุผลความถูกต้อง ความสามารถในการคิด วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆของบุคคลภายใต้การใคร่ครวญ ไตร่ตรองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล และเลือกที่จะจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม รู้จักปรับเปลี่ยนมุมมองของตนต่อปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์ และเป็นจริง

4. ด้านการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต (Sense of Meaning and Purpose) ประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

4.1 Optimism การมองโลกในแง่ดี การมีทัศนคติและค่านิยมเชิงบวก มองโลกในแง่บวก มีอารมณ์ขัน มองโอกาสในปัญหา และมองปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นว่าเป็นสิ่งท้าทาย ไม่คุกคามต่อชีวิต

4.2 Goal Direction การตั้งจุดมุ่งหมาย ความสามารถในการวางแผนหรือการตั้งเข็มมุ่งสู่ความสำเร็จในชีวิต เพื่อสนองต่อความต้องการในแต่ละระดับขั้นของความปรารถนาของบุคคลอย่างมีทิศทาง

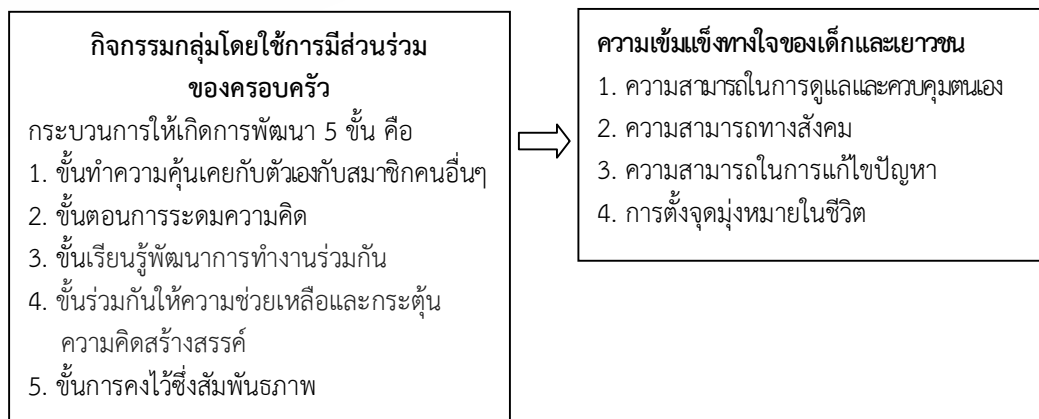
4.3 Achievement Motivation การมุ่งสู่ความสำเร็จ การกระทำของบุคคลภายใต้ความต้องการ (Needs) แรงขับ (Drives) หรือ ความปรารถนา (Desires) ที่จะพยายามดิ้นรนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมีแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และมีทักษะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและเหมาะสม
2. เป็นแนวทางให้ผู้ปกครองได้พัฒนาแนวทางในการดูแลเด็กและเยาวชน เพื่อพัฒนาความเข้มแข็งทางใจให้แก่เด็กและเยาวชน และนำทักษะไปปรับใช้ให้เหมาะสมในการดำเนินชีวิต
3. เป็นแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนใต้ โดยครอบครัวมีส่วนร่วม

กรอบแนวคิด ทฤษฎี และโมเดลที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จากการรวบรวมวรรณกรรม มีแนวคิดที่ว่าความเข้มแข็งทางใจสามารถพัฒนาได้ ผู้วิจัยมีแนวคิดที่ว่า ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน หากผู้ปกครองมีความเข้าใจถึงวิธีการและแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจให้แก่บุตรหลาน จะสามารถนำไปปฏิบัติต่อเมื่อบุตรหลานกลับไปอยู่ในความดูแล และการสร้างความเข้าใจถึงวิธีการและแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ ผู้ปกครองต้องได้รับการเรียนรู้จากกิจกรรมฝึกทักษะ กิจกรรมกลุ่มจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองได้ฝึกทักษะ โดยทักษะที่จะส่งเสริมให้ผู้ปกครองนั้น จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ การเป็นแบบอย่างที่ดีในการจัดการปัญหา และการสนับสนุนในครอบครัว ล้วนเป็นทักษะที่ช่วยให้เด็กและเยาวชนเกิดความเข้มแข็งทางใจ จึงได้กรอบแนวคิดและโมเดลที่ใช้ในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากเอกสาร บทความ และรายงานการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการทำกรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
 - 1.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์
 - 1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม
 - 1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา
 - 1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม
 - 1.5 พัฒนาการวัยรุ่น
2. แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
 - 2.1 แนวคิดแบบคลาสสิก
 - 2.2 แนวคิดแบบยึดถือสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม
 - 2.3 แนวคิดแนวชีววิทยา
 - 2.4 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่
 - 2.5 ทฤษฎีการเลียนแบบ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว
 - 3.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู
 - 3.2 พฤติกรรมการเผชิญปัญหา
 - 3.3 การสนับสนุนในครอบครัว
4. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางใจ
5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม
6. แนวคิดเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เน้นพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยรุ่น โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory)

หลักการสำคัญของทฤษฎีนี้ คือ พฤติกรรมเบี่ยงเบน เป็นความขัดแย้งระหว่าง โครงสร้างของจิต 3 ส่วนคือ Id Ego และ Superego ส่งผลทำให้เกิดความผิดปกติทางจิตใจ (Mental Illnesses) ความบกพร่องทางอารมณ์ (Emotional Disorder) หรือการถูกรบกวนทางจิตใจ (Psychic Disturbances) ซึ่งมาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ บุคคลไม่เจริญเติบโตตามธรรมชาติ ทำให้ความสามารถในการควบคุมสัญชาตญาณของมนุษย์หายไป และการขาดความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา ทำให้ Superego ไม่พัฒนาผู้คิดค้นทฤษฎีนี้คือ Sigmund Freud (1856-1939 อ้างใน วิกีพีเดียและอรรถย เล่าลงกรณ์, 2550) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของจิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

1. Id เป็นแรงขับที่เกิดจากสัญชาตญาณซึ่งอยู่จิตใต้สำนึก (Unconscious) เป็นระดับที่บุคคลไม่รู้ตัว

2. Ego เป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพของคนที่อยู่ในจิตสำนึก (Conscious) บุคคลรู้ตัวและสร้างเป็นกลไกเพื่อปรับเปลี่ยนความต้องการของ Id ให้แสดงออกมาเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงที่เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นในสังคม

3. Superego เป็นส่วนของจิตที่ประกอบด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดี เป็นเหมือนมโนธรรม ศีลธรรมในจิตใจ ทำหน้าที่เป็นเหมือนผู้อบรมสั่งสอนควบคุมความประพฤติ

การเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน เมื่อบุคคลเผชิญปัญหาที่ Id ไม่ได้รับการตอบสนอง และต้องการแสดงออกตามสัญชาตญาณ Superego จะใช้คุณธรรมที่ได้รับการอบรมป้อนมาควบคุม Id ในขณะที่ Ego จะแสดงออกถึงบุคลิกภาพที่เหมาะสม โดยจะสร้างกลไกป้องกัน (Defense mechanism) เพื่อควบคุมเก็บกดความคิด ที่เกิดจากการไม่ได้รับการตอบสนองของ Id Ego จะพยายามรักษาสมดุลระหว่าง Id กับ Superego หากระดับ Ego ของบุคคลไม่แข็งแรง ย่อมเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนต่างๆ เช่น การถดถอย การโทษผู้อื่น การเก็บกด เป็นต้น

Freud ได้อธิบายถึงการพัฒนาโครงสร้างของจิตทั้ง 3 ส่วน โดยมุ่งเน้นที่ความต้องการหรือสัญชาตญาณทางเพศเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ เนื่องจากสัญชาตญาณทางเพศเป็นพลังผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ เพื่อลดแรงขับทางเพศ ในแต่ละวัยของพัฒนาการ ตั้งแต่วัยทารกถึงวัยรุ่นจะมีความพึงพอใจบริเวณอวัยวะในแต่ละระยะไม่เหมือนกัน ซึ่งแต่ละช่วงวัยจะต้องผ่านเป้าหมายแต่ละระยะ ถ้าบุคคลไม่บรรลุเป้าหมายจะทำให้บุคคลยึดติดอยู่กับระยะนั้น และจะ

พัฒนาในระยะต่อไปไม่ดี มีผลต่อการปรับตัวทางจิตสังคมเมื่อเติบโตขึ้น การแบ่งพัฒนาการแต่ละช่วงวัยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระยะ คือ

1. ระยะ Oral stage อยู่ในช่วง 0-1 ปี ทารกจะมีความสุข ความพึงพอใจบริเวณปาก ริมฝีปาก ลิ้น ฟัน กิจกรรมส่วนใหญ่จึงเป็นการดูด การกัด การเคี้ยวและการส่งเสียง ในวัยขวบแรกปีนี้ ทารกต้องพึ่งผู้ใหญ่อย่างมาก ไม่มีความอดทนรอคอย ความคิดความพอใจอยู่ที่ตนเองเป็นศูนย์กลาง ถ้าทารกไม่ได้รับการตอบสนอง ทำให้ทารกไม่ผ่านระยะพัฒนาการขั้นนี้ ทารกจะมีจิตยึดติด (Fixation) ซึ่งอาจแสดงออกเป็นลักษณะนิสัยของบุคคลนั้น เช่น ชอบกินจุบจิบ ชอบพูดคุ้ย ชอบ นินทา ชอบสูบบุหรี่ เป็นต้น เรียกว่ามี Oral character แต่ถ้าได้รับการตอบสนองความต้องการมากเกินไป อาจพัฒนาบุคลิกภาพเป็นคนมองทุกสิ่งทุกอย่างในด้านดี และพึ่งพาผู้อื่นมากเกินไป

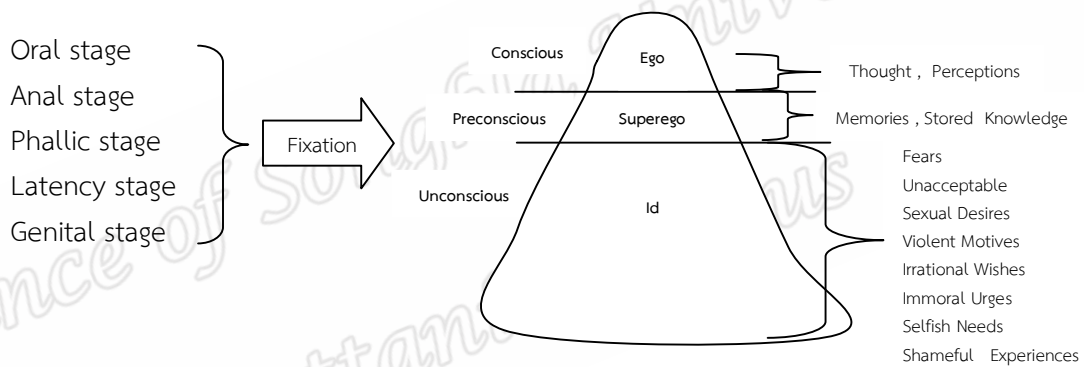
2. ระยะ Anal stage อยู่ระหว่างอายุ 1-2 ปี บริเวณทวารหนักเป็นอวัยวะที่เด็กจะแสวงหาความพึงพอใจ เป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาการของกล้ามเนื้อหูรูด เด็กสามารถกลั้นและปล่อยอุจจาระเมื่อตนเองต้องการ ความพึงพอใจของเด็กในขั้นนี้จึงอยู่ที่การขับถ่าย บิดามารดาเริ่มหัดควบคุมการขับถ่ายโดยให้ถ่ายเป็นเวลา และถ่ายในที่ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถมีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ถ้าเด็กถูกบังคับหรือเข้มงวดเกินไป เด็กไม่ได้รับความพึงพอใจ จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ยึดติด (Fixation) อยู่กับวัยนี้ เรียกว่ามี Anal character เช่น เป็นคนเจ้าระเบียบ หรือรักความสะอาดมากเกินไป ชอบสะสมวัตถุต่างๆ เพื่อความพึงพอใจ แต่ถ้าถูกละเลยการฝึกนิสัยการขับถ่ายจะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีระเบียบ หรือไม่รู้จักรจัดระบบของงาน

3. ระยะ Phallic stage อยู่ระหว่างอายุ 3-5 ปี อวัยวะสืบพันธุ์เป็นบริเวณที่เด็กจะแสวงหาความพึงพอใจ เพราะเป็นบริเวณที่น่าสนใจ และไวต่อการกระตุ้นความรู้สึกของเด็ก เด็กเริ่มสังเกตความแตกต่างของอวัยวะเพศชายและหญิง เด็กบางคนชอบเล่นอวัยวะเพศของตนเอง เริ่มอยากรู้ อยากรูเห็นสิ่งที่แตกต่าง ช่วงเวลานี้เป็นระยะของ Oedipus complex คือ เด็กผู้ชายจะติดมารดา และอิจฉาบิดาที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับมารดา และ Electra complex คือ เด็กผู้หญิงจะติดบิดาและอิจฉามารดาที่มากลัวชิดบิดา แต่เมื่อเด็กโตขึ้นก็สามารถปรับตัวเป็นปกติได้ โดยที่เด็กจะเข้าใจได้ว่าบิดามารดาที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะคู่ครองด้วยนอกเหนือจากบทบาทที่เป็นบิดามารดา และหันมาเลียนแบบบิดามารดาที่เป็นเพศเดียวกันกับตนเอง (Identification) ทำให้เด็กสามารถพัฒนาเพศที่เหมาะสมของตนเอง แต่ถ้าเด็กไม่สามารถแก้ไขความรู้สึกของตนที่มีต่อบิดามารดาที่เป็นเพศตรงกันข้าม เด็กจะพัฒนาไปสู่การมีปัญหาในการสร้างสัมพันธ์ภาพ การเลือกคู่ครอง และการมีบทบาททางเพศที่ผิดปกติได้

4. ระยะ Latency stage อยู่ระหว่างอายุ 6-12 ปี ระยะนี้พลังทางเพศจะไม่แสดงออกถือว่าอยู่ในระยะพัก แต่จะถูกทดแทนด้วยพลังความต้องการด้านอื่น โดยเฉพาะการแสวงหาความสุขจากการคบเพื่อนร่วมวัย เล่นกับเด็กเพศเดียวกัน เรียนรู้การปรับตัวต่อสังคมเพื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่

5. ระยะ Genital stage อยู่ระหว่างอายุ 13–18 ปี เป็นระยะที่เข้าสู่วัยรุ่นมีวุฒิภาวะของระบบสืบพันธุ์ (mature sexuality) และมีการสร้างฮอร์โมนเพศ อวัยวะสืบพันธุ์เริ่มกลับมาเป็นแหล่งของความสุข ความพึงพอใจ Freud เชื่อว่าเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีแรงขับทางเพศอย่างเต็มที่ ความรู้สึกทางเพศเป็นไปอย่างสมบูรณ์ มีความสนใจในเพศตรงข้าม ความสัมพันธ์กับบิดามารดาจะลดลง สร้างสัมพันธ์ภาพกับบุคคลอื่นมากขึ้น และมีการแสวงหาคู่ นำไปสู่การแต่งงานและมีครอบครัวเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป (พินพาภรณ์ กลั่นกลั่น และฐิติมา สุขเลิศตระกูล, 2551)

ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ที่อธิบายถึงขั้นพัฒนาการข้างต้น สาเหตุที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนคือ การเลี้ยวจากบิดามารดาตั้งแต่ระยะ Oral stage เป็นต้นมา หากผ่านขั้นพัฒนาการในแต่ละขั้นไม่ได้ ทำให้ Ego และ Super ego ไม่ได้รับการพัฒนา ในขณะที่ Id จะพัฒนาขึ้น ดังภาพความสัมพันธ์ของขั้นพัฒนาการและโครงสร้างของจิต ดังนี้

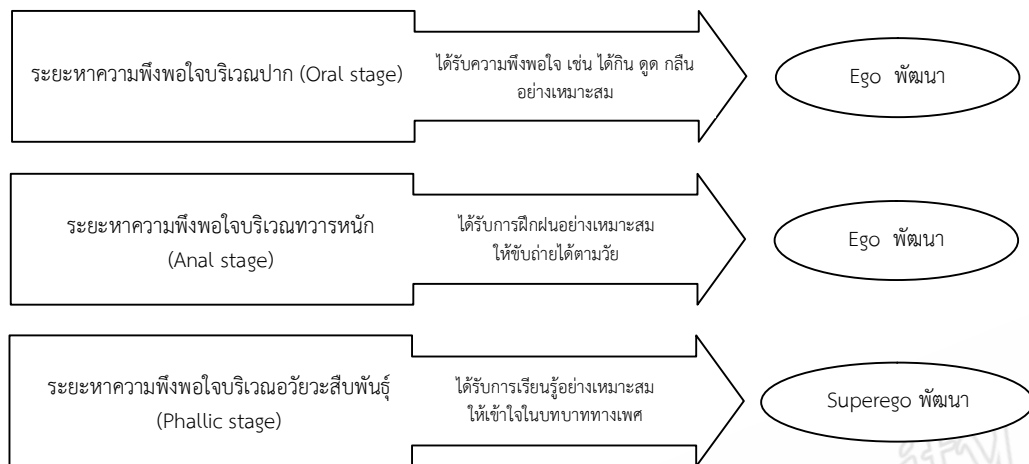

ภาพที่ 2 พฤติกรรมที่เกิดจากการไม่ผ่านขั้นพัฒนาการ

เรียบเรียงดัดแปลงจาก: “Freud and Psychoanalysis” by C. George Boeree, 2000, from <http://www.webspaceship.edu/cgboer/psychoanalysis.html> and “Freud’s View of the Human Mind: The Mental Iceberg” by Allyn and Bacon, (n.d.), from <http://www.imgarcade.com/1/unconscious-freud/Gallery> For > Unconscious Freud

เมื่อขั้นพัฒนาการในช่วง 3 ระยะแรก หากไม่ได้รับการเลี้ยงดูให้ผ่านขั้นพัฒนาการช่วงนี้ไปได้ จะทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนในช่วงวัยผู้ใหญ่ ดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

ในทางกลับกัน การจะพัฒนา Ego และ Superego ผู้ปกครองจึงต้องดูแลให้เหมาะสมและผ่านขั้นพัฒนาการในช่วง 3 ระยะแรก ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 3 การพัฒนา Ego และ Superego ในขั้นพัฒนาการ 3 ระยะแรก
เรียบเรียงดัดแปลงจาก: “Sigmund Freud” by Saul McLeod, 2013, from
<http://www.simplypsychology.org/Sigmund-Freud.html>

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีจิตวิเคราะห์ จะมุ่งเน้นหาสาเหตุของพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากการเลี้ยงดูในวัยเด็ก สามารถนำมาทำความเข้าใจกับพฤติกรรมวัยรุ่น และนำมาสู่การเชื่อมโยงถึงวิธีการดูแลบุตรหลานของผู้ปกครอง ทำให้สามารถเข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนกับผู้ปกครอง ทั้งนี้ยังมีทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้องและนำมาอธิบายเกี่ยวกับวัยรุ่นในหัวข้อต่อไป

1.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคม (Psychosocial development stage)

Erik Erikson (1902-1994 อ่างในวิกิพีเดียและออร์ทย เลอาลงกรณ, 2550) เน้นพัฒนาการทางสังคม โดยแบ่งช่วงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยชรา 8 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ความไว้วางใจและความไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust vs Mistrust) ช่วงแรกเกิดถึง 2 ปี ในวัยนี้ หากทารกได้รับการตอบสนองทางร่างกายอย่างเพียงพอ การเลี้ยงดูด้วยความรัก กระตุ้นการเรียนรู้ใหม่ด้วยการกอด เด็กจะเรียนรู้ถึงความไว้วางใจต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทำให้ไว้วางใจคนง่าย ในทางตรงข้าม หากทารกไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม จะขาดความเชื่อมั่นไม่ไว้วางใจตนเองและผู้อื่น

ขั้นที่ 2 ความเป็นอิสระและความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy vs Doubt) ช่วง 2 ปี เด็กในวัยนี้จะเริ่มพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง เพราะหัดควบคุมและใช้กล้ามเนื้อประสาทสัมผัส รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญและอยากเอาชนะสิ่งแวดล้อมหรืออำนาจที่มีอยู่ พ่อแม่จึงควรระวังในเรื่องความสมดุลในการเลี้ยงดู ควรให้ออกโอกาสและกำลังใจต่อเด็ก เด็กจะพัฒนาความเป็นตัวเอง มีความมั่นใจ

รู้จักอิสระที่จะควบคุมตนเอง แต่ถ้าพ่อแม่ควบคุมเกินไปหรือทำแทนเด็กทุกอย่าง เด็กจะเกิดความคลางแคลงใจในความสามารถของตนเอง

ขั้นที่ 3 ความริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative VS. Guilt) ช่วง 3-5 ปี การมีส่วนร่วมในกิจกรรมตลอดถึงการใช้ภาษาจะช่วยให้เด็กเกิดแนวคิดในการวางแผนและการริเริ่มทำกิจกรรมต่างๆ ก็จะเป็นการส่งเสริมทำให้เขารู้สึกต้องการที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปเด็กก็จะมีความคิดริเริ่ม แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าผู้ใหญ่คอยเข้มงวด ไม่เปิดโอกาสให้เด็ก ดำเนินอยู่ตลอดเวลา เขาก็จะรู้สึกผิดเมื่อคิดจะทำสิ่งใดๆ นอกจากนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้บทบาททางเพศมาตรฐานทางศีลธรรมและการควบคุมอารมณ์

ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกต่ำต้อย (Industry VS. Inferiority) ช่วง 6-11 ปี เด็กในวัยนี้จะเริ่มเข้าเรียนและต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีพัฒนาการทางด้านความขยันขันแข็ง โดยพยายามคิดทำ คิดผลิตสิ่งต่างๆ ให้เหมือนผู้ใหญ่ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ ถ้าเด็กได้รับคำชมเชยก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ มีความมานะพยายามมากขึ้น แต่ถ้าตรงกันข้ามเด็กไม่ได้รับความสนใจหรือผู้ใหญ่แสดงออกมาให้เห็นว่าเป็นการกระทำที่น่ารำคาญเด็กก็จะรู้สึกต่ำต้อย

ขั้นที่ 5 ความเป็นเอกลักษณ์กับความสับสนในบทบาท (Identity VS. Role Confusion) ช่วง 12-17 ปี เป็นช่วงที่เด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่น และเริ่มพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองว่าตนคือใคร ถ้าเด็กค้นหาตนเองได้ จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่ถ้าตรงกันข้ามเด็กค้นหาเอกลักษณ์ของตนไม่พบจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สอดคล้องกับตนเอง

ขั้นที่ 6 ความผูกพันกับการแยกตัว(Intimacy VS. Isolation) ช่วง 18-21 ปี เป็นขั้นของการพัฒนาทางด้านความรักความผูกพัน เมื่อบุคคลสามารถค้นพบเอกลักษณ์ของตนเองได้แล้ว ก็เกิดความรู้สึกต้องการมีเพื่อนสนิทที่รู้จัก สามารถรับทุกข์ซึ่งกันและกันได้ ตลอดถึงแสดงความคิดเห็นและเสียสละให้แก่กัน แต่ถ้าพัฒนาการในช่วงนี้ล้มเหลวไม่สามารถสร้างความรู้สึกเช่นนี้ได้ จะเกิดความรู้สึกต้องการจะชิงดีชิงเด่น ชอบทะเลาะกับผู้อื่น รู้สึกว่าเหวเหมือนถูกทอดทิ้ง ซึ่งจะนำไปสู่การแยกตัวเอง และดำเนินชีวิตอย่างโดดเดี่ยว

ขั้นที่ 7 การทำประโยชน์ให้สังคมกับการคิดถึงแต่ตนเอง (Generativity VS. Self Absorption) ช่วง 22-40 ปี เป็นช่วงของวัยกลางคน ซึ่งมีความพร้อมที่จะสร้างประโยชน์ให้สังคมได้เต็มที่ ถ้าพัฒนาการแต่ละขั้นตอนที่ผ่านมามีความดีไปด้วยดี มีการดูแลรับผิดชอบเอาใจใส่ต่อบุตรหลาน ให้มีความสุข มีการอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้เป็นคนดีต่อไปในอนาคต แต่ถ้าตรงกันข้ามก็จะไม่ประสบความสำเร็จ จะเกิดความรู้สึกท้อถอย เปื่อหน่ายชีวิต คิดถึงแต่ตนเองไม่รับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นที่ 8 บูรณาการกับความสิ้นหวัง (Integrity VS. Despair) ช่วง 40 ปีขึ้นไป เป็นช่วงของวัยชราซึ่งเป็นวัยสุดท้าย ถ้าบุคคลผ่านขั้นตอนต่างๆ มาด้วยดี จะมองอดีตเต็มไปด้วยความสำเร็จ มีปรัชญาชีวิตตนเอง ภูมิใจในการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างให้แก่ลูกหลาน แต่ถ้าตรงกันข้ามกับชีวิตที่มี

แต่ความล้มเหลว จะเกิดความรู้สึกสิ้นหวังในชีวิต เสียเวลาที่ผ่านมาไม่พอกับชีวิตในอดีตไม่ยอมรับสภาพตนเอง เกิดความคับข้องใจต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ขาดความสงบสุขในชีวิต

ทฤษฎีพัฒนาการทางสังคมโดย Erikson ทำให้เข้าใจถึงพฤติกรรมของแต่ละช่วงวัย พฤติกรรมเบี่ยงเบนเกิดขึ้นได้เพราะบุคคลไม่สามารถผ่านขั้นพัฒนาการแต่ละขั้นได้ ในวัยแรกเกิด จนถึงวัยเด็กจะต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมและการเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง เป็นปัจจัยผลักดันให้ผ่านขั้นพัฒนาการ ในขณะที่วัยรุ่นนอกจากต้องอาศัยสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงดูจากผู้ปกครอง ยังต้องอาศัยพลังในตนเองเพื่อผลักดันให้ตนเองผ่านขั้นพัฒนาการไปได้ และในวัยผู้ใหญ่เป็นต้นไป ต้องใช้ประสบการณ์ที่สะสมมาจัดการกับการดำเนินชีวิต เพื่อให้ผ่านขั้นพัฒนาการได้ต่อไป ดังนั้นหากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นบกพร่อง ขั้นพัฒนาการในช่วงวัยต่อไปย่อมได้รับผลกระทบ และแสดงมาเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนมากขึ้นแตกต่างกันไป ทั้งนี้ยังมีทฤษฎีอื่นที่อธิบายถึงความสามารถของมนุษย์ที่พัฒนาขึ้นพร้อมกับพัฒนาการทางร่างกายได้แก่ ทฤษฎีทางความคิดและสติปัญญา ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

1.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Theory of Cognitive Development)

พิมพากรณ์ กลั่นกลิ่น และฐิติมา สุขเลิศตระกูล (2551) ได้กล่าวถึงทฤษฎีนี้ไว้ว่า Jean Piaget (1896-1980) เชื่อว่าในวัยเด็กการเล่นเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตของสติปัญญา โดยที่เด็กได้เรียนรู้ผ่านการกระทำและการสำรวจ ทฤษฎีนี้มุ่งเน้นไปที่การรับรู้ การปรับตัว และการจัดการของสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก จนเกิดเป็นความรู้ (Knowledge) ทำให้ Piaget เชื่อว่าความรู้เกิดจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดกระบวนการทางสติปัญญา (Mental operation) Piaget ได้แบ่งลำดับขั้นพัฒนาการทางด้านสติปัญญาออกเป็น 4 ระยะดังนี้

1. ระยะพัฒนาการทางประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหว (Sensorimotor stage) อยู่ระหว่างอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เป็นระยะที่การกระทำเกิดจากระดับปฏิกิริยาสะท้อนแรกเกิดไปสู่การใช้สัญลักษณ์ โดยใช้ร่างกายตนเองในการแสดงออก สื่อสาร โดยเรียนรู้โลกจากการสัมผัสและการกระทำ Piaget ได้แบ่งระยะนี้ออกเป็น 6 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

1.1 ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive stage) อยู่ระหว่างอายุแรกเกิดถึง 1 เดือน เป็นขั้นที่ทารกจะมีพฤติกรรมสะท้อนอย่างง่าย เช่น การดูดนิ้ว การกำมือ ซึ่งสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเหล่านี้มาจากการสัมผัส เสียง กลิ่น และการมองเห็น

1.2 ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวด้วยประสบการณ์เบื้องต้น (Primary circular reactions) อยู่ระหว่างอายุ 1-4 เดือน เป็นขั้นที่ทารกใช้ประสบการณ์เบื้องต้นจากการได้รับการตอบสนองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมด้วยปฏิกิริยาสะท้อน เป็นแนวทางในการเคลื่อนไหวตนเอง ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่มีจุดมุ่งหมายและไม่มีการประสานงานกัน และมักเป็นพฤติกรรมที่กระทำซ้ำๆ และง่ายๆ เช่น การกำมือและปล่อยมือ หรือการกระตุกผ้าห่มซ้ำๆ

1.3 ขั้นพัฒนาการอวัยวะเคลื่อนไหวอย่างมีจุดมุ่งหมาย (Secondary circular reactions) อยู่ระหว่างอายุ 4–8 เดือน เป็นขั้นที่ทารกเริ่มมีจุดมุ่งหมายในการกระทำ และมักกระทำซ้ำๆ เพราะเกิดความสนใจในผลของพฤติกรรมนั้น เช่น เมื่อทารกเขย่าของเล่นแล้วเกิดเสียง เสียงที่เกิดขึ้นจะกระตุ้นให้ทารกเขย่าของเล่นนั้นซ้ำๆ

1.4 ขั้นพัฒนาการประสานงานของอวัยวะ (Coordination of secondary schemes) อยู่ระหว่างอายุ 8–12 เดือน เป็นขั้นที่ทารกเริ่มรู้จักแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ โดยใช้พฤติกรรมการเรียนรู้ เช่น รู้จักผลักหมอนออกเพื่อเอาตุ๊กตาที่ซ่อนไว้ใต้หมอน ทารกเริ่มมีพัฒนาการแนวคิดเกี่ยวกับการคงที่ของวัตถุ (Object permanence) เรียนรู้ว่าถึงแม้วัตถุหรือบุคคลเมื่อพ้นสายตา ก็ยังคงอยู่ ไม่สูญหาย

1.5 ขั้นพัฒนาการความคิดริเริ่มแบบลองผิดลองถูก (Tertiary circular reactions) อยู่ระหว่างอายุ 12–18 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มสร้างพฤติกรรมใหม่ด้วยการลองผิดลองถูก (Trial and Error) และสนใจถึงผลของพฤติกรรมใหม่ๆ มีการทดลองทำดูหลายๆ แบบ เพื่อดูว่าจะเกิดอะไรขึ้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย และเริ่มที่จะมีความคิดริเริ่มในการกระทำสิ่งต่างๆ ต่อไป

1.6 ขั้นพัฒนาการโครงสร้างทางสติปัญญาเบื้องต้น (Mental combinations) อยู่ระหว่างอายุ 18–24 เดือน เป็นขั้นที่เด็กเริ่มรู้จักคิดหาวิธีแก้ปัญหาโดยไม่ต้องอาศัยการลองผิดลองถูก เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบผู้ใหญ่ได้ โดยอาศัยความจำในสิ่งที่ตนเองเคยเห็นและเป็นขั้นที่เด็กวัยนี้เริ่มใช้ภาษาในการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจ

2. ระยะพัฒนาการก่อนเกิดความคิดอย่างมีเหตุผล (Preoperational stage) อยู่ระหว่างอายุ 2–7 ปี Piaget แบ่งพัฒนาการขั้นนี้เป็น 2 ขั้นย่อย คือ

2.1 ขั้นพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล (Perconceptual substage) อยู่ระหว่างอายุ 2–4 ปี เป็นระยะที่มีความคิดที่ยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลาง (Egocentrism) จะมองสิ่งต่างๆ ในมุมมองของตนเอง โดยไม่เข้าใจความคิดของคนอื่นที่มีความแตกต่างไปจากตนเอง ความสามารถในการใช้ภาษาและสัญลักษณ์เป็นตัวแทนวัตถุเพิ่มขึ้น การเล่นเลียนแบบ

2.2 ขั้นพัฒนาการใกล้เกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล หรือขั้นรู้จักคิดได้เอง (Intuitive substage) อยู่ระหว่างอายุ 4–7 ปี เป็นระยะที่เด็กยังไม่สามารถที่จะใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ความคิดความเข้าใจของเด็กยังขึ้นอยู่กับการรับรู้ของเขาหรือสิ่งที่เขามองเห็นขณะนั้น และตัดสินใจกระทำโดยดูจากลักษณะภายนอกที่เห็นอย่างเดียว เด็กเริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดมากขึ้น เริ่มเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่โดยเล่นแบบสมมติ

3. ระยะพัฒนาการความคิดอย่างมีเหตุผลเป็นรูปธรรม (Concrete operation stage) อยู่ระหว่างอายุ 7–11 ปี เด็กวัยนี้จะเข้าใจเหตุผลและรับรู้ความเป็นจริงมากขึ้นเรื่อยๆ ความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางลดน้อยลง และเริ่มรับฟัง เข้าใจความคิดเห็นของผู้อื่นมากขึ้น สามารถคิด

ย้อนกลับไปกลับมาได้ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุ จัดแบ่งแยกหมวดหมู่ได้มากขึ้น เริ่มยอมรับเรื่องจริยธรรม และพยายามกระทำในสิ่งที่ถูกต้องด้วยตนเอง

4. ระยะพัฒนาการความเข้าใจอย่างมีเหตุผล (Formal operation stage) อยู่ในช่วงอายุ 11 ปีขึ้นไป เป็นระยะที่พัฒนาการด้านสติปัญญาและความคิดของเด็กพัฒนาขึ้นสู่ระดับวุฒิภาวะสูงสุด คือ เด็กวัยนี้จะเริ่มคิดเหมือนผู้ใหญ่ สามารถที่จะคิดอย่างมีเหตุผล สามารถวิเคราะห์สังเคราะห์ความคิดได้ และเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งที่เป็นนามธรรมนอกเหนือไปจากสิ่งที่ตาของเขามองเห็น

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของPiaget จะมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้จากประสาทสัมผัส การปฏิบัติจริง และต้องเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย ซึ่งมักนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเกิดพัฒนาการด้านสติปัญญา เช่น การสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางต่อการเรียนรู้ คำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้น (ซีริน ชุมวราฐายี, 2557) ซึ่งเป็นช่วงวัยที่มีความสามารถในการใช้ภาษาและสัญลักษณ์เป็นตัวแทนวัตถุ รวมถึงการนำทฤษฎีนี้ไปใช้พัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน (สมชาย รัตนทองคำ, 2556: ออนไลน์) เช่น การนำไปประเมินผลศักยภาพทางสติปัญญาของเด็กแต่ละช่วงวัย หรือการเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง โดย Piaget เห็นว่าครูจะมีความสำคัญแต่เพียงเป็นผู้ร่วมมือ (Collaborator) ในกระบวนการเรียนรู้ และต้องเตรียมเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในการวิจัยครั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายจะอยู่ในระยะพัฒนาการความเข้าใจอย่างมีเหตุผล (Formal operation stage) การจัดกิจกรรมจึงต้องเน้นการพัฒนาในด้านนี้ และต้องเป็นกิจกรรมที่เกิดประสบการณ์เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ สติปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น ยังมีทฤษฎีที่น่าสนใจเกี่ยวกับจริยธรรม ซึ่งสามารถพัฒนาขึ้นได้พร้อมกับพัฒนาการด้านร่างกาย ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

1.4 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม (Moral Development)

สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ม.ป.ป.), พิมพ์ภรณ์ กลั่นกลิ่น และจิตติมา สุขเลิศตระกูล (2551) กล่าวถึงทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมโดย Lawrence Kohlberg (1927-1987) ว่าได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎีมาจากทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget โดยมีพื้นฐานความเชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลไม่ได้บรรลุจุดสมบูรณ์เมื่ออายุ 10 ปี แต่สามารถพัฒนาอีกหลายขั้นตอนจากอายุ 11-25 ปี ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg จึงแบ่งออกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับแบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้

1. ระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Preconventional or premoral level) อยู่ในระหว่างแรกเกิดถึง 10 ปี การตัดสินใจเลือกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของเด็กวัยนี้ จะมุ่งเน้นที่ผลที่เกิดขึ้นกับตนเองทั้งดีและไม่ดี หลังแสดงพฤติกรรมนั้นๆ แต่ยังไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น โดยแบ่งระยะนี้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

1.1 ชั้นใช้หลักการหลบหลีกการลงโทษ (Obedience and Punishment Orientation) เกิดขึ้นกับเด็กช่วงแรกเกิดจนถึง 7 ปี เด็กเข้าใจว่าความดี คือ สิ่งที่ทำแล้วไม่ถูกลงโทษ หรือถูกตำหนิจากผู้ใหญ่ เด็กจึงใช้วิธีหลีกเลี่ยงเพื่อไม่ให้ถูกตำหนิหรือถูกลงโทษ ยึดประโยชน์ของตนเอง และไม่ได้เห็นสาเหตุของการกระทำ เช่น หากไม่ทำการบ้าน ครูจะลงโทษ เด็กจึงทำการบ้านเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ตนเองถูกรุ้ติ และเข้าใจว่า การทำการบ้านเป็นความดี

1.2 ชั้นใช้หลักการแสวงหารางวัล (Naively Egoistic Orientation) เกิดขึ้นกับเด็กอายุ 7-10 ปี ถ้าพฤติกรรมที่แสดงออกแล้วได้รับรางวัล หรือคำชมซึ่งตนเองรู้สึกพอใจ เด็กจะตัดสินว่าพฤติกรรมนั้นถูกต้อง ดีงาม เช่น เมื่อเด็กแบ่งขนมให้เพื่อน พ่อแม่ชมเชย และเด็กอาจจะได้แบ่งขนมจากเพื่อน ทำให้ตนเองได้รับความพอใจ เด็กจะเรียนรู้ว่าการแบ่งขนมเป็นพฤติกรรมที่ดี เพราะเด็กได้รับความพอใจกลับมา

2. ระดับจริยธรรมตามกฎเกณฑ์ของสังคม (Conventional level) อยู่ในระหว่างอายุ 10-16 ปี เด็กเริ่มใช้กฎเกณฑ์ขึ้นมากำหนดความถูก ความดี โดยกลุ่ม หรือสังคมเป็นผู้กำหนด และไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะตามมา โดยแบ่งระยะนี้เป็น 2 ชั้น คือ

2.1 ชั้นใช้หลักการกระทำที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good-boy Orientation) เกิดกับช่วงวัย 10-13 ปี ซึ่งย่างเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะตัดสินพฤติกรรมที่ดีหรือถูกโดยการยอมรับของกลุ่มเพื่อน (Peer group) หรือจากคนรอบข้างที่เห็นว่า พฤติกรรมนั้นเป็นเรื่องดีงาม เช่น พ่อแม่บอกว่าคนที่ตั้งใจเรียนขยันทำการบ้านคือคนเก่งคนดี เด็กจะเรียนรู้ว่าการตั้งใจเรียนเป็นพฤติกรรมที่ดี เพราะพ่อแม่ยอมรับ ในทางกลับกัน หากกลุ่มเพื่อนยอมรับในพฤติกรรมไม่ดี เด็กจะทำตามพฤติกรรมนั้นเพื่อให้เกิดการยอมรับในกลุ่มเพื่อน โดยไม่ได้คำนึงถึงผลที่จะตามมา

2.2 ชั้นใช้หลักการกระทำตามหน้าที่ (Authority and Social Order Maintaining Orientation) เกิดกับช่วงวัย 13-16 ปี บุคคลจะเรียนรู้บทบาทระเบียบของสังคมมากขึ้น พฤติกรรมที่ดีหรือถูกขึ้นอยู่กับระเบียบ กฎหมาย ประเพณี หรือข้อกำหนดทางศาสนา เช่น ระเบียบในสถานศึกษา ให้แต่งกายเรียบร้อย บุคคลจะเรียนรู้ว่าหน้าที่ของนักเรียน นักศึกษา จะต้องแต่งกายให้เรียบร้อย บุคคลจะเรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี เพราะเป็นสิ่งที่สังคมหรือกลุ่มกำหนดไว้

3. ระดับจริยธรรมอย่างมีวิจารณญาณ (Post conventional level) อยู่ในช่วงอายุ 16 ปีขึ้นไป ในระดับนี้พฤติกรรมขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสังคม จากการเรียนรู้สังคม ทำให้บุคคลพัฒนาสิ่งที่ดีที่ถูกต้องที่ควรได้ด้วยตัวเอง พยายามให้คุณค่าทางจริยธรรมอย่างเที่ยงตรง นำไปใช้โดยใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ไม่มีอิทธิพลของผู้อื่นมาครอบงำและอยู่บนพื้นฐานของการไม่รู้จักล้าสิทธิผู้อื่น ในระดับนี้มี 2 ชั้น ดังนี้

3.1 ชั้นใช้หลักการเคารพตนเองหรือทำตามคำมั่นสัญญา (Contractual Legalistic Orientation) การแสดงพฤติกรรมจะเป็นสิ่งที่สังคมส่วนมากยอมรับ การกระทำจึงพยายามหลบหนี

ไม่ให้ถูกตราหน้าว่าขาดเหตุผล ไม่รักษาสัญญา และให้ความหมายของคำว่าหน้าที่ คือ การกระทำที่ตกลงกันได้ ทำให้บุคคลต้องรักษาข้อตกลงร่วมกันนี้ หากผิดข้อตกลงบุคคลจะถูกลดศักดิ์ศรีและการเคารพตนเองไป

3.2 ชั้นใช้หลักคุณธรรมสากล (Conscience Orientation) พฤติกรรมที่แสดงออก ควรจะถูกต้องที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนมาก ทั่วโลกเป็นสากล เป็นเหตุผลเชิงจริยธรรมของ หลักมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน ทำให้บุคคลมีพัฒนาการด้านจริยธรรมโดยยึดมั่นในความถูกต้อง การเสียสละเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

การพัฒนาการทางจริยธรรมโดยทฤษฎีของ Lawrence Kohlberg จะพัฒนาดังแต่ ชั้นแรก ไปจนถึงขั้นสุดท้ายตามลำดับ จะไม่สามารถพัฒนาข้ามขั้นได้ เพราะการพัฒนาทางจริยธรรม ที่สูงขึ้นต้องอาศัยขั้นพัฒนาที่ต่ำกว่า จากการเรียนรู้จากประสบการณ์ของแต่ละขั้น จะเป็นพื้นฐาน ให้บุคคลได้เรียนรู้และนำไปใช้พัฒนาจริยธรรมในตนเองในขั้นที่สูงขึ้น การที่ผู้ปกครองใส่ใจในการส่งเสริมพัฒนาการด้านจริยธรรมตั้งแต่ขั้นแรกของเด็ก เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ที่มีความประพฤติดี เป็นพฤติกรรมที่มีสำนึกและการตัดสินใจ ควบคุมพฤติกรรมให้แสดงออกใน ทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.5 พัฒนาการวัยรุ่น (Adolescence Development)

สุริยเดว ทรีปาตี (2554) กล่าวถึงพัฒนาการของวัยรุ่นจะแบ่งเป็น 2 ช่วงอายุ คือ ช่วงอายุ 9-12 ปี และช่วงอายุ 12-25 ปี ทั้งนี้เพื่อจะชี้ให้เห็นถึงลักษณะที่เด่นเป็นพิเศษของวัยรุ่นแต่ละช่วง ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาและสังคม ดังนี้

1. พัฒนาการเด็ก 9-12 ปี เป็นระยะก่อนเข้าวัยรุ่น-วัยรุ่นตอนต้น ช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายทุกระบบ โดยจะมีความคิดหมกมุ่นกังวลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย โดยเฉพาะในเพศหญิงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจิตใจ ทำให้อารมณ์หงุดหงิดและแปรปรวนง่าย ในทางตรงกันข้ามเด็กผู้ชายจะมีพัฒนาการด้านร่างกายชัดเจนตั้งแต่อายุ 12 ปีเป็นต้นไป

2. พัฒนาการวัยรุ่น 12-25 ปี เป็นช่วงที่มีการพัฒนาด้านร่างกายมาก สังเกตได้จากภายนอกทั้งส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่าง เป็นต้น พัฒนาการด้านสติปัญญาเป็นวัยที่เรียนรู้ เข้าใจเรื่องราว ทั้งรูปธรรมและนามธรรมได้ดีขึ้น ในขณะที่อารมณ์มีความเปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหว สับสน ไม่มั่นคง และเริ่มแสดงอารมณ์ความต้องการของตนเองออกมา และเป็นวัยที่เริ่มต้องการมีพื้นที่ในสังคมเพื่อเป็นที่ยอมรับ วัยนี้กลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลอย่างมาก

อัมพร เบญจพลพิทักษ์ (2547) ให้ความหมายของวัยรุ่น หมายถึง ช่วงชีวิตระหว่าง วัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เด็กจะเข้าสู่วัยรุ่นและมีการเปลี่ยนแปลงชัดเจน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ โดยแบ่งช่วงวัยรุ่น ออกเป็น 2 ระยะ คือ

1. วัยรุ่นตอนต้น (Early adolescence) เป็นระยะเวลาตั้งแต่โดยเฉลี่ยอายุ 10 ปี ถึง 16 ปี ช่วงนี้จะมีพัฒนาการทางด้านร่างกายอย่างชัดเจน (Growth spurt) ต่อมฮอร์โมนโดยเฉพาะ Pituitary (Pituitary gland) และตำแหน่ง Hypothalamic region จะเจริญขึ้นทำให้มีการหลั่งของฮอร์โมนพวก Growth hormone, Gonadotropic hormone, Adreno-corticotrophic hormone เพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมทางเพศ จากการเจริญของร่างกายและการเจริญทางอวัยวะเพศ ทำให้เด็กวัยนี้ จะมีพฤติกรรมทางเพศได้อย่างถือเป็นธรรมดา การสำเร็จความใคร่ด้วยตนเอง (Masturbation) พบได้ทั้ง ในเด็กหญิง และเด็กชาย แต่เด็กหญิงจะเป็นไปอย่างไม่เปิดเผยมากกว่า เด็กวัยนี้จะสนใจ เรื่องของตัวเองอย่างมาก (Self consciousness) ฉะนั้นเด็กจะมีความรู้สึกไวต่อคำพิพากษาวิจารณ์ และต่อสายตา ท่าทีของผู้อื่น ความสนใจตนเองจะมีมากขึ้น เช่น ห่วงกังวลลิบในใบหน้า ใช้เวลานาน ในการส่องกระจก มีอารมณ์พุ่งขึ้นได้บ่อย ๆ ถ้าคิดว่าตนถูกตำหนิหรือค่อนข้างอด เด็กจะมีการแต่งตัว ตามสมัยนิยมและตามอย่างเพื่อน เป็นต้น

2. วัยรุ่นตอนปลาย (Late adolescence) เป็นระยะเวลาตั้งแต่อายุ 17 ปีขึ้นไป จนถึงอายุ 20-25 ปี ลักษณะเยาวชน ตอนนี้อย่างแตกต่างจากวัยรุ่นตอนต้นอย่างมาก เพราะร่างกายและ ระบบภายในร่างกายมีการเปลี่ยนแปลงน้อยลงมากแล้ว โดยเฉพาะเมื่อเด็กเข้าวัยหนุ่มสาวเต็มที่แม้ว่า ร่างกายจะโตขึ้นอีกบ้างก็เพียงเล็กน้อย ไม่ชัดเจนอย่างตอนต้น การปรับตัวของต่อมอวัยวะเพศ ฮอร์โมนและอื่นๆ ภายในร่างกายค่อนข้างจะคงที่และสม่ำเสมอ เด็กวัยนี้กำลังเป็นวัยเฝ้าหาเอกลักษณ์ ของตน เยาวชนจะให้ความสนใจกับเรื่องศาสนา คุณธรรม มารยาท วัฒนธรรม ประเพณีและนำมา จัดเข้ากับระบบความคิดและความเชื่อของตน

ช่วงระหว่างวัยเด็กสู่เยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ทั้งร่างกาย จิตใจ ทักษะคิด เพื่อเตรียมเป็นผู้ใหญ่ จึงเป็นวัยที่กำลังอยู่ในช่วงหาอัตลักษณ์ มีความสนใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ความสนใจทางเพศ และพร้อมที่จะเลียนแบบเพื่อหาเอกลักษณ์ที่ เหมาะสมกับตนเอง แบบอย่างของเด็กและเยาวชนเลียนแบบทางพฤติกรรมนั้น เป็นได้ทั้งตัวบุคคลหรือ สัญลักษณ์แทนบุคคล และแบบอย่างเหล่านี้มักมาจากการรับสื่อทางโทรทัศน์ (ชุดิมา ชุณหากาญจน์, 2550; มยุรี เนียมสุวรรณ, 2550; ปัทมาภรณ์ สุขสมโส, 2551) สื่อจากนิตยสารหรือหนังสือการ์ตูน (รักเอก วรณพฤกษ์, 2550; วิมลพรรณ อาภาเวท, 2550) หรือสื่อจากอินเทอร์เน็ต (ภัทรพมมนต์ อธิฐานคพิพัฒน์, 2550; มนทินาถ คำทิพย์, 2554) ซึ่งความแตกต่างของเพศและช่วงอายุ บรรทัดฐาน ของสังคม การเป็นกระแสนิยม ประกอบกับสื่อต่างๆ ที่กล่าวมา สามารถตอบสนองต่อความต้องการ ของเด็กและเยาวชน ทำให้มีอิทธิพลต่อการเลือกรับรู้ข้อมูลจากสื่อ และพัฒนาเป็นทัศนคติเฉพาะ บุคคลต่อไป หากเด็กและเยาวชนไม่มีวุฒิภาวะในการเลือกรับข้อมูลจากสื่อ ย่อมทำให้เกิด การเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ ซึ่งมีการศึกษาที่สนับสนุนว่า ระดับการศึกษาและอายุที่มากขึ้น ช่วยให้วุฒิภาวะในการเลือกรับสื่ออย่างชาญฉลาด (เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ และทิติพงษ์ สุทธิรัตน์,

2553) ทั้งนี้ถ้าเด็กและเยาวชนที่มีแบบอย่างในครอบครัวดี จะทำให้มีภูมิคุ้มกันในด้านข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เช่นกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีแบบอย่างในครอบครัวที่ไม่มีผู้สูบบุหรี่ จะมีความรู้เกี่ยวกับโทษภัยของบุหรี่มากกว่ากลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีแบบอย่างในครอบครัวที่มีผู้สูบบุหรี่ จะเห็นได้ว่าการเป็นแบบอย่างของบุคคลในครอบครัว ส่งผลต่อพฤติกรรม การเลียนแบบเช่นเดียวกับการดูแบบอย่างจากสื่อต่างๆ เด็กและเยาวชนจึงต้องมีผู้ปกครองที่ต้องทำความเข้าใจถึงภาวะไม่แน่นอนด้านอารมณ์ และทัศนคติของวัยนี้ ผู้ปกครองจึงมีความสำคัญในการประคับประคองให้เด็กและเยาวชนผ่านพ้นความเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการไปได้ ซึ่งการเตรียมตัวของผู้ปกครองในการดูแลเด็กและเยาวชน ควรสร้างโอกาสในการแสวงหาความรู้ในเรื่องต่างๆ เข้าใจพัฒนาการตามแต่ละช่วงวัยของบุตร มีความรู้ความเข้าใจสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เข้าใจความต้องการของบุตร ปรับใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบมีเหตุผล ให้อิสระในการคิดการตัดสินใจแก่บุตรตามสมควร ผู้ปกครองที่หมั่นหาความรู้ มีความใส่ใจในการดูแลบุตรหลาน สร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อเนื่อง จะลดความรู้สึกแปลกแยกระหว่างบุตรหลานกับครอบครัว (วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล, 2553) และลดช่องว่างที่จะทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมอื่นตามมา เช่น พฤติกรรมติดเกมออนไลน์ (ดวงพร หุตารมย์, 2550; ปัทมาอนุมาศ, 2552) พฤติกรรมก้าวร้าว (นภกตน์ นิลธวัช, 2551) พฤติกรรมมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (อังคณา เพชรภาพ, 2551) เป็นต้น ปฏิสัมพันธ์ในครอบครัวมีความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมให้กับเด็กและเยาวชนได้ จึงต้องให้ครอบครัวเกิดการตระหนักถึงความสำคัญกับบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยให้แก่บุตรหลาน ในขณะเดียวกันต้องมีวิธีการดูแลเด็กและเยาวชนที่ครอบครัวสามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง และเหมาะสมกับยุคสมัย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความพิเศษเฉพาะ จึงต้องทำความเข้าใจกลุ่มตัวอย่างโดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 แนวคิดแบบคลาสสิก (The Classical School)

Beccaria (1738-1794) และ Bentham (1748-1832 อ้างใน Whitehead, John T. and Lab, Steven) มีความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ โดยเชื่อว่า บุคคลมีอิสระในการคิด มีความเต็มใจและเลือกที่จะทำด้วยตนเอง มีการคำนวณถึงข้อดีและข้อเสียของสิ่งที่เลือกทำ บุคคลพยายามที่จะเพิ่มความสุขและลดความเจ็บปวด จึงเลือกกิจกรรมและพฤติกรรมตามการคำนวณของบุคคล พฤติกรรมที่น่าพอใจจะดำเนินการและทำซ้ำแล้วซ้ำอีก ในขณะที่กิจกรรมที่เจ็บปวดจะหยุด ภายใต้นแนวคิดนี้ บุคคลจึงมีสติมีเหตุผลที่จะเลือกทำ การตัดสินใจที่จะก่ออาชญากรรมขึ้นอยู่กับความคาดหวังของผลที่น่าพอใจ การแก้ปัญหาอาชญากรรมจึงต้องมี การเปลี่ยนแปลงผลของการคำนวณที่

น่าพอใจ นั่นคือความเจ็บปวดที่เพิ่มขึ้น ลดความสุขลดความสามารถของบุคคล และอาจจำกัดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ จึงมุ่งเน้น พยายามร่างกฎหมายและการตั้งค่าการลงโทษที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเลือกของบุคคล Beccaria (1764) รู้สึกว่าบุคคลไม่สามารถตัดสินใจที่หลีกเลี่ยงความผิดทางอาญา จนกว่าบุคคลจะถูกลงโทษตามกฎหมาย และการลงโทษ จะเกิดขึ้นได้ต้องมีการกระทำผิดกฎหมาย ระบบกฎหมายสำหรับผู้กระทำผิด จะต้องมีการลงโทษที่ตั้งไว้สำหรับความผิดทางอาญาในแต่ละครั้งและระดับของการลงโทษจะต้องเพียงพอที่จะชดเชยผลใดๆ ที่เกิดจากผู้กระทำผิด แนวคิดนี้พยายามที่จะป้องกันและยับยั้งอาชญากรรมโดยการลงโทษผู้กระทำผิดสำหรับความผิดที่ก่อขึ้น และเป็นการดีที่ประชาชนควรมีส่วนในการลดอาชญากรรม โดยรู้ความเจ็บปวดที่จะมาจากการถูกจับและถูกลงโทษ

2.2 แนวคิดแบบยึดถือสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม (The Positivist School)

Lombroso (1835-1909 อ้างในวิกิพีเดีย) เป็นอายุรแพทย์ ชาวอิตาลี มีความสนใจเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เกิดจากความผิดปกติทางร่างกายและจิตใจของผู้กระทำผิด และเชื่อว่าการพันธุกรรม พันธุ์ เป็นวิวัฒนาการที่ก่อให้เกิดอาชญากรรมที่อันตรายมากที่สุด เป็นการศึกษาของความผิดทางอาญาที่เป็นวิทยาศาสตร์เชิงประจักษ์ โดยใช้วิธีการวัดและสังเกตร่างกาย การวิเคราะห์พื้นที่ของสมอง เพื่อดูสติปัญญา วิเคราะห์ลักษณะลายเซ็นและการสัมภาษณ์ทางจิตวิทยา ทำให้ค้นพบสาเหตุของการกระทำผิดซึ่งไม่ได้มาจากจิตผิดปกติ และเรียกว่าอาชญากรชั่วคราว แนวคิดของ Lombroso มีผลต่อกระบวนการยุติธรรม เขาเสนอการลงโทษที่ได้รับการปรับให้เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละบุคคลมากกว่าที่จะลงโทษตามลักษณะการก่ออาชญากรรมของพวกเขา แน่นนอนต้องเกิดข้อถกเถียง การลงโทษเป็นหลักในการป้องกันทางสังคมจากผู้กระทำผิด เพื่อไม่ให้อาชญากรรมคุกคามสังคมต่อไป ดังนั้นกฎหมายควรอนุญาตให้ใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาในการประเมินระดับอันตรายที่เกิดจากผู้กระทำผิดแต่ละคนเป็นพื้นฐาน สำหรับการออกบทลงโทษที่เหมาะสม (Gibson & Rafter, 2006)

ลักษณะพฤติกรรมวัยเด็กที่เสี่ยงต่อการเป็นผู้กระทำผิด (Gibson & Rafter, 2006) มี 6 พฤติกรรมดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความโกรธ ให้สังเกตเห็นความถี่และความรุนแรงของความโกรธในเด็ก เช่น ในช่วงสองเดือนแรกของทารกจะมีความโกรธแบบไม่ซ่อนเร้น เมื่อทารกถูกจับอาบน้ำหรือถูกเอาของที่ขบไปจากมือ ถ้าทารกใช้มือปิดคนที่ไม่ชอบและโยนของ ซึ่งหากไม่แก้ไข เด็กจะมีลักษณะคล้ายกับคนป่า ไม่มีเหตุผล ใช้กำลัง ความโกรธจึงเป็นอารมณ์ของมนุษย์โดยมีพัฒนาการจากวัยเด็กซึ่งสามารถควบคุมได้ แต่ไม่หายไป สามารถถูกกระตุ้นให้เกิดความโกรธได้อีก

2. ความปรารถนาที่จะแก้แค้น เด็กบ่อยครั้งแสดงความปรารถนาที่จะแก้แค้น แม้จะมีอายุเจ็ดหรือแปดเดือน ทารกสามารถจดจำความรู้สึกที่ถูกทำร้ายได้ เช่น ถูกหยิกจากผู้เลี้ยงดู ถูกตีเมื่อชน ถ้าเขาสามารถตีคนที่ทำให้หงุดหงิดได้ เขาจะรู้สึกดีขึ้น แต่ถ้าไม่ เขาจะตะโกนและกัดมือของตนเอง

3. โทหก การโทหกและความต้อร้นเติบโตในสัดส่วนต่อร่างกายของเด็ก กล่าวคือ เด็ก ยิ่งโตยิ่งมีการโทหกมากขึ้นเด็กทุกคนจึงเป็นผู้โทหกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโทหกเพื่อความสนุกสนาน ต้องสังเกตความถี่และเหตุผลที่โทหก

4. ขาดความเชื่อมั่นต่อคุณธรรม กล่าวคือ เด็กไม่เชื่อในการทำความดี ควรเริ่มต้นที่จะพัฒนาความรู้สึกของความยุติธรรม ไม่ถูกเอาเปรียบ การสะท้อนสอนเด็กให้เห็นความแตกต่างระหว่างความดีและความชั่วร้ายวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการเรียนรู้ คือเป็นตัวอย่างที่ดีด้านความเมตตา และให้กลัวถูกตำหนิในเรื่องไม่ดี จะช่วยสร้างมโนธรรมศีลธรรมในเด็ก

5. ขาดความรัก เด็กไม่ได้เรียนรู้ที่จะถูกฝึกให้รักผู้อื่น โดยไม่ได้หวังว่าบุคคลนั้นจะให้ประโยชน์กับตัวเองหรือไม่ ด้วยพัฒนาการของเด็ก เด็กจะมีความรู้สึกชอบพอใจ ในสิ่งที่ตนเองชอบ ถ้าบุคคลใดให้สิ่งเหล่านี้ เด็กจะชอบบุคคลนั้นด้วย เพราะให้ประโยชน์กับตัวเด็กได้ ซึ่งเป็นกรให้ทางวัตถุ

6. ความโหดร้าย ถ้าเด็กมีประสบการณ์อารมณ์รุนแรงและมีความรู้สึกของการใช้พลังงานที่ไม่จำกัด จะสังเกตเห็นพฤติกรรมเด็กกลุ่มนี้ได้จาก การมีความสุขและรู้สึกดีจากการทำลายวัตถุ มักหาเหตุผลตัวให้ได้รับความทรมาณ เป็นต้น

ตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดของการป้องกันทางสังคม ไม่ให้เกิดการกระทำผิดจากพัฒนาการในวัยเด็ก ต้องอาศัยการสังเกตสัญญาณและการปรับพฤติกรรมให้เด็กจากบุคคลใกล้เคียงได้แก่ ครูสามารถที่จะสังเกตสัญญาณเหล่านี้ และสามารถแยกแยะสาเหตุความผิดของเด็กได้ ผู้ปกครองจะใกล้ชิดเด็ก และสามารถระบุนาการพฤติกรรมได้ชัดเจนกว่าครู หากทั้งผู้ปกครองและครูร่วมมือกันในการปรับพฤติกรรมเด็ก จะช่วยลดสัญญาณอันตรายข้างต้นได้ เพื่อไม่ให้เรียนรู้จนกลายเป็นนิสัยที่ไม่ดีตามมา

แนวคิดแบบคลาสสิก และแนวคิดแบบยึดถือสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม ทั้งสองแนวคิดนำมาประยุกต์ในการจัดการผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน มาตรการในการควบคุมตัว วางเงื่อนไขคุมประพฤติ เป็นการลดความสามารถของบุคคลตามแนวคิดแบบคลาสสิก ในขณะที่การฝึกอบรมการให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางเงื่อนไขให้เด็กและเยาวชน เป็นการประยุกต์จากแนวคิดแบบยึดถือสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรม แต่ละแนวคิดต่างมีจุดเด่น และการนำจุดเด่นของแต่ละแนวคิดมาผสมผสานเพื่อประโยชน์แก่ผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการลดปัญหาอาชญากรรม และพฤติกรรมไม่พึงประสงค์จากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ได้ แต่ภาวะสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป สาเหตุของการกระทำผิดย่อมแตกต่าง แนวคิดในการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำผิดจึงมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากแนวคิดทั้งสองแล้ว ยังมีแนวคิดทฤษฎีอื่นที่มาใช้วิเคราะห์สาเหตุของการกระทำผิดซึ่งจะนำเสนอต่อไป

2.3 ทฤษฎีแนวชีววิทยา (Biological Theories) มีการศึกษา 4 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะทางกายภาพ (Physical Appearance) คำอธิบายทางชีวภาพในช่วงต้น เน้นหนักในลักษณะทางกายภาพที่สังเกตได้ของผู้กระทำผิดจากแนวคิดของ Lombroso (1876) ซึ่งอยู่ในกลุ่มแนวคิดแบบยึดถือสิ่งที่เห็นเป็นรูปธรรมที่กล่าวไว้ในข้างต้น ในยุคต่อมา มีแนวคิดและทฤษฎี เพื่อแยกลักษณะทางร่างกาย Sheldon (1949 อ้างใน Whitehead, John T. and Lab, Steven, 2006) และมีความแตกต่างกัน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้กระทำผิดตามแนวคิดของ Lombroso

Lombrosian Atavistic Characteristics	
ลักษณะทางกายภาพ	ลักษณะที่ไม่ใช่ทางกายภาพ
ขากรรไกรยื่นออกมา	ความไวต่อการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิ
หน้าผากสูง	ความว่องไว
ใบหน้าไม่สมมาตร	ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี
ฟันไม่ดี	ขาดความเมตตา
ชอบด่าถ่ม	ความอดทนต่อความเจ็บปวด
แขนขายาวผิดปกติ	
จมูกผิดรูป	
ความผิดปกติของอวัยวะเพศ	

ที่มา: “Explaining Delinquency-Biological and Psychological Approaches” by John T. Whitehead and Steven P. Lab, 2006, *Juvenile Justice: An Introduction*

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคุณลักษณะผู้กระทำผิดตามแนวคิดของ Sheldon

Sheldon's Physiques and Temperaments	
ร่างกาย (Physiques)	อารมณ์ (Temperaments)
<p>1. ลักษณะอ้วนกลม (Endomorph) อ้วน ตัวกลมๆ คอ แขน ขา สั้น หน้ากลม ช่วงบน กลาง ล่าง ของลำตัวใหญ่เท่าๆกัน มีไขมันมาก</p>	<p>มีอารมณ์แบบเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย (Viscerotonic) คือ มีอารมณ์อ่อนคลาย ชอบความสบาย ความหรูหรา รักสงบ เอาใจใส่กับสิ่งรอบตัว เป็นคนเปิดเผย ใจกว้าง</p>
<p>2. ลักษณะสมส่วน (Mesomorph) ไหล่กว้าง ช่วงอกกว้างและหนา กระดูกใหญ่ กล้ามเนื้อขึ้นได้ง่ายและมองเห็นชัดเจน</p>	<p>มีอารมณ์แบบปราดเปรี้ยว (Somotonic) คือ มีความกระตือรือร้น ไม่อยู่นิ่ง ช่างพูด แน่วแน่ แข็งขัน อาจมีพฤติกรรมก้าวร้าวร่วมด้วย</p>
<p>3. ลักษณะรูปร่างและกระดูกเล็ก (Ectomorph) มีร่างกายซูบผอมบอบบาง กระดูกเล็ก ไหล่ห่อ แขนขายาว น้ำหนักตัวน้อย</p>	<p>มีอารมณ์แบบเก็บตัว (Cerebrotonic) คือ กลัว ไม่ชอบเข้าสังคม เจียบ เปราะบาง หัวใจหวงง่าย</p>

ที่มา: "Explaining Delinquency-Biological and Psychological Approaches" by John T. Whitehead and Steven P. Lab, 2006, *Juvenile Justice: An Introduction* and "Personality Types", 2005, from <http://www.wilderdom.com/personality/L6-1Personality>

แนวคิดทฤษฎีลักษณะทางกายภาพนั้น ช่วยในเรื่องของการดูศักยภาพทางร่างกายของเด็กและเยาวชน เพื่อช่วยในเรื่องของการสร้างเสริมความภาคภูมิใจ ไม่ว่าจะเป็นความภาคภูมิใจในรูปลักษณ์ของตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพให้เหมาะสม ล้วนมีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด ให้สามารถพัฒนาศักยภาพทางร่างกายที่มี ไปในทิศทางที่สร้างสรรค์มากขึ้น

2. การศึกษาทางพันธุกรรม (Genetic-Inheritance Studies) จากลักษณะพันธุกรรม (Heredity) เป็นการถ่ายทอดคุณลักษณะทางด้านชีวภาพที่มีอยู่ในยีน (Genes) และจะถ่ายทอดผ่านโครโมโซม (Chromosome) โดยลักษณะที่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอกได้เรียกว่า Phenotype ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่น (Dominant) เช่น รูปร่าง หน้าตา สีผม สีผิว สีตา ฯลฯ ส่วนลักษณะที่แฝงเร้นไว้โดยไม่ได้ปรากฏออกมาให้เห็นในรุ่นลูก (แต่อาจปรากฏในรุ่นหลาน หรือรุ่นเหลน) เรียกว่า Genotype ซึ่งเป็นลักษณะด้อย (Recessive) เช่น กลุ่มเลือด ตาบอดสี โรคลมบ้าหมู โรคเบาหวาน โรคปัญญาอ่อน โรคภูมิแพ้ และโรคบางชนิดที่ถ่ายทอดกันได้ทางสายเลือด จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะต่างๆ มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จึงได้มีการศึกษาถึงลักษณะพฤติกรรมที่มีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นโดยผ่านลักษณะทางพันธุกรรม โดยมีการศึกษาเป็น 3 กรณี คือ

กรณีที่ 1 การศึกษาในฝาแฝด จะศึกษาทั้งในฝาแฝดแท้และฝาแฝดเทียม ฝาแฝดแท้ (Identical Twins) เป็นแฝดที่เกิดจากไข่ใบเดียวกันและสเปิร์มตัวเดียวกันนั้น มีขบวนการทุกอย่าง เหมือนกับการเกิดตามปกติแต่ในขณะที่มีการแบ่งเซลล์ในระยะต้น ไข่โกตจะบังเอิญแยกตัวออกเป็น 2 เซลล์ที่เหมือนกันทุกอย่าง และทั้ง 2 เซลล์ก็จะพัฒนาขึ้นเป็น 2 ชีวิตพร้อมๆกัน 2 ชีวิตที่ปฏิสนธินี้จะ เกิดและเติบโตอยู่ภายในไข่ใบเดียวกัน แผลดชนิดนี้จะเหมือนกันทุกอย่างไม่ว่าหน้าตา สติปัญญาและ เพศ หลักใหญ่ ๆ ในการวัดลักษณะของแฝดเหมือนได้แก่ กลุ่มเลือด, สีของดวงตา, สีผม ลายพิมพ์นิ้วมือ เป็นต้น แผลดไม่เหมือนหรือแฝดเทียม (Fraternal Twins) เกิดจากการที่รังไข่ทั้งสองข้างผลิตไข่ขึ้นมา พร้อมกันทีเดียว 2 ใบ และได้รับการผสมทั้ง 2 ใบ โดยสเปิร์ม 2 ตัว แผลดชนิดนี้เป็นแฝดไม่เหมือน เพราะเกิดจากสเปิร์มคนละตัว ไข่คนละใบการพัฒนาจะเป็นเอกเทศแก่กันจึงทำให้แฝดชนิดนี้ไม่มี อะไรที่เหมือนกัน (นงลักษณ์ ไหว้พรหม, ม.ป.ป.: ออนไลน์) การศึกษาส่วนใหญ่อธิบายความคล้ายคลึง ของพฤติกรรมระหว่างฝาแฝดแท้และฝาแฝดเทียม โดยฝาแฝดแท้จะมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกันมากกว่า ฝาแฝดเทียม ซึ่งอาจอธิบายถึงองค์ประกอบทางพันธุกรรมที่มีความสอดคล้องกับพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น Newman and associates (1937) รายงานความสอดคล้องในการทำงานของกลุ่มฝาแฝด แท้ มีมากกว่าคู่ฝาแฝดเทียม เช่นเดียวกันกับการบันทึกของฝาแฝด 6,000 คู่ในเดนมาร์ก Christiansen (1974) ศึกษาจากบันทึกทางอาญา เห็นความสอดคล้องของการกระทำผิดกันมากของ คู่ฝาแฝดแท้ และสอดคล้องมากกว่าฝาแฝดเทียม เมื่อเร็ว ๆ Lyons (1996) พบระดับที่น่าสนใจ ใน การวิเคราะห์อาชญากรรมที่เป็นทหารผ่านศึกเวียดนามยุคที่เกิดระหว่างค.ศ. 1939 และปีค.ศ. 1957 รายงานความสอดคล้องที่สูงขึ้นในความผิดทางอาญาสำหรับผู้ใหญ่ที่เป็นฝาแฝดแท้ และสูงกว่าฝาแฝดเทียม แต่ละการศึกษาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่ามีปัจจัยทางพันธุกรรม มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคล

กรณีที่ 2 การศึกษาในการรับเลี้ยงดู เป็นการศึกษาโดยเปรียบเทียบพฤติกรรมของ ลูกหลานกับความสอดคล้องกับพฤติกรรมผู้ปกครอง การศึกษาอาจจะยอมรับถึงความคล้ายคลึงกัน ทางพันธุกรรมระหว่างบุคคล แต่การเลี้ยงดูมาในที่แตกต่างกันสภาพแวดล้อมที่ได้จากแม่ระหว่าง ตั้งครรภ์ จะส่งผลต่อการศึกษาในกรณีนี้ Crowe (1972) การวิเคราะห์ผู้หญิงกลุ่มหนึ่งและลูกหลาน ของพวกเขา รายงานความแตกต่างเพียงร้อยละ 13 ในการจับกุมของลูกหลานที่กระทำผิดและมี มารดาไม่ได้กระทำผิด Hutchings และ Mednick (1977) ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่รายงานว่า ร้อยละ 49 ของเด็กผู้ชายที่มีความผิดทางอาญามีบิดาที่กระทำผิด ในขณะที่มีเพียงร้อยละ 31 ของ เด็กผู้ชายที่ไม่กระทำความผิดทางอาญา มีบิดาผู้ให้กำเนิดกระทำผิดทางอาญา ไม่ว่าจะบิดา บุญธรรมหรือบิดาผู้ให้กำเนิดกระทำความผิดทางอาญา ต่างมีความสัมพันธ์ต่อการกระทำผิดของเด็ก Walters (1992) ศึกษาความสัมพันธ์ทางพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม โดยศึกษา จาก 38 โครงการตั้งแต่ปีค.ศ. 1930-1989 (meta-analysis) Walters รายงานว่ามี ความสัมพันธ์ ระหว่างพันธุกรรมและความผิดทางอาญา สัมพันธ์กันในระดับต่ำถึงปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ แต่

การศึกษาให้การสนับสนุนน้อยสำหรับความสัมพันธ์ที่ส่งผลต่อการกระทำผิด โดยเฉพาะสำหรับการศึกษาการรับเลี้ยงดู ถือเป็นโอกาสในการแยกศึกษาระหว่างพฤติกรรมจากพันธุกรรม และพฤติกรรมจากสภาพแวดล้อม (Whitehead and Lab, 2006)

กรณีที่ 3 การศึกษาพันธุกรรมในลักษณะอื่นๆ เนื่องจากพันธุกรรมจะมีอิทธิพลต่อบุคคลในด้านต่างๆ และส่งผลต่อพฤติกรรมแตกต่างกันไป ดังนี้

1. พันธุกรรมทางด้านร่างกายที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพ อารมณ์และการรับรู้ตนเอง เช่น บางคนมีโครโมโซมเพศ XXY จะเกิดอาการของโรค Klinefelter's Syndrome ซึ่งเกิดในเพศชายจะทำให้กลายเป็นชายที่มีลักษณะของเพศหญิง คือ มีหน้าอกใหญ่ และอวัยวะเพศชายไม่ทำงานเนื่องจากต่อมเพศผลิตฮอร์โมนได้ไม่เพียงพอ หรืออาจกลายเป็นโรคปัญญาอ่อนชนิด Mongolism ได้ บางคนมีฮอร์โมนเพศน้อยกว่าปกติ คือมี XO อันเป็นภาวะที่เกิดจากการที่ไข่ได้รับการผสมจากสเปิร์มที่ไม่มีโครโมโซมเพศเลย ซึ่งมักจะเกิดในเพศหญิง อาการของโรค Turner's Syndrome คือ มีรูปร่างเล็ก แคระแกร็นไม่มีหน้าอก ไม่มีประจำเดือน และเป็นหมัน หรือพันธุกรรมที่ถ่ายทอดคุณลักษณะภายนอก เช่น สีผิว รูปร่าง หน้าตา จะส่งผลต่อการรับรู้ตนเอง เช่น การรับรู้ตนเองจะขึ้นอยู่กับกายยอมรับและค่านิยมของสังคมแต่ละแห่งเป็นสำคัญ ในขณะที่บางสังคมคนอ้วนจะกลายเป็นคนมีปมด้อย แต่บางสังคมนิยมผู้มีรูปร่างอ้วนท้วน หรือในบางสังคมคนผิวดำเป็นที่รังเกียจแต่ในอีกสังคมจะยกย่องให้คนผิวดำเป็นผู้นำ เป็นต้น

2. ด้านสติปัญญา ซึ่งพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม โดยมีพันธุกรรมเป็นตัวปูพื้นฐานของระดับสติปัญญาหรือเป็นขอบเขตของการพัฒนาการด้านสติปัญญา กล่าวคือ บุคคลจะมีระดับสติปัญญาที่ใกล้เคียงหรือมีสหสัมพันธ์กับบรรพบุรุษของตน แต่ก็อาจจะพัฒนาขึ้นได้ ถ้าได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมสิ่งที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงอิทธิพลของพันธุกรรมที่มีต่อระดับสติปัญญาของบุคคลก็คือ การได้รับการถ่ายทอดโรคปัญญาอ่อนจากพ่อแม่สู่ลูก โดยเฉพาะโรคปัญญาอ่อนที่เรียกว่า Mongolism หรือ Down's Syndrome ซึ่งเกิดจากความผิดปกติของยีนพ่อและยีนแม่ในกรณีที่โครโมโซมเพศผิดปกติ จะส่งผลต่อบุคคลในด้านต่างๆ คือ ด้านร่างกาย เช่น ทำให้มีรูปร่างแคระแกร็นหรือมีรูปร่างใหญ่ผิดปกติ ผู้หญิงบางคนอาจจะเป็นหมัน ไม่มีหน้าอก ไม่มีประจำเดือน และด้านสติปัญญา เช่น ทำให้มีอาการของโรคปัญญาอ่อน (มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, คณะศึกษาศาสตร์, ม.ป.ป.)

3. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมน (Hormones and Aggression) ฮอร์โมนเกิดจากต่อมไร้ท่อ ซึ่งทำงานควบคุมระบบต่างๆ ในร่างกาย โดยการสร้างฮอร์โมนและหลั่งออกสู่กระแสเลือด มีความสำคัญในการรักษาสมดุลของร่างกาย ควบคุมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของร่างกาย การเจริญพันธุ์ ช่วยในการปรับตัวต่อภาวะเครียดและความผิดปกติต่างๆ ของร่างกาย และช่วยในการทำงานสอดประสานกันของส่วนต่างๆ ในร่างกาย ต่อมไร้ท่อที่สำคัญในการผลิตฮอร์โมนของ

ร่างกายมีดังนี้ ต่อมไฮโปทาลามัส (Hypothalamus) ต่อมใต้สมอง (Pituitary gland) ต่อมไพเนียล (Pineal gland) ต่อมไทรอยด์ (Thyroid gland) ต่อมพาราไทรอยด์ (Parathyroid gland) ต่อมหมวกไต (Adrenal gland) เป็นต้น (อมรพันธุ์ เสรีมาศพันธุ์, 2555) การหลั่งของฮอร์โมนต่างๆ เหล่านี้ควบคุมสารธรรมชาติเพื่อให้การทำงานของร่างกายขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างปกติ ไม่ว่าจะเป็นการเจริญเติบโต การสืบพันธุ์และการทำงานของระบบประสาทส่วนกลาง ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด จะให้ความสนใจไปที่ฮอร์โมนเพศ ฮอรโมนเพศชายมีการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในสัตว์ การศึกษาในมนุษย์ได้พบความสัมพันธ์ระหว่างระดับฮอร์โมนเพศชายที่สูงขึ้น สัมพันธ์กับพฤติกรรมการรุกรานและการกระทำผิดที่รุนแรงมากขึ้น (Booth and Osgood, 1993; Dabbs et al, 1995. Ehrnkranz et al, 1974. Kreuz and Rose, 1972; Rada et al., 1976. Soler et al., 2000) แต่มีการศึกษากับความจริงที่ว่าระดับฮอรโมนเพศชายแตกต่างกันมาก เมื่อได้รับปัจจัยกระตุ้นแม้ช่วงเวลาสั้น ๆ ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ การรับประทานอาหาร ความเครียด การออกกำลังกายและปัจจัยทางสังคม (Booth and Osgood 1993; Katz and Chamblis 1995; Nassi and Abramowitz, 1976; Reiss and Roth, 1993) และการศึกษาของ Harris (1999) พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าว อาจทำให้ระดับฮอรโมนเพศชายเพิ่มขึ้นมากกว่าวิธีอื่น ๆ

4. การศึกษาเกี่ยวกับระบบประสาทส่วนกลาง (The Central Nervous System) การทำงานของระบบประสาท ประกอบด้วย สมอง (Brain) ไขสันหลัง (Spinal cord) เส้นประสาท (Nerve) และอวัยวะรับรู้ความรู้สึกเฉพาะ (Sense organs) (มานิตย์ หนูมาก, ม.ป.ป.) ระบบประสาทส่วนกลางได้รับความสนใจในการศึกษาพฤติกรรมเบี่ยงเบน การรับรู้ที่แตกต่างกันทำให้ส่วนของสมองที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแตกต่างกันได้ นักวิจัยบางคนจะมองไปที่ความผิดปกติของสมอง วิธีการต่างๆ ที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ ได้แก่ การถ่ายภาพด้วยคลื่นสนามแม่เหล็ก (Magnetic Resonance Imaging: MRI), การตรวจเอกซเรย์ปล่อยโพซิตรอน (Positron Emission Tomography: PET Scan) และ Electron Encephalography (EEG) การศึกษาด้วยMRI สามารถแสดงให้เห็นภาพทางกายภาพของสมองและเผยให้เห็นปัญหาทางร่างกายของบุคคล การใช้ PET Scan แสดงให้เห็นถึงระดับที่แตกต่างกันของการทำงานของสมอง เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งเร้าที่แตกต่างกัน ในขณะที่เดียวกัน EEG วัดคลื่นสมองไฟฟ้าของบุคคล ซึ่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกับของบุคคลอื่น (Rowe, 2002) ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีที่ทันสมัย Raine et al. (1995) สรุปได้ว่ามีหลักฐานที่ชัดเจนที่เกี่ยวกับการทำงานของสมองโดยเฉพาะอย่างยิ่งส่วนสมองกลีบหน้าผากและส่วนกลีบขมับ ส่วนสมองกลีบหน้าผากซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการทำงานของกล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหวของร่างกาย การพูด ความคิด และอารมณ์ต่างๆ ส่วนของสมองกลีบขมับ จะทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำ การได้ยิน และอารมณ์ ยังมีการวิจัยเกี่ยวกับสารสื่อประสาท (สารเคมีที่มีส่วนร่วมในการส่งสัญญาณไฟฟ้าผ่านระบบประสาท) มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของแต่ละบุคคลเกิดขึ้นเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงใน

ความสามารถของร่างกายในการประมวลผลข้อมูลและการสื่อสารในสมอง ในบรรดาสารสื่อประสาทที่ได้รับการตรวจสอบเป็นเซโรโทนิน (Serotonin) และโดปามีน (Dopamine) เซโรโทนินเป็นสารยับยั้งพฤติกรรมโดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมก้าวร้าวและหุนหันพลันแล่น (Anderson, 2007) มีอิทธิพลต่อการควบคุมแรงกระตุ้น, สมาธิสั้นและพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเบี่ยงเบน (Virkkunen et al., 1996) มีการศึกษาถึงระดับของเซโรโทนิน ได้พบว่า ระดับเซโรโทนินต่ำ จะทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว การรุกราน (Moffitt et al., 1998) สารโดปามีน มีหน้าที่ในทางตรงข้ามกับเซโรโทนิน โดยเฉพาะระดับโดปามีนที่สูงขึ้น ส่งผลในต่อพฤติกรรมแสวงหาความสุข หากโดปามีนสูงขึ้นโดยขาดการควบคุม บุคคลจะแสวงหาความสุขตอบสนองร่างกาย และเกิดความก้าวร้าวตามมา เมื่อบุคคลไม่สามารถแสวงหาความสุขตอบสนองร่างกายได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับงานวิจัยของ Brunner (1996) ที่แสดงให้เห็นว่า การใช้ยาเสพติด ต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์และสารอื่น ๆ โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม มันเป็นไปได้ที่จะส่งผลต่อสารสื่อประสาทต่างๆ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม (Whitehead and Lab, 2006)

ลักษณะพันธุกรรมและการอบรมเลี้ยงดู ต่างมีผลต่อพฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ลักษณะพันธุกรรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรม มีการศึกษาเฉพาะในฝาแฝดแท้ซึ่งฝาแฝดแท้มีโอกาสเกิดขึ้นตามธรรมชาติมีเปอร์เซ็นต์ 1:250 (ดิฐกานต์ บริบูรณ์หิรัญสาร, ม.ป.ป.: ออนไลน์) จึงอธิบายไม่ได้ทั้งหมดว่าบุคคลที่ไม่ได้เป็นฝาแฝด จะมีพฤติกรรมถ่ายทอดกันได้ หากบุคคลได้รับการถ่ายทอดยีนเหมือนกันทุกประการเช่นฝาแฝด มีแนวโน้มที่พฤติกรรมจะมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในขณะที่การอบรมเลี้ยงดู จะส่งผลมากต่อการพัฒนาพฤติกรรมเบี่ยงเบน การอบรมเลี้ยงดูมีปัจจัยจากผู้เลี้ยงดู และผู้ถูกเลี้ยงดู เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถควบคุมได้ เพราะคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เกิดจากพันธุกรรม ฮอร์โมน ระบบประสาท ทำให้แต่ละคนมีลักษณะต่างกันทั้งพฤติกรรมรูปร่าง สติปัญญา ต่างเป็นปัจจัยให้บุคคลมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง และกล่าวได้ว่าทฤษฎีแนวชีววิทยาเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงปัจจัยส่วนบุคคล ในส่วนของปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการปลูกฝังพฤติกรรมเบี่ยงเบน ยังมีทฤษฎีที่รองรับและจะกล่าวในลำดับต่อไป

2.4 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ (Structural-functional Theory)

Emile Durkheim (1858-1917) ให้หลักการของทฤษฎีนี้ โดยเปรียบสังคมเสมือนร่างกายมนุษย์ที่ประกอบด้วย สังคมส่วนรวมและมีส่วนประกอบย่อยต่างๆ ซึ่งมีความยึดโยงเกี่ยวพันกันในระบบส่วนย่อยต่างๆ มีหน้าที่ของตนเอง และส่งผลกระทบต่อระบบส่วนย่อยอื่นๆ ระบบส่วนย่อยต่างๆ นี้ต้องในสภาวะที่สมดุล จึงจะทำให้สังคมส่วนรวมมีความสุข ความเชื่อของ Durkheim เชื่อว่าอาชญากรรมเป็นภาวะปกติและเป็นความจริงของสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมที่พัฒนาหรือกำลังพัฒนาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน เป็นลักษณะที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมมนุษย์ที่แตกต่างกัน

ความสงบเรียบร้อยในสังคมจะเกิดขึ้นได้ เพราะพลังของระเบียบสังคม (Social order) ระเบียบของสังคมจะเป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมคนในสังคม Durkheim มีความเชื่อเกี่ยวกับมนุษย์ในเรื่อง มโนสำนึก หรือจิตสำนึกในตัวตน (Conscience) ทำให้มนุษย์มีสติรู้ผิดชอบชั่วดี การสร้างสภาวะสมดุลให้สังคมเกิดความสงบสุข ต้องมาจากการขัดเกลาของสังคม กระบวนการเรียนรู้ในสังคมเดียวกันทำให้เกิด มโนธรรมสำนึกร่วม หรือจิตสำนึกร่วม (Collective Conscience) กลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่คอยควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ให้ปฏิบัติตนถูกต้องตามการยอมรับของสังคม

จากความเชื่อของ Durkheim ที่ว่าอาชญากรรมเป็นภาวะปกติและเป็นความจริงของสังคมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่น เนื่องจากพฤติกรรมอาชญากรรมสร้างปัจจัยการทำหน้าที่ของสังคม 2 ประการคือ ประการแรก อาชญากรรมชี้ให้เห็นขอบเขตศีลธรรมในสังคม เมื่อบุคคลไม่รู้ว่าการกระทำใดเป็นการฝ่าฝืนระเบียบสังคม จนกระทั่งมีการลงโทษผู้ฝ่าฝืน บุคคลเกิดความรู้และความเข้าใจกฎระเบียบ และผลจากการฝ่าฝืนระเบียบนั้นๆ ประการที่สอง อาชญากรรมทำให้เกิดการรวมตัวของบุคคลในสังคมที่ยึดเหนี่ยวกัน เพื่อรักษาความถูกต้องและศีลธรรมอันดี เกิดเป็นข้อตกลงและเป็นจิตสำนึกร่วม ดังที่กล่าวข้างต้น (ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.)

สภาวะสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป อาชญากรรมที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมมนุษย์ ดังทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ของ Durkheim ระเบียบทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ สามารถขัดเกลาจิตสำนึกของบุคคลได้ นอกจากสังคมซึ่งหมายถึง ชุมชน จังหวัดหรือประเทศ ต่างมีบรรทัดฐานของระเบียบทางสังคมที่ควบคุมพฤติกรรม ไม่ให้ฝ่าฝืนระเบียบ และก่อเป็นอาชญากรรม สังคมครอบครัวเองเป็นพื้นฐานของบุคคลที่จะเริ่มขัดเกลาจิตสำนึกของบุคคล ตั้งแต่เยาว์วัย ดังนั้นหากระเบียบในสังคมครอบครัวมีกระบวนการทำให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการเรียนรู้ สร้างมโนสำนึกร่วมภายในครอบครัว เมื่อบุคคลถูกขัดเกลามโนสำนึกหรือจิตสำนึกในตนมาจากครอบครัว จึงไม่ใช่เรื่องยากที่บุคคลจะเรียนรู้บรรทัดฐานของระเบียบทางสังคมได้ หากมองอีกแง่มุม อาชญากรรมที่เกิดขึ้น ทำให้เรียนรู้พฤติกรรมมนุษย์ สามารถเชื่อมโยงไปถึงสภาวะสังคมส่วนรวมและสังคมย่อยอย่างครอบครัวได้เช่นกัน ย่อมพบต้นเหตุของอาชญากรรมจากความไม่สมดุลของระบบใดระบบหนึ่งดังที่กล่าวมา

2.5 ทฤษฎีการเลียนแบบ (Imitation Theory)

Jean Gabriel Tarde (1843-1904 อ้างใน ณัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.) เชื่อว่า เราสามารถเรียนรู้จากคนอื่นได้โดยผ่านกระบวนการเลียนแบบ โดยเสนอความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ทั้งพฤติกรรม ทักษะคิด ความรู้สึกนึกคิดจากกลุ่มบุคคลหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง และเรียกกระบวนการนี้ว่า ทฤษฎีการเลียนแบบและการแนะนำ (Imitation and Suggestion) การเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมนั้น เป็นการเลียนแบบจากบุคคลตัวอย่าง

เป็นที่นิยมมากและปฏิบัติตาม สมัยนิยม Tarde เรียกแนวคิดนี้ว่า กฎของการเลียนแบบ ซึ่งกฎนี้มี 3 ประการ คือ

1. กฎของความใกล้ชิด (The Law of Imitation of Close contact) กฎนี้อธิบายว่า บุคคลมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบแฟชั่นหรือพฤติกรรมของคนรอบข้าง หากบุคคลอยู่ในกลุ่มที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างต่อเนื่อง จะมีโอกาสเลียนแบบลักษณะของพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นได้ ยิ่งเฉพาะกับบุคคลที่ขาดการคิดวิเคราะห์ เห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นโดยตรงจะมีโอกาสเลียนแบบและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้มาก Tarde เชื่อว่าสังคมที่บุคคลขาดความรู้ความเข้าใจจะเริ่มต้นที่จะเลียนแบบกันมากขึ้น และระบุนิยามว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทสำคัญในการแพร่กระจายข้อมูล บุคคลจะคัดลอกแต่ละรูปแบบอื่น ๆ ของลักษณะพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่พวกเขาได้เรียนรู้จากการผ่านสื่อ

2. กฎการเลียนแบบผู้ที่เหนือกว่าโดยผู้ที่ด้อยกว่า (The Law of Imitation of Superior by Inferior) กฎนี้อธิบายว่า การเลียนแบบบุคคลที่ร่ำรวยกว่าหรือมีประสบการณ์มากกว่าเป็นค่านิยมที่ถูกต้อง เมื่อบุคคลที่อยู่ในหมู่คนยากจนพยายามที่จะเลียนแบบผู้มั่งคั่งหรือคนที่มีสถานะสูงกว่า แต่ด้วยกำลังฐานะของตนเองมีไม่พอ จึงก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เท่าเทียมบุคคลที่ต้องการเลียนแบบ

3. กฎของการแทรก (The Law of Imitation of Insertion) กล่าวคือ พฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นจากพฤติกรรมเก่า ตัวอย่างเช่น ถ้าอาชญากรเริ่มต้นที่จะใช้อาวุธรูปแบบใหม่ และต่อไปจะไม่ใช้อาวุธเก่าแต่อย่างใด (New World Encyclopedia, 2007: ออนไลน์; ญัฐวิวัฒน์ สุทธิโยธิน, ม.ป.ป.)

พฤติกรรมการเลียนแบบมีได้ในทุกสังคม จากทฤษฎีการเลียนแบบของ Tarde จะเห็นได้ว่ามีทั้งต้นแบบที่เป็นบุคคล และต้นแบบที่เป็นข้อมูลจากสื่อมวลชน ซึ่งสอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันที่พัฒนาการด้านการสื่อสารมวลชนมีพัฒนาการก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แทบทุกเพศทุกวัยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และมีไม่น้อยที่ข้อมูลต่างๆ ต้องได้รับการกลั่นกรองด้วยวิจารณญาณ กลุ่มวัยเด็กและวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ยังขาดวุฒิภาวะ ขาดการไตร่ตรองโดยขาดประสบการณ์ ด้วยพัฒนาการของกลุ่มวัยนี้กับข้อมูลข่าวสารที่สื่อถึงความรุนแรง ย่อมทำให้กลุ่มเด็กวัยรุ่นและเยาวชนเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และสู่การกระทำผิดกฎหมายตามมาได้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว

ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อใช้ในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู (Parenting Style)

นักจิตวิทยา Diana Baumrind (1991 อ้างใน Kimberly Kopko, 2007) ได้แบ่งรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. Authoritative Parents ผู้ปกครองแบบเอาใจใส่ จะให้ความอบอุ่น ในขณะเดียวกันจะฝึกความมีวินัย กำหนดขอบเขตที่เหมาะสม ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง

2. Authoritarian Parents ผู้ปกครองแบบเผด็จการ การแสดงความเป็นห่วงใยน้อย ๆ และมีการควบคุมสูง เข้มงวด จำกัดในอิสรภาพทางความคิด ใช้รูปแบบการลงโทษ และต้องปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่

3. Permissive Parents ผู้ปกครองแบบตามใจ ให้ความรัก แต่มีขอบเขตในการรักษา วินัยน้อย ให้อิสระทางความคิดและการกระทำ ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจน้อย ซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีปัญหาในการควบคุมตนเอง เห็นแก่ตัวและทำให้สัมพันธ์ภาพกับเพื่อนไม่ดี

4. Uninvolved Parents ผู้ปกครองแบบปล่อยปละละเลย เป็นรูปแบบการเลี้ยงดูไม่สนใจในความต้องการของเด็ก ไม่ว่าจะเป็ความต้องการทางร่างกายหรือจิตใจ ผู้ปกครองมักให้ความสำคัญกับการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง จนทำให้ขาดความสนใจต่อเด็ก

การอบรมเลี้ยงดูเด็ก จากคู่มือความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต (2547) กล่าวถึงการตอบสนองพฤติกรรมของเด็ก เพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น มีวิธีการดังนี้

1. การใช้เหตุผล : ควรทำ อย่างตรงไปตรงมา ใช้คำพูดที่ง่ายแต่สั้นไม่ยืดเยื้อ
2. การใช้ทำที่ที่หนักแน่นและจริงจัง : บางครั้งต้องใช้ท่าทางหรือลงมือทำร่วมกับเด็ก
3. การใช้สิ่งอื่นมาทดแทน เช่น ขณะที่ห้ามทำสิ่งหนึ่ง ควรชี้ทางอื่นอีก 2-3 อย่าง ให้เด็กมีโอกาสเลือก
4. ให้โอกาส แสดงความคิดเห็น และความรู้สึก ออกมาทางคำพูดหรือท่าทางได้
5. การให้รางวัล เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยที่รางวัลนั้นอาจเป็น การกอด ยิ้ม จับไหล่ ฯลฯ โดยไม่จำเป็นที่รางวัลจะเป็นสิ่งของเสมอไป

6. การเลิกให้ความสนใจ เพราะธรรมชาติของเด็กทุกคนต้องการความสนใจจากผู้อื่นถ้าเด็กทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ควรเลิกให้ความสนใจ และเมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่ดีควรให้ความสนใจต่อเด็กทันที

7. เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก

8. การลงโทษ ควรระวังในความรุนแรง เพราะอาจไม่ทำร้ายร่างกายเด็กได้ และไม่ควรลงโทษโดยใช้อารมณ์ เนื่องจากจำทำให้ลงโทษรุนแรงเกินกว่าเหตุ ควรใช้วิธีการอื่นในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กก่อน และเวลาใช้ควรแสดงให้เด็กเห็นว่าเราต้องการที่จะหยุดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น และพร้อมที่จะหยุดการลงโทษ เมื่อเด็กสามารถควบคุมตัวเองได้ การลงโทษมีหลายวิธีเช่น การดูว่า การแยกตัวเด็กออกไปอยู่ตามลำพัง การปรับ การตี เป็นต้น

ครอบครัวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ ทักษะในการดำเนินชีวิตต่างๆของบุตรหลานที่อยู่ในความดูแล ครอบครัวเป็นเหมือนสังคมขนาดเล็กที่ให้บุตรหลานได้ลองฝึกใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้จากผู้ปกครอง ดังนั้นทักษะและพฤติกรรมที่แสดงออกในครอบครัวเป็นอย่างไร จึงเป็นไปได้ที่บุตรหลานจะนำทักษะและพฤติกรรมนั้นไปแสดงออกในสังคมอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการศึกษามากมายที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่ส่งผลต่อบุคลิกภาพของวัยรุ่น ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับการมีแรงจูงใจ และกระทำด้วยตนเอง นอกจากนี้การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การเลี้ยงดูแบบให้อิสระอย่างมีขอบเขต ยังส่งผลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชน ทำให้ส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน (เจนจิรา เจนจิตรวณิช, 2548; ธาณี กันทาแก้ว, 2552) ในขณะเดียวกันหากการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวไม่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดและแบบปล่อยปละละเลย ซึ่งการเลี้ยงดูทั้ง 2 แบบนี้ ทำให้การสื่อสารภายในครอบครัวเกิดขึ้นน้อย สัมพันธภาพระหว่างพ่อแม่ลูกหรือผู้ปกครองที่ดูแลกับบุตรหลานเกิดความห่างเหิน ย่อมส่งผลให้เกิดภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาวัยรุ่นตามมา เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น พฤติกรรมการใช้ความรุนแรง เป็นต้น (ชลนิทรา แสงบูรณ, 2551; ศลัษณา กิติทัศน์เศรษฐี และคณะ, 2552; ฉันทนา แรงสิงห์, 2554; เกวลี นาควิโรจน์ และคณะ, 2555) ทั้งนี้ยังมีการศึกษาในกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนในสถานควบคุมตามกฎหมาย เด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานการณณ์เช่นนี้ จะเกิดความรู้สึกด้อย การเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เพราะไม่มีโอกาสได้ใช้ชีวิตปกติเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชนทั่วไป เกิดเป็นทัศนคติความเชื่อที่ไร้เหตุผล ไม่ว่าจะเป็นกลัวถูกตำหนิ การต้องการความรักและการยอมรับ การตระหนักกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การพึ่งพาผู้อื่น เหล่านี้เป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนในสถานควบคุมขาดหายไป จึงต้องให้บุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดกิจกรรมเกี่ยวกับครอบครัวเพื่อส่งเสริมความรัก ความห่วงใย และการยอมรับซึ่งกันและกันของสมาชิกในครอบครัว เป็นการส่งเสริมความผูกพันในครอบครัวของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ตลอดจนการสนับสนุนให้ผู้ปกครองปรับวิธีการเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน โดยให้อิสระอย่างมีขอบเขต เพื่อให้เด็ก

และเยาวชนได้ฝึกการมีส่วนร่วม การคิดริเริ่ม รวมทั้งกล้าแสดงความคิดเห็นและมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น (ภัทวดี ปรีชาประพาฬวงศ์, 2550; ลำเจียก กำธร และคณะ, 2555)

3.2 พฤติกรรมการเผชิญปัญหา (Coping)

Stoltz (Stoltz,1997 อ้างใน ภิญญาพัชญ์ ปลายัดทอง, 2551) กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถในการเผชิญอุปสรรคว่า ความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ) สามารถทำนายถึงความอดทนต่อความยากลำบากหรืออุปสรรค และความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของบุคคลได้ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถทำนายความสำเร็จของบุคคล โดยมีหลักการทางวิทยาศาสตร์ 3 หลัก คือ

1. จิตวิทยาการรู้คิด (Cognitive psychology) เป็นศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการชีวิตของบุคคล โดยมีแนวคิดที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ มี 6 แนวคิดคือ

1.1 การเรียนรู้การไร้ความสามารถ บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ) ในระดับสูง จะช่วยให้บุคคลต่อต้านความรู้สึกไร้ความสามารถและสร้างความหวังที่จะมุ่งสู่เป้าหมายที่ต้องการ ในทางกลับกันหากบุคคลเรียนรู้การไร้ความสามารถ ซึ่งเป็นความคิดและรูปแบบที่ขัดขวางไม่ไปสู่ความสำเร็จ มีความเชื่อว่าสิ่งที่กระทำลงไปจะไม่เกิดประโยชน์ ทำให้บุคคลยอมแพ้ต่ออุปสรรคได้

1.2 การอธิบายสาเหตุและการมองโลกในแง่ดี ความสำเร็จของบุคคลอาจได้จากวิธีการอธิบายหรือตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต กล่าวคือ บุคคลอธิบายและเข้าใจถึงสาเหตุของเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล ซึ่งสัมพันธ์กับการมองโลกในแง่ดี บุคคลที่มองโลกในแง่ดี จะสามารถอธิบายและเข้าใจถึงสาเหตุของเหตุการณ์ในเชิงบวก มีคุณสมบัติที่จะมองเห็นประโยชน์และโอกาสจากวิกฤติ ในขณะที่บุคคลมองโลกในแง่ร้าย จะตอบสนองต่ออุปสรรคได้ไม่ดีและมีความสามารถในการเผชิญอุปสรรคต่ำ

1.3 ความอดทน เป็นความสามารถที่ทนต่อสภาวะที่คลุมเครือและซับซ้อนได้ สามารถรอโอกาส ไม่หนีปัญหาหรือตัดสินใจทำอะไรลงไปโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่ตามมา

1.4 ความยืดหยุ่น เป็นความสามารถฟื้นตัวกลับอย่างรวดเร็วและนำตนเองออกจากสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดอุปสรรค เมื่อบุคคลเผชิญเหตุการณ์ที่เจ็บปวดเกิดภาวะท้อแท้ต่อปัญหาที่เกิดขึ้น บุคคลที่มีความยืดหยุ่นจะสามารถฟื้นคืนแรงใจ และสามารถนำตนเองผ่านปัญหาที่เกิดขึ้นไปได้ ซึ่งความยืดหยุ่นนี้เป็นความสามารถที่ฝึกฝนได้

1.5 การรับรู้ความสามารถของตน เชื่อในความสามารถของตนในการเผชิญอุปสรรค และมีความคาดหวังต่อผลลัพธ์ที่เกิดจากการกระทำของตน โดยบุคคลคาดคะเนว่า หาก

แสดงพฤติกรรมนั้นๆ จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตนคาดหวัง ดังนั้นการรับรู้ความสามารถของตนและความคาดหวังผลที่จะเกิดขึ้นมีความสัมพันธ์กันและส่งผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมของบุคคลได้

1.6 ความเชื่ออำนาจในตน เป็นความเชื่อที่มีต่อการควบคุมการกระทำของตนเองและการจัดการกับสภาพแวดล้อม โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การควบคุมภายใน เป็นความเชื่อของบุคคลว่าตนเองสามารถจัดการความสำเร็จของงาน โดยควบคุมการกระทำความสามารถ จุดดีจุดด้อยของตนเอง จะส่งผลต่อความสำเร็จที่น่าพอใจมากขึ้น ส่วนการควบคุมภายนอก เป็นความเชื่อของบุคคลว่า ความสำเร็จและความล้มเหลวเกิดจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ จึงมักยอมรับในโชคชะตา เป็นการถูกกลืนใจได้

2. ระบบภูมิคุ้มกันจากการประสานของกายจิต (Psychoneuroimmunology) เป็นแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งความสามารถในการเผชิญอุปสรรคส่งผลสุขภาพกายและสุขภาพจิตโดยตรง ผู้ที่มีการตอบสนองเหตุการณ์ในชีวิตในเชิงที่สร้างสรรค์จะส่งผลต่อภูมิคุ้มกันโรคร้ายหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ก่อให้เกิดความหวัง พันทวีเร็วและมีอายุยืนยาว ดังการศึกษาของวิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ(2551) พบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคเป็นตัวแปรร่วมทำนายคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรคสูง จะมีแนวโน้มที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่นเดียวกับการศึกษาของมนพัทธ์ อารัมภ์วิโรจน์ และคณะ (2554) พบว่าการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการปรับตัวของผู้สูงอายุ โดยเลือกวิธีการจัดการกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความเครียดนั้น เป็นระบบมากกว่าการใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหาหรือหลีกเลี่ยงปัญหา มีการวางแผนหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเพิ่มเติม วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและลงมือแก้ปัญหาโดยใช้ประสบการณ์ที่มีของตนเองหรืออาจค้นหาผู้ให้ความช่วยเหลือ เป็นการเผชิญปัญหาที่มุ่งแก้ไขปัญหาที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์ในการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถทำหน้าที่หรือมีบทบาททางสังคมได้อย่างมีความสุข

3. สรีรวิทยาประสาท (Neurophysiology) สมองคนเราประกอบด้วยโครงสร้างที่สามารถสร้างนิสัยจากการเรียนรู้ทักษะต่างๆ อย่างตั้งใจและจดจ่อด้วยจิตสำนึก การกระทำซ้ำหลาย ๆ ครั้ง ทำให้ประสิทธิภาพของเซลล์ประสาทที่เชื่อมต่อภายในสมองจะยิ่งแข็งแรงและเพิ่มมากขึ้น จนเกิดความเคยชินขึ้นมาได้ ถ้าบุคคลพัฒนาความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค โดยกระทำพฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคได้ซ้ำๆ ย่อมเกิดนิสัยส่วนตัวในการตอบสนองต่อวิกฤติ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อเกิดการเรียนรู้

วรัญญพร ปานเสน (2550) อธิบายว่า Adversity Quotient หมายถึงความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค และความยากลำบาก หรือความฉลาดในการฝ่าวิกฤติ ซึ่งถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการประสบความสำเร็จในชีวิต เช่นเดียวกับ สิริย์ลักษณ์ ไชยลังกา และคณะ (2552) สรุป AQ (Adversity Quotient) หมายถึง ศักยภาพของบุคคลในการต่อสู้ และ

เอาชนะปัญหาหรืออุปสรรคที่กำลังเผชิญอยู่อย่างมีสติ พากเพียรหาหนทางแก้ไขอย่างไม่หยุดหย่อน และอดทน ไม่ล้มเลิกความพยายามโดยง่าย จนผ่านพ้นปัญหานั้นๆ ไปได้ด้วยดี สามารถบริหารจัดการ กับชีวิตในภาวะวิกฤติ ด้วยมีสติ และสามารถเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาส มองความล้มเหลวเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ มองปัญหาเป็นพลังชีวิต มองโลกด้วยความคิดเชิงบวก ด้วยความหวังสามารถยืนหยัด อย่างทรหด อดทน แข็งแกร่งและไม่ยอมแพ้

ความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรคของบุคคลของ Stoltz (1997) เป็นการมุ่งเน้น คุณลักษณะของบุคคลหลายด้าน เช่น การเรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงความคิดการไร้ความสามารถ สามารถ อธิบายสาเหตุของวิกฤติ สามารถมองโลกในแง่ดี มีความอดทน ยืดหยุ่น และเชื่อในศักยภาพของ ตนเอง ทั้งนี้ต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างประสิทธิภาพของเซลล์ประสาทและตอบสนองต่อ อุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างเป็นอัตโนมัติและเหมาะสม ครอบครัวยังมีบทบาทสำคัญในการฝึกฝน บุตรหลานให้มีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค เพื่อเป็นทักษะติดตัวไปในการดำเนินชีวิตประจำวัน และต้องจัดการปัญหาอุปสรรคได้อย่างเหมาะสมทั้งนี้ยังมีการอธิบายความสามารถในการฟื้นฝ่า อุปสรรค โดยใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับการปรับตัว ซึ่งได้อธิบายในลำดับต่อไป

กระทรวงสาธารณสุข, สำนักการพยาบาล (2556) และ Kathleen Masters (2012) กล่าวถึง ทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (Adaptation Model) Roy (1999) มีความเชื่อว่ามนุษย์เป็น ระบบที่มีการปรับตัว แบบองค์รวม (Holistic Adaptation System) กล่าวคือบุคคลประกอบด้วย กาย จิต และสังคม โดยบุคคลจะมีความสามารถในการ คิด พิจารณาเพื่อการปรับตัวให้เหมาะสมกับ สิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกร่างกาย รอยได้แบ่งระดับการปรับตัวเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. การปรับตัวด้านร่างกาย (Physiological Mode) เป็นความสัมพันธ์ของกระบวนการ และสารเคมีในร่างกายที่คอยควบคุมการทำงานของอวัยวะและระบบต่างๆ เพื่อให้ร่างกายอยู่ในภาวะ สมดุล ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ความรู้สึกจากประสาทสัมผัส การทำหน้าที่ของระบบประสาท ระบบ ต่อมไร้ท่อ สุขภาพร่างกายที่ดี จึงหมายถึงการปรับตัวด้านร่างกายที่เหมาะสมเช่นกัน การประเมิน พฤติกรรมการปรับตัวด้านร่างกาย จะประเมินได้จากการตรวจร่างกาย การตรวจพิเศษ การประเมิน ไม่ว่าจะการใช้เครื่องมือวัดปริมาณการได้รับออกซิเจน ภาวะโภชนาการ ระบบการขับของเสีย เป็นต้น

2. การปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ (Self-concept Mode) เป็นการรับรู้จากความเชื่อ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมเกี่ยวกับตัวเอง ความรู้สึกมีคุณค่าในตัวเอง ภาพลักษณ์ของตนเอง (Body Image) รวมถึงสัมพันธ์ภาพกับคนรอบข้าง วัฒนธรรมกลุ่ม การตอบสนองและการปรับตัวกับสังคม

3. การปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function Mode) ได้แก่ การทำบทบาท ตามความคาดหวังของสังคม หรือการแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เหมาะสม

4. การปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน (Interdependence Mode) เน้นการปรับตัวด้านการพึ่งพาผู้อื่นและพึ่งตนเองในขอบเขตที่เหมาะสม สังคมยอมรับ การได้รับการสนับสนุน การพึ่งพาจะอยู่ภายใต้ความห่วงใย การได้เป็นผู้ให้และผู้รับความรัก

ทฤษฎีการปรับตัวของ Roy ให้ความสำคัญกับสุขภาพทางกายควบคู่กับสุขภาพทางใจ สิ่งที่ยังเชื่อว่าบุคคลมีการปรับตัวได้ดีต่อสถานการณ์ต่างๆ จะเห็นได้จากสุขภาพกายจิตที่ดี รวมถึงสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นไปในทางที่เหมาะสมเช่นกัน การปรับตัวที่ดีส่งผลต่อสุขภาพกายจิต สอดคล้องกับทฤษฎีความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคของบุคคลของ Stoltz ที่กล่าวถึงระบบภูมิคุ้มกันจากการประสานของกายจิต รวมถึงจิตวิทยาการรู้คิดที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการชีวิตของบุคคล ในงานด้านสาธารณสุขนำมาปรับใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน ให้ผู้ป่วยสามารถฟื้นตัวได้เร็ว ในขณะที่ญาติผู้ป่วยเองต้องมีความสามารถในการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่และการปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกัน หากญาติผู้ป่วยไม่มีความพร้อมในการดูแลผู้ป่วย ย่อมทำให้การพยาบาลรักษาเป็นไม่ได้ ผู้ป่วยย่อมเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ เช่นเดียวกันกับการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ย่อมเปรียบได้กับผู้ป่วยที่ต้องกลับไปอยู่ในความดูแลของญาติ เพื่อให้ญาติได้ช่วยเยียวยาสุขภาพกายใจ ตลอดจนพฤติกรรมให้พร้อมที่จะอยู่ในสังคมได้ต่อไป ในขณะที่ญาติเปรียบได้กับญาติผู้ป่วย ต้องมีการเสริมสร้างและพัฒนาทักษะที่เหมาะสม เพื่อเตรียมพร้อมที่จะดูแลผู้ป่วยอย่างเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม สามารถรับมืออาการป่วยโดยเฉพาะด้านพฤติกรรมได้ และช่วยให้ฟื้นตัวที่จะกลับคืนสู่สังคมต่อไป นอกจากนี้ทฤษฎีความสามารถในการฟื้นฟ้อุปสรรคของบุคคลและทฤษฎีการปรับตัวจะอธิบายถึงพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ยังมีทฤษฎีอื่นที่น่าสนใจเพื่ออธิบายถึงพฤติกรรมการเผชิญปัญหา ซึ่งจะกล่าวในลำดับต่อไป

Knott and Kriebe (2003) ออกแบบคู่มือสำหรับประชาชน เพื่อจัดการกับความเครียดในวิธีการต่างๆ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ ดังนี้

1. เพื่อให้เข้าใจแนวความคิดและการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจของความเครียดและความวิตกกังวล
2. เพื่อให้สามารถระบุและรับรู้แหล่งที่มาของความเครียดและความวิตกกังวลในการดำรงชีวิตประจำวัน
3. เพื่อให้วิธีการสำหรับการรับมือกับความเครียดและความวิตกกังวล และสามารถฝึกฝนเป็นประสบการณ์เพื่อนำไปใช้

Khosla (2006) ให้ความสำคัญกับผลกระทบเชิงบวก (Positive Affect) คือ รูปแบบการแสดงออกต่อสถานการณ์ในเชิงบวก แม้ว่าสถานการณ์นั้นจะเป็นในด้านลบ ทำให้บุคคลเกิดบุคลิกภาพและรูปแบบทางความคิด มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ สามารถบูรณาการเพิ่มความสามารถใช้

ในการเอาชนะหรือจัดการกับสถานการณ์ที่น่าวิตก ทำให้มีทรัพยากรทางกายภาพ เช่นสุขภาพที่ดีขึ้น ตลอดจนมีเครือข่ายสนับสนุนทางสังคม สามารถหาแหล่งสนับสนุนทางสังคมได้

วิธีการเผชิญความเครียดตามแนวคิดของ Lazarus and Folkman (1984 อ้างใน อังคินันท์ อินทรกำแหง, 2551) ได้กล่าวถึงการเผชิญความเครียด การที่บุคคลประเมินสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดภาวะเครียด ซึ่งจะมีการจัดการ ปัญหาที่ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินสถานการณ์ แบ่งย่อยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

1.1 การประเมินปฐมภูมิ คือ การที่บุคคลใช้สติปัญญา ความรู้และประสบการณ์ที่ผ่านมา ประเมินสถานการณ์เพื่อตัดสินว่ามีผลกระทบต่อตนเองอย่างไร

1.2 การประเมินทุติยภูมิ เป็นการประเมินตัดสินโดยพิจารณาจากแหล่งประโยชน์และทางเลือกที่จะจัดการกับเหตุการณ์นั้นๆ ที่ตนได้ประเมินแล้วว่าอันตรายหรือคุกคามต่อตนเอง การประเมินชนิดทุติยภูมิอาจเกิดขึ้นหลังการประเมินแล้ว บุคคลจะเลือกใช้วิธีการเผชิญความเครียด หากความเครียด ไม่ลดลงหรือหมดไป บุคคลจะต้องเปลี่ยนการประเมินใหม่ว่ามีผลดีผลเสียกับตนเอง หรือเป็นภาวะความตึงเครียดที่ยังคงมีอยู่

ขั้นตอนที่ 2 การเผชิญความเครียด เมื่อบุคคลประเมินสถานการณ์นั้นว่าก่อให้เกิดภาวะความเครียด หรือปัญหากับตนเอง เขาก็จะต้องเผชิญปัญหานั้นๆ โดยแบ่งย่อยเป็น 2 ประเภท ดังนี้

2.1 การเผชิญความเครียดโดยมุ่งแก้ไขปัญหา (Problem-focused coping) เป็นความพยายามที่มุ่งกำหนดขอบเขตของปัญหา หาทางเลือก พิจารณาข้อดีและข้อบกพร่องของแต่ละทางเลือก ตัดสินใจเลือกทางเลือกและลงมือแก้ไขปัญหา โดยการมุ่งที่ปัญหานั้นมีเป้าหมายที่สิ่งแวดล้อมรวมทั้งเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ให้ลดแรงคุกคาม ประเมินสิ่งกีดขวางและวิธีดำเนินการ และมีเป้าหมายในการช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหานั้น เช่น การยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การแสวงหาข้อมูล การแสวงหาทรัพยากร การพยายามหาวิธีแก้ปัญหาย่างเหมาะสม รวมทั้งการเรียนรู้ทักษะและวิธีการใหม่ๆ

2.2 การเผชิญความเครียดโดยมุ่งแก้ไขอารมณ์ (Emotional focused coping) เป็นการเผชิญความเครียดที่มุ่งลดอารมณ์หรือความรู้สึกที่ไม่เป็นสุขไม่สบายใจโดยไม่เปลี่ยนแปลงสถานการณ์จริง นำเอากระบวนการทางความคิดหรือการหรือการใช้กลไกทางจิต เกิดขึ้นในระดับที่ไม่รู้ตัว ได้แก่

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงความหมายของสถานการณ์ใหม่ (Cognitive reappraisal) เช่น การค้นหาข้อดีจากสถานการณ์นั้นใหม่ หรืออาจใช้กลไกทางจิต (Defensive reappraisal) เช่น การปฏิเสธความจริง ซึ่งบิดเบือนความเป็นจริงและหลอกตัวเอง

2.2.2 การไม่ได้เปลี่ยนแปลงความหมายของสถานการณ์ เช่น หลีกเลียงไม่คิดถึง

2.2.3 กลยุทธ์ทางพฤติกรรม เช่น การออกกำลังกาย การสะกดจิต การตีมือ เครื่องตีมือที่มีแอลกอฮอล์ การระบายอารมณ์โกรธ การแสวงหาการสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้อื่น เป็นต้น

อังคินันท์ อินทรกำแหง (2551) กล่าวถึงความเครียดว่า ความเครียดเป็นความรู้สึกที่บุคคลรับรู้ได้ถึงอารมณ์ สภาพจิตใจและการแสดงออกทางร่างกายของตนเองที่บ่งบอกได้ว่า อึดอัด คับข้องใจ ไม่สบายตัวไม่สบายใจ ไม่มีความสุข ซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมการปรับตัวของตนเอง ความเครียดวัดได้จากการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยา จากอาการทางระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น ความดันโลหิต อัตราการหายใจ การตึงของกล้ามเนื้อ คลื่นสมอง หรืออาการระบบทางเดินอาหาร เป็นต้น ความเครียดวัดจากแบบสอบถามประเมินตนเองเกี่ยวกับการรับรู้ต่อความรู้สึกของตนเอง วัดจากการสังเกตพฤติกรรมหรืออาการต่างๆที่บุคคลแสดงออก เช่น พุดเรื้อรัง กระสับกระส่าย ซึมเศร้า ร้องไห้ บุคลิกที่เปลี่ยนแปลง เป็นต้น

พฤติกรรมการเผชิญปัญหาสำหรับการศึกษาคั้งนี้ ให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาภายในครอบครัว โดยเฉพาะในบทบาทของผู้ปกครองที่ดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา เมื่อผู้ปกครองมีวิธีการจัดการปัญหาในรูปแบบใด ย่อมเป็นแบบอย่างให้กับบุตรหลาน เพราะสถานการณ์ภายในครอบครัวที่เกิดขึ้น จะส่งผลกระทบต่อสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวทั้งทางตรงและทางอ้อม เด็กและเยาวชนเมื่อได้รับผลจากการจัดการปัญหาในครอบครัว จะเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการปัญหานั้นๆ เช่น ผู้ปกครองสูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อมุ่งแก้ไขอารมณ์ที่เกิดจากความเครียดในการจัดการปัญหา บุตรหลานที่อยู่ในความดูแลย่อมได้รับผลจากวิธีการจัดการปัญหาของผู้ปกครอง จนทำให้บุตรหลานเรียนรู้การจัดการปัญหาโดยมุ่งแก้ไขอารมณ์ด้วยการสูบบุหรี่หรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ (ยุพา จิวพัฒนกุล และคณะ, 2555: บทคัดย่อ) และเพราะด้วยวัยของเยาวชนที่ต้องการหาเอกลักษณ์ของตนเอง ย่อมมีพฤติกรรมเลียนแบบจากบุคคลในครอบครัว เพื่อนหรือสื่อต่างๆ ในครอบครัวประกอบด้วยทั้งสมาชิกที่มีความแตกต่างทางเพศและบุคลิกภาพ หากสมาชิกในครอบครัวคนใดคนหนึ่ง บิดา มารดา หรือญาติผู้ใหญ่ มีอิทธิพลต่อการเลียนแบบของบุตรหลานคุณลักษณะทางบุคลิกภาพและทัศนคตินั้น ย่อมทำให้บุตรหลานที่อยู่ในความดูแลสามารถเลียนแบบและพัฒนาเป็นวิธีการจัดการปัญหาในแบบของตัวเอง (ทิพย์วัลย์ สุรินยา, 2557; Monteiro, Balogun & Oratile, 2014) เมื่อบุตรหลานที่ดูแลอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน ซึ่งด้วยวุฒิภาวะด้านอารมณ์ยังน้อย มีลักษณะหุนหันพลันแล่น โกรธฉุนเฉียวง่าย และมักใช้ชีวิตที่เสี่ยง ทำให้ขาดการยั้งคิดถึงผลกระทบต่อวิธีการจัดการปัญหาที่ไม่เหมาะสม และส่งผลเสียตามมา (เสาวธาร โพธิ์กลัด, 2554,) ผู้ปกครองจึงต้องเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหาในครอบครัว และเรียนรู้ที่จะปรับวิธีการเผชิญปัญหา เพื่อเป็นแบบอย่างให้บุตรหลานที่อยู่ในการดูแลต่อไป

3.3 การสนับสนุนในครอบครัว (Family Support)

ทฤษฎีการดูแลของวัตสัน (Watson's Caring Theory) ข้อมูลจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554, ออนไลน์) อธิบายถึงทฤษฎีการดูแลของวัตสัน (Watson's Caring theory) เป็นทั้งปรัชญา และทฤษฎีทางการแพทย์ ที่มีจุดเน้นที่การดูแล (Caring) ซึ่งพัฒนามาตั้งแต่ปี ค.ศ.1979 ภายใต้อิทธิพลทางด้านมานุษยวิทยา รวมทั้งความรู้สึกร่วมกันต่อบทบาทการดูแลเพื่อการฟื้นฟูของผู้ป่วยที่วัตสัน ซึ่งประกอบอาชีพพยาบาลประจำด้วยตัวเอง ผสมผสานกับประสบการณ์ของวัตสันขณะเผชิญความเจ็บป่วย เผชิญการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ปัจจุบันทฤษฎีนี้ได้รับการพัฒนาจน Watson เรียกว่าเป็นศาสตร์การดูแลมนุษย์ (Human Caring Science) เป้าหมายของการดูแลคือการช่วยเหลือให้บุคคลได้ค้นพบดุลยภาพ (Harmony) ของร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณ เน้นการดูแลโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อาศัยการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้การดูแลและผู้ได้รับการดูแล ภายใต้ความรัก ความเมตตาระหว่างเพื่อนมนุษย์ จึงเกิดเป็นกระบวนการปฏิบัติการให้แก่ผู้ดูแล เป็นปัจจัยการดูแล 10 ประการ คือ

1. สร้างค่านิยมการเห็นแก่ประโยชน์ของผู้อื่น และมีเมตตา โดยผู้ดูแลต้องหมั่นสำรวจความคิดความเชื่อของตนเอง ลดความเห็นแก่ตัว พอใจที่จะเป็นผู้ให้ และเน้นการให้คุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. สร้างความศรัทธาและความหวัง เรียนรู้ชีวิตอยู่กับความจริง การสร้างความหวังจึงควรเป็นรูปธรรมและมีความเป็นไปได้ ทั้งนี้รวมถึงการเข้าใจถึงหลักความเชื่อความศรัทธาทางศาสนา
3. การปลูกฝังความไวต่อความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น เป็นการฝึกฝนและพัฒนาตนเองให้รู้เท่าทันอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ ขณะนั้น เป็นการเริ่มต้นในการมองเข้าไปในตนเอง รับรู้ตนเองตามสภาพความเป็นจริง และจะสามารถรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่นได้
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพ การช่วยเหลือด้วยความไว้วางใจ เป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ดูแลและผู้ถูกดูแล โดยต้องอาศัยความเข้าใจผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจเรา ตลอดจนการสื่อสารที่มีคุณภาพ เพื่อไม่ให้เกิดการทำร้ายทางจิตใจ และสร้างความรู้สึกอบอุ่นขึ้นแทนที่
5. ส่งเสริมและยอมรับทั้งความรู้สึกทางบวกและทางลบ เป็นการเตรียมตัวเองเพื่อรับความรู้สึกในทางบวกและทางลบ โดยให้มุ่งเน้นที่ความรู้สึกของผู้ดูแลก่อน เพื่อพัฒนาให้เกิดการรู้จักตนเอง เมื่อมีจิตใจเปิดกว้างที่จะยอมรับตนเองได้มากขึ้น จะสามารถพัฒนาการยอมรับความรู้สึกทางบวกและทางลบของผู้ถูกดูแลได้
6. ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ ผู้ดูแลต้องฝึกฝนวิธีการจัดการปัญหาที่เหมาะสมเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ทั้งนี้ต้องมีการเก็บข้อมูลทั้งทางด้านร่างกาย จิตสังคม และจิตวิญญาณของผู้ถูกดูแล เพื่อเตรียมวางแผนแก้ไขปัญหามาได้เป็นระบบ

7. ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนที่เข้าถึงจิตใจผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างผู้ดูแลและผู้ถูกดูแล การสร้างความรู้สึกร่วมของผู้ดูแล ต้องเป็นทั้งผู้เรียนรู้ประสบการณ์ของผู้ถูกดูแล และเป็นผู้สอนให้ผู้ถูกดูแลรับรู้ต่อเหตุการณ์ (Open awareness) สามารถประคับประคองสถานการณ์ และมีกลไกในการเผชิญกับปัญหา ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการช่วยเหลือผู้ถูกดูแลให้สามารถเผชิญกับความเครียดได้ และต้องติดต่อสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์ ไม่ควรหลีกเลี่ยงที่จะให้การดูแลหรือไม่พูดคุยกับผู้ถูกดูแล

8. ประคับประคอง สนับสนุน และแก้ไขสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ จิตสังคม และจิตวิญญาณ เป็นการจัดสิ่งแวดล้อมทางกายภาพเพื่ออำนวยความสะดวกให้เกิดการปรับตัวของผู้ถูกดูแล เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมให้รู้สึกสบาย สะอาด ปลอดภัย หรือในการอยู่กับครอบครัว ไม่มีปัญหาขัดแย้ง เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถูกดูแลรู้สึกว่าตนเองยังมีคุณค่า มีอัตมโนทัศน์ในทางที่ดีต่อตนเอง อันเนื่องมาจากการเอาใจใส่ประคับประคองดูแลของผู้ดูแล

9. พึงพอใจที่จะช่วยเหลือ มุ่งตอบสนองความต้องการของบุคคล ซึ่งบุคคลมีความต้องการทั้งทางด้านชีวภาพ กายจิต ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล รวมถึงความต้องการการยอมรับ เป็นการช่วยให้ผู้ถูกดูแลมีพลังภายในตน และเกิดผลดีต่อการพยาบาลดูแล

10. ยอมรับสิ่งที่เกิดขึ้นและพลังที่มีอยู่ เป็นการช่วยผู้ถูกดูแลให้ค้นพบคุณค่าของประสบการณ์ในอดีต ความศรัทธาในศาสนา ปรัชญาและสิ่งที่ดีงาม โน้มนำให้ผู้ถูกดูแลค้นหาแก่นของชีวิต เข้าใจชีวิต และกำหนดเป้าหมายชีวิตในระยะเวลาที่มีอยู่จำกัด แนะนำและให้โอกาสผู้ถูกดูแลแสดงออกซึ่งความเชื่อทางศาสนา แสดงความรักและมีสัมพันธ์ภาพกับครอบครัวหรือผู้ที่เป็นแหล่งของความหวังและกำลังใจ นำผู้ถูกดูแลให้ค้นพบแหล่งพลังจิตวิญญาณของตน ค้นพบสัจธรรมของชีวิต

ทฤษฎีการดูแลของ Watson เป็นทฤษฎีการพยาบาลนำมาประยุกต์กับการดูแลผู้ป่วย และได้รับการยอมรับทั้งในแง่ของการเป็นปรัชญาของการพยาบาล และการประยุกต์เพื่อการปฏิบัติการพยาบาล การวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีการดูแลของวัตสันก็มีความเป็นนามธรรมค่อนข้างสูง ทำให้ต้องทำความเข้าใจทฤษฎีและบริบทที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี ในการศึกษาครั้งนี้ มีจุดเน้นไปที่การดูแลบุตรหลานของผู้ปกครอง แม่เด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จะไม่ใช่ผู้ป่วยทางกาย แต่อาการป่วยทางจิตใจย่อมปรากฏเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผู้ปกครองจึงต้องนำจุดเด่นของทฤษฎีการดูแลของ Watson ที่ให้ความสำคัญกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยอาศัยความรัก ความเอาใจใส่ มาใช้ในการดูแลบุตรหลานที่อยู่ในการปกครองและเพื่อสร้างให้ครอบครัวเป็นแรงสนับสนุนทางกายและใจให้กับเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด พร้อมให้โอกาสที่จะกลับมาดำเนินชีวิตในสังคมเช่นเด็กและเยาวชนทั่วไป

ความหมายของสนับสนุนทางด้านสังคม (Social Support)

Cobb (1976) อธิบายว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นข้อมูลหรือข่าวสารที่ทำให้บุคคลเชื่อว่ามีคนรักและสนใจมีคนยกย่องและมองเห็นคุณค่าและรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกันทั้งยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคม ช่วยป้องกันผลกระทบต่อนิสัยสุขภาพของความเครียดในชีวิต สามารถปกป้องคนที่อยู่ในภาวะวิกฤติจากอาการต่างๆ เช่น เด็กที่มีน้ำหนักแรกเกิดต่ำ โรคไขข้อ วัณโรค ภาวะซึมเศร้า, โรคพิษสุราเรื้อรังและกลุ่มอาการสูญเสียสัมพันธภาพทางสังคม นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคมอาจลดปริมาณของยาที่จำเป็นในการรักษาอาการของโรค ซึ่งเป็นทางเลือกที่ทำให้การรักษาของแพทย์เป็นไปตามที่กำหนด

Thoits (1986 อ้างในพิเชฐ จันทร์เจนจบ และคณะ, 2555) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่าเป็นการที่บุคคลในเครือข่ายของสังคมได้รับการยอมรับการช่วยเหลือทางอารมณ์และสังคม สิ่งของ หรือข้อมูลซึ่งการสนับสนุนนี้จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญและตอบสนองต่อความเจ็บป่วยและความเครียดได้

ปฏิพัทธ์ วงศ์อนุการ (2551) ให้ความหมายของ การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ การประเมิน ข้อมูล ข่าวสาร สิ่งของและบริการ ให้บุคคลเกิดความรู้สึกมั่นคง ได้รับการยอมรับและเอาใจใส่ ทำให้สามารถเผชิญกับปัญหา ความเจ็บป่วยและความเครียดที่เกิดขึ้นได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น

อัญชลี พูลทาจาร์ (2552) ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลมีการติดต่อหรือมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม และได้รับความช่วยเหลือดูแล ประคับประคอง ได้รับความรักความเอาใจใส่ ได้รับการยอมรับ เห็นคุณค่า ทำให้ตนเองรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและมีความรู้สึกผูกพัน เอื้ออาทรกันในสังคม รวมถึงการให้ความช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ เช่น สิ่งของ การเงิน แรงงาน ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นให้คำแนะนำเป็นต้น ซึ่งสามารถช่วยบรรเทาความรุนแรงของปัญหาที่บุคคลประสบหรือป้องกันให้พ้นจากภาวะวิกฤติของชีวิตได้

ศุภร ชินะเกต (2553) ได้ให้ความหมายของการสนับสนุนทางสังคมว่า เป็นปฏิสัมพันธ์อย่างมีจุดมุ่งหมายระหว่างบุคคล ทำให้เกิดความผูกพันในแง่ดีจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้านอารมณ์ สังคม สิ่งของและข้อมูลทำให้บุคคลเชื่อว่ามีคนรักและสนใจ รู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความผูกพันซึ่งกันและกัน

เรวตี นามทองดี (2554) ให้ความหมายของแรงสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในสังคม ทั้งด้านวัตถุ สิ่งของ บริการข้อมูล ข่าวสาร รวมทั้งสนับสนุนด้านอารมณ์ การยอมรับ การยกย่อง การให้คุณค่า ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

ประเภทของพฤติกรรมในการให้การสนับสนุนทางสังคม

(House อ้างใน Babara A.Israel , 1985) ได้แบ่งประเภทของพฤติกรรมในการให้การสนับสนุนทางสังคม เป็น 4 ประเภท คือ

1. Emotional Support คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ เช่น การให้ความพอใจ การยอมรับนับถือ การแสดงถึงความห่วงใย
2. Appraisal Support คือ การสนับสนุนด้านการให้การประเมินผล เช่น การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feed Back) การเห็นพ้องหรือให้รับรอง (Affirmation) ผลการปฏิบัติ หรือการบอกให้ทราบผลถึงผลดีที่ผู้รับได้ปฏิบัติพฤติกรรมนั้น
3. Information Support คือ การให้การสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร เช่น การให้คำแนะนำ (Suggestion) การตักเตือน การให้คำปรึกษา (Advice) และการให้ข่าวสารรูปแบบต่างๆ
4. Instrumental Support คือ การให้การสนับสนุนทางด้านเครื่องมือ เช่น แรงงาน เงิน เวลา เป็นต้น

วิกิพีเดีย (2558, ออนไลน์) อธิบายถึง ประเภทของพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคม โดยสามารถแบ่งและวัดในรูปแบบที่แตกต่างกัน และแบ่งเป็น 4 ประเภท มีดังนี้

1. การสนับสนุนทางอารมณ์ (Emotional support) เป็นการให้ความเอาใจใส่ ความรัก ความไว้วางใจ การยอมรับ เป็นความใกล้ชิดให้กำลังใจหรือการดูแล เกิดเป็นความอบอุ่นทางใจและการถูกดูแลทางกาย แหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมที่ให้การสนับสนุนทางอารมณ์ได้นั้น บุคคลต้องให้ความสำคัญจนสามารถทำให้บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์รู้ว่าเขาหรือเธอมีคุณค่า บางครั้งการสนับสนุนทางอารมณ์ จะถูกเรียกว่า การสนับสนุนเพื่อการเห็นคุณค่า (Esteem support) หรือการสนับสนุนเพื่อการ ประเมินค่า (Appraisal support)
2. การสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม (Tangible support) คือการให้ความช่วยเหลือทางการเงินสินค้าวัสดุหรือบริการ เรียกกึ่งๆ ว่าเป็นการสนับสนุนเครื่องมือ (Instrumental support) รูปแบบของการสนับสนุนทางสังคมนี้ครอบคลุมถึงวิธีที่บุคคลช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวิธีที่สามารถเห็นจับต้องได้โดยตรง
3. การสนับสนุนด้านข้อมูล (Informational support) เป็นคำแนะนำ ข้อเสนอแนะ หรือ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนด้านนี้ ประเภทของข้อมูลเหล่านี้มีศักยภาพที่จะช่วยให้บุคคลนั้นใช้เป็นข้อมูลในการแก้ปัญหา

4. การสนับสนุนมิตรภาพ (Companionship support) เป็นประเภทของการสนับสนุนที่จะช่วยให้บุคคลมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อยู่ การสนับสนุนประเภทนี้สามารถเกิด ความไว้วางใจกับบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกัน และจะเป็นเพื่อนสหายที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน

โดยสรุป การสนับสนุนทางสังคม เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจ สามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งการให้กำลังใจ ให้สิ่งของ ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ หรือ การช่วยเหลือกันในรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ให้บุคคลที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสามารถเผชิญปัญหาอุปสรรค หรือดำเนินชีวิตไปได้ด้วยดี แหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมอาจจะมาจาก ความหลากหลายของแหล่งที่มา รวมทั้ง ครอบครัว เพื่อน คู่รัก สัตว์เลี้ยง ความสัมพันธ์กับชุมชน และเพื่อนร่วมงาน ครอบครัวเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนที่ใกล้ชิดบุคคลที่สุด เป็นปัจจัยสำคัญในการรับมือกับปัญหาอุปสรรคของบุคคล ทั้งในเรื่องสุขภาพและทักษะทางสังคม เช่น พฤติกรรมควบคุมตนเองจะมากขึ้นเมื่อมีความผูกพันทางสังคม (ครอบครัว เพื่อน ญาติพี่น้อง ครูบาอาจารย์ นายจ้าง) หากมีความผูกพันที่ดีทางสังคม จะช่วยลดการกระทำผิดของตนเองได้ (ปริทรรศน์ แสงทองดี, 2550; สิริพันธ์ เพียรโรจน์, 2553) ครอบครัวสามารถสร้างพฤติกรรมการสนับสนุนทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านอารมณ์ สิ่งของ ข้อมูลข่าวสารถือเป็นแหล่งที่มาของการสนับสนุนทางสังคมที่บุคคลควรได้รับ ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับสภาพครอบครัว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจภายในครอบครัว รวมถึงความรู้ทัศนคติของสมาชิกในครอบครัว เช่น เมื่อพ่อแม่มีการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและสังคมมีมากขึ้นสามารถให้การสนับสนุนที่ดีต่อสุขภาพการพัฒนาของลูก (Shannon Moodie & Manica Ramos, 2014) จะเห็นได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะ การสนับสนุนนั้นมาจากครอบครัว การเตรียมความพร้อมของครอบครัวจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการเป็นแหล่งสนับสนุนทางสังคมให้บุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว หากครอบครัวลำบากยากจน จะไม่สามารถสนับสนุนด้านสิ่งของหรือแม้แต่ด้านอารมณ์ เพราะสมาชิกในครอบครัวมุ่งให้ความสนใจไปกับการทำมาหากิน เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีกระบวนการให้สมาชิกในครอบครัวได้สร้างการตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับการสนับสนุนด้านอารมณ์ เนื่องจากเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ทำให้บุคคลเกิดคุณค่าในตนเอง ซึ่งเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีปัจจัยในการเห็นคุณค่าในตนเอง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่เหมาะสม

4. แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางใจ (Resilience)

ประเวศ ตันติพิวัฒนสกุล (2548) กล่าวว่าแนวคิดเรื่องการสร้างความเข้มแข็งทางใจ พัฒนาขึ้นจากความรู้หลายแหล่ง จึงไม่ใช่เป็นทฤษฎีใหม่ แต่เป็นการนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาประยุกต์ใช้ด้วยความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีหลักฐานอ้างอิงจากงานวิจัยเกี่ยวกับความสามารถของเรา ในการต่อสู้กับปัญหาชีวิต การมีความเข้มแข็งทางใจ (Resilience) ไม่ได้หมายถึงว่า คนๆ นั้นจะไม่

รู้สึกเครียดกับปัญหาที่เขาเผชิญอยู่ เขายังคงรับรู้ได้ถึงความรู้สึกเจ็บปวดในเวลาที่เกิดความสูญเสีย แต่สามารถยืดหยัดฝ่าฟันปัญหาไปได้ ความเข้มแข็งทางใจไม่ใช่ลักษณะที่จับต้องไม่ได้ หรือแฝงอยู่ในบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ของคนเรา แต่เป็นระบบความคิด การแสดงออก การกระทำ ที่สามารถเรียนรู้และพัฒนาขึ้นได้ในทุกคน โดยทักษะด้านต่างๆ ดังนี้

1. สร้างและรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี ความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในครอบครัว เพื่อนฝูง คนรู้จักเป็นหัวใจสำคัญของการมีชีวิตที่เป็นสุข และในยามที่มีวิกฤติเกิดขึ้นในชีวิต ความสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้เราฝ่าฟันปัญหาไปได้ด้วยกำลังใจจากคนรอบข้าง
2. อย่ามองวิกฤติที่เกิดขึ้นในชีวิตว่าเป็นปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ เราอาจไม่สามารถเปลี่ยนแปลงความจริงที่เราไม่ชอบ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดวิกฤติในชีวิตของเราได้ แต่เราเลือกมุมมองและวิธีคิดของเราได้เสมอ เราเลือกได้ว่าเราจะคิดอย่างไร และจะตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จะช่วยให้เรามองเห็นอะไรได้ดีขึ้น ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้ดีขึ้น
3. ยอมรับว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต
4. เดินหน้าสู่เป้าหมาย หัดตั้งเป้าหมายที่เป็นไปได้เป็นประจำ ทำสิ่งดี ๆ อย่างสม่ำเสมอ แม้ว่าสิ่งนั้นอาจดูเล็กน้อย
5. กล้าตัดสินใจ ลงมือทำทุกอย่างที่ทำได้ กล้าตัดสินใจ กล้าลงมือทำ อย่าหนีปัญหาและความเครียด
6. เติบโตขึ้น จากวิกฤติที่เข้ามากระทบชีวิต เราควรหมั่นทบทวนดูว่า ปัญหาต่างๆ ที่เราได้เรียนรู้
7. สร้างความรู้สึกที่ดี มีความเชื่อมั่นต่อตนเอง
8. มองสิ่งต่าง ๆ จากมุมมองที่กว้างออกไป อย่ามองแต่มุมมองของตัวเอง ขณะเดียวกันสามารถหลีกเลี่ยงการขยายปัญหาที่ประสบอยู่ให้ใหญ่โตเกินความเป็นจริง
9. มีความหวังอยู่เสมอ การมองโลกในแง่ดี ช่วยเราคาดหวังว่าสิ่งดี ๆ จะเกิดขึ้นได้
10. ดูแลตัวเองให้ดี ใส่ใจในความรู้สึกและความต้องการของตนเอง ทำกิจกรรมที่ช่วยให้มีความสุขและผ่อนคลาย ออกกำลังกายเป็นประจำสม่ำเสมอ การดูแลตนเองเป็นประจำช่วยให้ร่างกายและจิตใจของเราพร้อมต่อการจัดการปัญหาที่จะผ่านเข้ามาได้ดีขึ้น

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) ผลิตสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สร้างเสริมสุขภาพจิต สำหรับเยาวชนและผู้ปกครอง (2552) ได้แก่ เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ (สำหรับวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา) และเทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น (สำหรับผู้ปกครองวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา) สื่อการเรียนรู้ทั้ง 2 ชุดมีองค์ประกอบดังนี้

1. สื่อชุด “เติมเต็มความเข้มแข็งทางใจ” ทำเป็นตอน ทั้งสิ้น 16 ตอน ที่จะช่วยพัฒนาเด็กนักเรียนระดับมัธยมในด้านต่างๆ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้สึกรักกับตัวเอง ด้านการจัดการชีวิตได้ ด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว และด้านมีเป้าหมายในชีวิต

2. สื่อชุด “เทคนิคการคุยกับลูกวัยรุ่น” มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยพัฒนาด้านการสื่อสารกับลูกวัยรุ่นให้กับพ่อแม่หรือผู้ปกครอง โดยให้พ่อแม่เข้าใจและยอมรับธรรมชาติและโลกของวัยรุ่น 5 ลักษณะคือการแสวงหาอัตลักษณ์ของตนเอง การแสวงหาการยอมรับในความเป็นตัวของตัวเอง การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน ความสนใจด้านเพศ และการแสวงหาประสบการณ์แปลกใหม่และพฤติกรรมเสี่ยง ถ้าหากพ่อแม่เข้าใจธรรมชาติเหล่านี้แล้ว นั่นจะเป็นก้าวแรกของการพูดคุยระหว่างกันด้วยดี

สำนักสุขภาพจิตสังคม กรมสุขภาพจิต (2552) ให้ความหมาย ของ Resilience ว่าพลังสุขภาพจิต (Resilience Quotient : RQ) คือความสามารถทางอารมณ์และจิตใจในการปรับตัวและฟื้นตัวกลับสู่ภาวะปกติภายหลังที่พบกับเหตุการณ์วิกฤติหรือสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดความยากลำบากในชีวิต เป็นคุณสมบัติหนึ่งซึ่งช่วยให้บุคคลผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข องค์ประกอบของพลังสุขภาพจิต สำหรับผู้ใหญ่อายุ 25 ปีขึ้นไป ได้แก่

พลังฮึด คือ ทนต่อแรงกดดัน มีวิธีการที่จะดูแลจิตใจและอารมณ์ตนเอง ทนอยู่ได้ในสถานการณ์ที่กดดัน

พลังฮึด คือ มีกำลังใจ มีแรงใจที่จะดำเนินชีวิตได้ภายในสถานการณ์กดดัน ซึ่งกำลังใจอาจได้มาจากการสร้างแรงจูงใจด้วยตนเองหรือจากบุคคลรอบข้าง

พลังสู้ คือ ต่อสู้ชนะอุปสรรค มีความมั่นใจและพร้อมที่จะเอาชนะอุปสรรคที่เกิดจากสถานการณ์กดดัน รวมทั้งมีทักษะในการแสวงหาความรู้และขอความช่วยเหลือ ในการจัดการปัญหานั้นๆ

Bartol (2008) กล่าวในบทความ Resilience and Antisocial Behavior ถึงปัจจัยเสี่ยง ซึ่งส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ และปัจจัยป้องกัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติในการป้องกันปัจจัยเสี่ยง และความยืดหยุ่นทนทาน เป็นความสามารถข้อหนึ่งในตัวบุคคล ในการเป็นปัจจัยป้องกันให้บุคคลลดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ได้ ทั้งนี้ในการพัฒนาความยืดหยุ่น ต้องมีปัจจัยด้านต่างๆ 3 ปัจจัยด้วยกัน ดังนี้

1. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Factors) ประกอบด้วย

1.1 อิทธิพลของครอบครัว (Family Influences) แบบอย่างของพ่อแม่ วิธีการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ มีอิทธิพลในการพัฒนาและการคงอยู่ของพฤติกรรมต่อต้านสังคมได้

1.2 อิทธิพลของเพื่อน (Peer Influences) มีการศึกษาได้ค้นพบว่าการสนับสนุนจากเพื่อน เป็นหนึ่งในสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ช่วยปกป้องเด็กและวัยรุ่นและเพื่อป้องกันการพฤติกรรมต่อต้านสังคม เพราะเป็นการได้ฝึกทักษะทางสังคม และพัฒนามนุษย์สัมพันธ์

1.3 อิทธิพลของเครือข่ายทางสังคม (Community and Neighborhood และ Social Support) ได้แก่ เครือข่ายการกำกับดูแลของเยาวชนในการลดการกระทำผิดร้ายแรง ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างเพื่อนบ้าน ชุมชน และที่โรงเรียน

2. ปัจจัยด้านปัจเจกบุคคล (Individual Factors) ประกอบด้วย

2.1 ทักษะการเรียนรู้ (Cognitive Skills) ปัญญาจะช่วยให้ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในความคิดที่เป็นนามธรรม เป็นความสามารถในการวางแผน พฤติกรรมที่คาดการณ์ไว้ การพัฒนาทางเลือก และทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น

2.2 พัฒนาการด้านภาษา (Language Development) ภาษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้ปกครองและเด็ก เพื่อใช้ในการส่งสัญญาณและแสดงความคาดหวังของสังคมและค่านิยม เป็นวิธีการที่เด็กสามารถสื่อสารความต้องการของพวกเขา ภาษาจึงทำหน้าที่เป็นทั้งรูปแบบของการสื่อสารภายนอกและภายในขั้นพื้นฐาน

2.3 ระบบการจัดการ (Executive Functions) คือ การจัดการ มีขั้นตอนกระบวนการแก้ปัญหาโดยเจตนา และเหมาะสม

2.4 ทักษะการควบคุมตนเอง (Self-regulation Skills) งานวิจัยเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง ยิ่งแสดงให้เห็นว่าทักษะเหล่านี้ สำคัญอย่างมากสำหรับการพัฒนาของความยืดหยุ่น สามารถพัฒนาตั้งแต่วัยเด็กและมีรูปแบบเฉพาะคนตามประสบการณ์ของเด็กคนนั้น ดังนั้นการดูแลจึงมีความสำคัญ ความสม่ำเสมอและการให้ความเข้าใจ ความอบอุ่น แต่รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง เชื่อมโยงกับการพัฒนาของการควบคุมตนเองและการปฏิบัติตามกฎระเบียบทางสังคม

2.5 อารมณ์เชิงบวก (Positive Emotions) อารมณ์ที่เป็นบวก รวมถึงความสุข ความพึงพอใจ ความภาคภูมิใจ รักและสามารถแบ่งปัน บุคคลที่มีอารมณ์และความเชื่อในเชิงบวก มีความสำคัญสำหรับการสร้างความเข้มแข็งทางใจ เด็กที่มีความเข้มแข็งทางใจสูง แม้ในวัยรุ่นอาจพบความวิตกกังวลภายใต้สถานการณ์ที่เครียดหรือกดดัน หากมีความเชื่อมั่นในอารมณ์เชิงบวก จะสามารถรับมือและปรับตัวให้เข้ากับเงื่อนไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ปัจจัยการสร้างแรงจูงใจ (Motivational Factors) นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายทั้งแรงจูงใจภายในและภายนอก แรงจูงใจภายในหมายถึงพฤติกรรมยั่ว ความสุขและความเพลิดเพลิน จะทำบางสิ่งบางอย่างเพราะมีความสุขเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ในขณะที่แรงจูงใจภายนอกเป็นพฤติกรรมที่สนับสนุนจากภายนอก แรงกดดันหรือข้อ จำกัด การทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ได้รับ

ผลตอบแทนจากคนอื่น ๆ เช่นในความหวังว่าจะได้รับของขวัญหรือเงิน เป็นที่รู้กันดีว่าการชมเชย กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายใน ดังนั้น การส่งเสริม การชมเชยที่เหมาะสม จะช่วยพัฒนาแรงจูงใจ ภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากแนวคิดการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ เพื่อสามารถใช้ในการเผชิญปัญหา และอุปสรรค ยังมีแนวคิดที่น่าสนใจ เกี่ยวกับการสร้างพลังในตนเอง และให้ความสำคัญกับ สิ่งแวดล้อมรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัวหรือชุมชน ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุนชีวิต

สุริยเดว ทรีปาตี (2554) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับ ต้นทุนชีวิต หรืออีกนัยหนึ่งคือ ทุนชีวิต เป็นปัจจัยสร้างที่รวมเอาทั้งทักษะชีวิต และจิตสำนึกทั้งในตัวตนของเด็กและเยาวชน รวมไปถึง สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กและเยาวชนที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิต ได้แก่ ครอบครัว กระบวนการสร้างปัญญา ชุมชนและเพื่อน เป็นการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยพลังบวก ซึ่งประกอบด้วย 5 พลังสำคัญคือ

1. พลังตัวตน เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง เป็นการรวมพลังคุณค่าในตนเอง พลังสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเอง และพลังการสร้างทักษะชีวิตอื่น ได้แก่ การอยู่ในสังคม อย่างสันติสุข การช่วยเหลือผู้อื่น การมีจุดยืนที่ชัดเจน รักความยุติธรรม ไม่แบ่งแยกชนชั้น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ การมีวินัยในตนเองที่ไม่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง โดยมีพฤติกรรมที่สังเกตได้ เช่น รับผิดชอบในสิ่งที่ตนทำ กล่าวเสนอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ กล่าวปฏิเสธพฤติกรรมเสี่ยง พยายามแก้ปัญหาข้อขัดแย้งด้วยสติปัญญามากกว่าอารมณ์ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีเป้าหมายชีวิต ชัดเจน สามารถเรียนรู้และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นต้น

2. พลังครอบครัว เป็นพลังความรัก ความเอาใจใส่ วินัยและการมีชีวิตที่เป็นแบบอย่าง มีการติดตามและช่วยเหลือที่เหมาะสมเชิงบวก มีปียาวจาในบ้าน มีความอบอุ่นและปลอดภัย ลักษณะ ที่สังเกตได้ว่าบุคคลมีพลังครอบครัวสนับสนุน ได้แก่ การสามารถขอคำปรึกษาหรือคำแนะนำจาก ผู้ปกครองได้อย่างสบายใจทุกเรื่อง การมีผู้ปกครองสนับสนุนส่งเสริมด้านการเรียนรู้ การที่บุคคลอยู่ใน ครอบครัวที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ชัดเจน มีเหตุผล การมีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

3. พลังสร้างปัญญา เป็นพลังความมุ่งมั่นในการเพิ่มพลังปัญญา ได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทั้งในและนอกระบบการศึกษา รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่น ลักษณะของพฤติกรรมที่ส่งเสริมพลังปัญญา ได้แก่ การอยู่ในสถาบันการศึกษาที่ดูแลเอาใจใส่ ช่วยเหลือผู้เรียน มีระเบียบกฎเกณฑ์ ครูใช้เหตุผลเป็นที่ปรึกษาให้ผู้เรียนได้ ในขณะที่เดียวกันตัวผู้เรียนเองต้องเอาใจใส่ต่อการเรียนสม่ำเสมอ ทบทวนบทเรียน มีความรักและผูกพันกับสถาบันการศึกษา ใฝ่รู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชน เป็นต้น

4. พลังเพื่อนและกิจกรรม เป็นพลังการทำกิจกรรมในหมู่เพื่อนๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อ สังคม ชุมชน เกิดวินัยในหมู่เพื่อน เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย การเล่นกีฬา สันทนาการนอกหลักสูตร ลักษณะของพฤติกรรมที่ส่งเสริมพลังด้านนี้ ได้แก่ การมีเพื่อนสนิทที่เป็นแบบอย่างและชักนำในทาง

ที่ดี ได้เข้าร่วมทำกิจกรรมที่ดีและสร้างสรรค์กับเพื่อน ทั้งเป็นกิจกรรมตามความชอบและพึงพอใจ ได้เล่นกีฬา ออกกำลังกายเป็นประจำ ได้ร่วมกิจกรรมทางศาสนา หรือประกอบพิธีกรรม เป็นต้น

5. พลังชุมชน เป็นพลังของกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ร่วมกันด้วยความเอื้ออาทร มีความเข้าใจ เป็นมิตรไมตรี มีวินัยและเป็นแบบอย่างที่ดี มีปิยวาจา มีจิตอาสา มีความอบอุ่น ความปลอดภัยภายใน ชุมชน และมีกิจกรรมร่วมกัน ลักษณะของพฤติกรรมที่ส่งเสริมพลังด้านนี้ ได้แก่ มีญาติหรือผู้ใหญ่ ที่นอกเหนือจากผู้ปกครอง สามารถให้การปรึกษาคอยช่วยเหลือและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ คนในชุมชน ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าของเด็กและเยาวชน การที่เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ในชุมชน รู้สึกอบอุ่น มีความสุข และภูมิใจในวิถีชีวิตในชุมชนของตนเอง

ความสำคัญของความเข้มแข็งทางใจ เป็นความสามารถในการฟื้นคืนต่อความท้าทายในชีวิต และทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางความคิด มีวิธีดำเนินชีวิตบนความยากลำบากได้ ซึ่งคนเราเกิดมาพร้อมกับความเข้มแข็งทางใจ แต่ละคนมีระดับความเข้มแข็งทางใจมากน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้โดยการดูเป็นแบบอย่างจากพ่อแม่ เมื่อพ่อแม่รับมือได้ดีกับความเครียดในชีวิตประจำวันและมีการแสดงออกจัดการที่เหมาะสม เด็กจะเรียนรู้วิธีการเช่นเดียวกัน ในเด็กและเยาวชนจึงควรส่งเสริมทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความสามารถในการจัดการอารมณ์และพฤติกรรม รวมถึงบทบาทที่โรงเรียนและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในบรรดาวิธีการที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพื่อน ซึ่งจะฝึกการเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมในการเรียนรู้ในขณะเดียวกัน ครอบครัวยังมีบทบาทในการสนับสนุน เพื่อสร้างการยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเองให้แก่เด็กและเยาวชน (Best Start Resource Centre, 2012; Murphey, Barry, and Vaughn, 2013) การพัฒนาความเข้มแข็งทางใจสามารถสร้างขึ้นได้ด้วยตนเองและการมีส่วนร่วมของครอบครัว สำหรับเด็กและเยาวชนควรเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจด้วยการให้ครอบครัวมีส่วนร่วม เพราะความสัมพันธ์และแรงจูงใจจากครอบครัว จะเป็นแรงผลักดันทางบวกให้กับเด็กและเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงตนเอง โดยต้องเน้นให้ครอบครัวมาร่วมกิจกรรมอย่างตั้งใจและจริงจัง เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดความเชื่อมั่นภาคภูมิใจในตนเอง จากการที่ได้กำลังใจจากครอบครัว เด็กและเยาวชนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดและวิธีการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทำให้ช่วยลดภาวะเสี่ยงอย่างเช่น การทำร้ายตนเอง ทั้งยังช่วยให้มีพฤติกรรมทางบวก เช่น การสมัครใจเลิกยาเสพติด (กรณีการ์ ฝั่งโต และอรพรรณ ลือบุญวัชชัย, 2557; เรื่องสิทธิ เนตรนวลใย และคณะ, 2557) สำหรับโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ จะช่วยให้ผู้เข้าโปรแกรมเกิดการเรียนรู้จากกิจกรรม และสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การได้ร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดทักษะการเห็นคุณค่าในตนเอง การจัดการอารมณ์ การสื่อสาร (อุมาภรณ์ ภัทรวาณิชย์ และเรวดี สุวรรณพเก้า, 2556)

5. แนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม (Group Activities)

กิจกรรมกลุ่มมีบทบาทสำคัญในการพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว เพราะเป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ จึงเป็นกระบวนการสำคัญในการขับเคลื่อนให้เด็กและเยาวชน กับครอบครัว เกิดทักษะที่ช่วยพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ โดยผ่านกิจกรรมกลุ่ม

Gary (1996) อธิบายถึง โครงสร้างของกลุ่ม และขนาดของกลุ่ม กลุ่มที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับขนาด (จำนวนสมาชิก) และองค์ประกอบของกลุ่ม มีความสอดคล้องกัน กลุ่มอาจประกอบด้วยคนสองหรือมากถึงสามหรือสี่ร้อยคน ทั้งนี้ให้คำนึงถึงภาระที่มากเกินไปจนเกิดความจำป็น และการบรรลุถึงเป้าหมายที่แท้จริง กลุ่มที่มีขนาดใหญ่เกินไป จะก่อให้เกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความหลากหลายของมุมมอง ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคม การลดลงของระดับการมีส่วนร่วมและการขาดโอกาสสำหรับการรับรู้และเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

การรวมกลุ่มเพื่อการทำงานร่วมกันตามเป้าหมาย กลุ่มใหม่ที่สมาชิกไม่คุ้นเคยกันจะพบกับความหลากหลายทางความคิด ความเชี่ยวชาญที่แตกต่าง ความไม่มั่นใจในประสิทธิภาพในการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจึงต้องรวบรวมข้อมูล จากการสังเกตบุคลิกภาพที่มีความแตกต่างกัน สรรวจความต้องการและอิทธิพลที่ส่งผลต่อเป้าหมายของกลุ่ม และต้องให้สมาชิกในกลุ่มใช้เวลา ร่วมกันในการปรับตัว Gary (1996) ได้กล่าวถึงขั้นพัฒนาการของกลุ่มไว้ 5 ขั้น คือ

1. Forming ในขั้นตอนนี้ เป็นครั้งแรกของการพัฒนาสมาชิกทำความคุ้นเคยกับตัวเอง กับเป้าหมายและสมาชิกคนอื่น ๆ ของกลุ่ม บางครั้งเรียกว่าเป็นขั้นตอนที่ขึ้นอยู่กับพลวัตของกลุ่ม แนวโน้มสมาชิกมีปฏิกริยาต่อเป้าหมาย หรือสมาชิกด้วยกันไปในทิศทางใด

2. Storming ในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการระดมความคิด ย่อมมีความขัดแย้งในการเผชิญหน้าของสมาชิกกลุ่ม การวิพากษ์วิจารณ์ และเลือกวิธีการโดยเป็นมติกลุ่ม ในบางกรณีกลุ่มอาจจะมีปัญหาในการผ่านขั้นตอนนี้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้หากกลุ่มพบความยากลำบาก หากกลุ่มไม่สามารถผ่านขั้นนี้ กลุ่มจะยุติลงได้ การโน้มน้าวชี้แจงด้วยเหตุผล จนได้ข้อสรุปภายในกลุ่มนั้นมีความจำเป็นต่อขั้นพัฒนาการของกลุ่มในขั้นต่อไป

3. Norming ในขั้นนี้ สมาชิกเริ่มต้นในการแก้ไขปัญหาที่กำลังสร้างความขัดแย้ง และเริ่มที่จะพัฒนาข้อตกลงทางสังคมของพวกเขา สมาชิกเริ่มต้นในการรับรู้ของพวกเขา เรียนรู้พัฒนาการทำงานร่วมกันและเห็นด้วยกับบรรทัดฐานกลุ่มที่จะช่วยให้พวกเขาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

4. Performing เมื่อกลุ่มมีความเข้าใจในเป้าหมาย และบทบาทของแต่ละคน ร่วมกันให้ความช่วยเหลือและกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์กลายเป็นรูปแบบที่โดดเด่นในขั้นตอนนี้ เป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้จะบรรลุผลสำเร็จสูงสุดได้

5. Adjourning เป็นระยะท้ายของกลุ่ม ช่วงนี้กลุ่มจะหันไปใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ อาจรวมถึงการพบปะบุคคลหรือกิจกรรมที่แสดงถึงการสนับสนุนทางอารมณ์ ความรู้สึกดีต่อกัน หรือการเฉลิมฉลองของความสำเร็จของพวกเขา เพื่อเป็นการคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพ

Michaelsen, Fink & Knight (1997) กำหนดเกณฑ์ กระบวนการที่เกิดขึ้นในกลุ่ม และทำให้กลุ่มมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. ระยะเวลาของการสนทนาในกลุ่ม ให้สมาชิกแต่ละคนได้มีส่วนรับผิดชอบในการแสดงความคิด การรวบรวมความรู้ที่มี โดยอาจใช้เทคนิคให้เขียนเป็นรายบุคคล
 2. ในระหว่างการสนทนาในกลุ่ม ให้สมาชิกแต่ละคน ได้สนทนากันถึงคำตอบของแต่ละคน การให้เหตุผลต่อคำตอบ การสนับสนุนลงความเห็น จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย
 3. ในระหว่างการสนทนายาระหว่างกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มต้องมีมติไปในทางเดียวกัน การให้เหตุผลสนับสนุน กระบวนการเช่นเดียวกับการสนทนาในกลุ่ม
- การสนทนาให้ความเห็นกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และการพัฒนาในกลุ่ม

Macpherson (2007) กล่าวถึงแนวทางในคู่มือสำหรับผู้สอน ในการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม สำหรับหลักสูตรวิทยาลัย โดยต้องพิจารณาหลักการดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมและการวางแผน (Continued Planning and Preparation)
2. การให้ความสำคัญของกระบวนการและเนื้อหา (Equal Importance of Process and Content)
3. กระบวนการ ขั้นตอนที่สมดุล (Balance within the Process)
4. การส่งเสริมให้มีส่วนร่วม (Encourage Participation)
5. ให้รู้ เข้าใจ และเกิดการเรียนรู้ (Acknowledge Prior Learning)
6. ยืดหยุ่นเวลาได้ (Flexible Times)
7. ให้เวลาสำหรับประเด็นสำคัญ (Make Time for Issues)
8. ความรับผิดชอบของผู้สอน (Instructor Responsibility)

Lombardi (2007) ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ที่แท้จริง มักจะมุ่งเน้นไปที่โลกแห่งความจริง ปัญหาที่ซับซ้อนและการแก้ปัญหา โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ตามกรณีศึกษา หรือสถานการณ์จำลอง และได้รวบรวมสาระสำคัญที่เป็นองค์ประกอบ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง ดังนี้

1. ความจริงของโลก (Real-world relevance) กิจกรรมที่ตรงกับความเป็นจริง โดยเฉพาะในการดำเนินชีวิตจริงของผู้เรียน จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้องตรงกับความเป็นจริง ทำให้ผู้เรียนมีข้อเท็จจริง เป็นเหตุเป็นผล และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

2. ปัญหาที่ได้ข้อสรุปไม่ชัดเจน (Ill-defined problem) เป็นความท้าทายในการจัดการปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างง่ายดาย เป็นการเปิดโอกาสให้ตีความได้หลากหลาย และใช้การตัดสินใจด้วยตนเองในการจัดการ

3. การตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง (Sustained investigation) ปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ในไม่กี่นาทีหรือชั่วโมง แต่กิจกรรมที่แท้จริงประกอบด้วยงานที่ซับซ้อนที่จะได้รับการตรวจสอบ โดยผู้เรียนจำเป็นต้องมีการลงทุนที่สำคัญของเวลาและทรัพยากรทางปัญญา

4. แหล่งข้อมูลที่หลากหลายและมุมมองที่แตกต่าง (Multiple sources and perspectives) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนตรวจสอบงานจากหลากหลายของมุมมองทางทฤษฎี และเป็น การได้ฝึกการวิเคราะห์ความเห็น หรือทฤษฎีที่แตกต่าง

5. การร่วมมือ (Collaboration) การทำงานคนเดียวไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ จึงเป็นการทำให้ผู้เรียน เน้นความสำคัญกับการทำงานร่วมกัน

6. การสะท้อน (Reflection) การเรียนรู้ที่แท้จริง ผู้เรียนจะต้องได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในกิจกรรม

7. มุมมองแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary perspective) ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้และมุมมองที่หลากหลาย ยิ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนนำพบปะที่หลากหลายและคิดในแง่สหวิทยาการไปใช้ให้เกิดประโยชน์

8. การประเมินแบบบูรณาการ (Integrated assessment) การประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นแต่ละกิจกรรม ไม่ใช่ปลายทางการเรียนรู้ที่แท้จริง แต่การประเมินผลที่ได้สามารถต่อยอดไปสู่การประยุกต์ใช้ในความเป็นจริงได้

9. ผลงานที่งดงาม (Polished products) ผลสำเร็จคือการที่ได้สร้างคุณค่าในตัวเอง

10. การตีความได้หลากหลายและผลลัพธ์ (Multiple interpretations and outcomes) แทนที่จะมีรูปแบบเดียวในการไปสู่ผลลัพธ์ การประยุกต์ใช้หลักเกณฑ์และวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง สามารถให้มีการตีความที่แตกต่างกันและเป็นการแข่งขันกับตนเองในการแก้ปัญหา

Nazzaro & Strazzabosco (2009) ใช้ประสบการณ์ที่มี เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตรกลุ่ม มีเทคนิคมากมายที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการและการเปลี่ยนแปลงวาระการประชุมกลุ่ม ต่อไปนี้เป็นเพียงไม่กี่ของเทคนิคทั่วไป ที่ใช้กันมากและใช้บ่อย เพื่อช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวให้แก่สมาชิกกลุ่ม

1. Equalizing Participation การมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็น สมาชิกทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็น

2. Active Listening การฟังอย่างมีส่วนร่วม เป็นการสะท้อนความคิดเห็นหลังจากฟัง

3. Go-rounds ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสั้นๆ เป็นรายบุคคล

4. Taking a Break การหยุดพัก ใช้ได้ดีกับกลุ่มที่มีการขัดแย้งในระหว่างการประชุม
 5. Silence การเงียบ เป็นอีกทางเลือก หากการพูดเป็นการเปิดประเด็นไม่เหมาะสม หรือขัดจังหวะ ความเงียบจึงช่วยในการหยุดระยะได้คิดไตร่ตรอง
 6. Call for Consensus อำนวยความสะดวกในการทดสอบความเป็นเอกฉันท์ จะทำให้ได้ข้อสรุปในกลุ่มที่ชัดเจนขึ้น
 7. Summarizing เป็นการสรุปเนื้อหา สามารถให้ตัวแทนสมาชิกเป็นผู้สรุปได้
 8. Passing the Clipboard การนำเสนอข้อมูลโดยผ่านการบันทึกในกระดานบอร์ด
 9. Group Discussion Techniques เทคนิคการอภิปรายกลุ่ม นิยมใช้กันมาก จะเห็นประสบการณ์ของสมาชิกแต่ละคน และมีอิทธิพลต่อกลุ่มแตกต่างกันไป และได้ข้อสรุปเป็นแนวคิดใหม่เห็นพ้องไปในทางเดียวกัน
 10. Identification จะเป็นการดี หากสมาชิกมีป้ายชื่อหรือสัญลักษณ์ที่แสดงถึงตัวเอง เพื่อให้ทุกคนค่อยๆ เรียนรู้ชื่อและบุคลิกของสมาชิกแต่ละคน
 11. Small Group สลายกลุ่มใหญ่เป็นกลุ่มเล็ก จะการกระจายให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งอาจใช้การสุ่มแยกเป็นกลุ่มย่อย
 12. Brainstorming การระดมความคิด เป็นการนำความคิดของทุกคน วิธีการนี้จะหลีกเลี่ยงการประเมินของแต่ละความคิดว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร เป็นวิธีการหนึ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
- อนันต์ มาลารัตน์ และคณะ (2556) อธิบายถึงวิธีการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ไว้ 3 ระดับ ดังนี้
1. ระดับบุคคล โดยใช้เทคนิคการสนทนา และการให้การปรึกษาทางสุขภาพเป็นรายบุคคล
 2. ระดับกลุ่มบุคคล ใช้เทคนิค การบรรยาย การสาธิต การลงมือปฏิบัติ การใช้กรณีตัวอย่าง/บุคคลต้นแบบ การใช้สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ การบรรยายหมู่ การอภิปรายหมู่ การระดมพลังสมอง การใช้แผนที่ความคิด การจัดมุมความรู้ด้านสุขภาพ การจัดป้ายนิเทศ และการจัดนิทรรศการ
 3. ระดับชุมชน ใช้เทคนิค การจัดเวทีประชาคม การจัดทำโครงการแก้ปัญหาสุขภาพในระดับชุมชนและการรณรงค์ด้านสุขภาพ

กล่าวคือ กิจกรรมกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ผู้ดำเนินกิจกรรมเอื้ออำนวยให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง จากสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มทั้งทางตรงและทางอ้อม และทำให้สมาชิกในกลุ่มบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้นๆ ได้ มีการศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มในบริบทต่างๆ เช่น การส่งเสริมสุขภาพกายใจ การพัฒนางานหรือกลุ่มองค์กร เป็นต้น หลังร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองในทางที่ดีขึ้นของสมาชิกกลุ่ม โดยสมาชิกได้มีการเรียนรู้จากกิจกรรม ทำให้รู้จักตนเองและผู้อื่น เข้าใจตนเองว่ามีความสนใจ ทักษะ ความถนัด และ

บุคลิกภาพเช่นไร ส่งเสริมความสามัคคี พัฒนาการสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น จึงทำให้สมาชิกกลุ่มมีทักษะด้านต่างๆ ก่อนและหลังร่วมกิจกรรมแตกต่างกัน (พาสนา นิยมบัตร์เจริญ, 2551; วรณดาว ศูนย์กลาง, 2550; ศุภชัย หาญธนาภิรักษ์, 2553) สมาชิกกลุ่มจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี ย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรม มีความน่าสนใจ มีความหลากหลาย รวมทั้งการนำเทคนิคและวิธีการต่างๆ มาใช้ประกอบ เช่น การใช้กรณีตัวอย่าง (พันทิวา โรจนพานิช, 2552: ธนวัช ชิริโสหพันธ์, 2551) หรือการให้ครอบครัวเข้ามาร่วมกิจกรรมในบางส่วน หรือทั้งหมด จะช่วยทำให้สมาชิกกลุ่มมีการพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้ เพราะกระบวนการกลุ่ม ทำให้สมาชิกกลุ่มเกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน ไว้วางใจ และมีความรู้สึกปลอดภัย สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แนวทางปฏิบัติที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ (มารศรี ภูพลพิศาล, 2553; สนธิยา บุญคุ้ม, 2550) กิจกรรมที่ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งตัวสมาชิกและครอบครัวของสมาชิก ต่างต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวัน หลังเข้าร่วมกิจกรรม สมาชิกและครอบครัวของสมาชิกสามารถนำทักษะที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติ ยิ่งนำทักษะไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริงมากเท่าไร ย่อมจะเกิดความคงทนในการเรียนรู้มากขึ้น กล่าวคือ ทักษะใดๆ ถูกลำนำไปปฏิบัติใช้บ่อยครั้ง จะทำให้บุคคลได้ฝึกฝนและมีทักษะนั้น เกิดเป็นความคุ้นเคย เป็นนิสัยติดตัว จนสามารถระลึกและนำทักษะเหล่านั้นมาใช้ได้

6. แนวคิดเกี่ยวกับความคงทนในการเรียนรู้

บุคคลเมื่อเกิดการเรียนรู้ ทำให้เกิดประสบการณ์ และนำประสบการณ์ที่มีตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ แต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ต่างกัน จะมีประสบการณ์แตกต่างกันไป ด้วย ความคงทนในการเรียนรู้มีความสำคัญทำให้บุคคลสามารถระลึกทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้มาก่อนหน้านี้ และนำมาการตอบสนองต่อสถานการณ์นั้นๆ ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้มีนิยามและความหมายดังนี้

ชัยณรงค์ แก้วสุก (2550) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึงความสามารถในการคงไว้ซึ่งประสบการณ์หรือความรู้ความเข้าใจในการเรียนที่เคยเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หรือการเก็บรักษาสิ่งที่เรียนรู้ให้คงอยู่เป็นความทรงจำระยะยาวที่สามารถระลึกได้ หลังจากทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง

ไชยวัฒน์ นวลเจริญ (2550) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ คือความสามารถที่ระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนหรือมีประสบการณ์มาก่อน แล้วถ่ายทอดออกมาได้ถูกต้องหลังจากทิ้งช่วงไว้ระยะเวลาหนึ่ง

วีรยา สิงห์อาจ (2550) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ หมายถึง การเก็บประสบการณ์จากการเรียนรู้ หรือความสามารถ ที่จะระลึกถึงสิ่งเร้าที่เคยเรียนมาแล้วหลังจากที่ได้ทิ้งไว้ระยะเวลาหนึ่ง

ประวิชญา ถาวร (2551) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียน หมายถึง การคงไว้ซึ่งผลของการเรียนหรือความสามารถที่จะระลึกถึงสิ่งเร้าที่เคยเรียนมา หลังจากที่ได้ทิ้งไว้ระยะเวลาหนึ่ง

รักษศิริ แพงป้อง (2554) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ คือ ความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หรือเคยที่มีประสบการณ์รับรู้มาแล้ว หลังจากที่ได้ทิ้งเวลาไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง

สุวรรณา ดวงสวัสดิ์ (2555) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ คือ การคงไว้ซึ่งผลการเรียนรู้ หรือความสามารถที่จะระลึกได้ต่อสิ่งเร้าที่เคยเรียน หลังจากที่ได้ทิ้งไว้ชั่วระยะเวลาหนึ่ง

รุ่งตะวัน สังฆทิพย์ (2556) ให้ความหมายของความคงทนในการเรียนรู้ คือ กระบวนการของสมองที่เก็บสิ่งที่ได้เรียนรู้ และสามารถที่จะนำเอาออกมาใช้ในสถานการณ์ที่จำเป็นได้ การที่บุคคลจะจำสิ่งใดได้นั้น บุคคลย่อมเรียนรู้แล้วสะสมสิ่งที่เรียนรู้ไว้ในระบบประสาท เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้หรือสิ่งกระตุ้น สิ่งที่จะสมไว้จะถูกนำมาใช้

กล่าวโดยสรุป ความคงทนในการเรียนรู้ คือ ความสามารถของบุคคลที่จะระลึกถึงสิ่งที่เคยเรียนหรือมีประสบการณ์มาก่อน หลังจากที่ได้ทิ้งช่วงไว้ระยะเวลาหนึ่ง และนำเอาออกมาใช้ในสถานการณ์ที่จำเป็นได้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการของสมองในเรื่องความจำและการเรียนรู้

เมื่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัวได้รับการเรียนรู้จากกระบวนการกลุ่ม สามารถนำประโยชน์ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ต้องทบทวนและใช้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความคงทนในการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ จึงมีการศึกษาความคงทนของระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน หลังจากใช้รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัวไปแล้ว 1 เดือน เพื่อติดตามผลความคงทนในการเรียนรู้กิจกรรมและนำไปใช้จริง ในเด็กและเยาวชนรวมทั้งครอบครัว

การวัดความคงทนในการเรียนรู้ จะมีการศึกษาในรูปแบบการวัดความจำ ซึ่งจะมีการศึกษากันมากโดยใช้การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิธีวัดความจำจะมี 4 วิธี ได้แก่

1. การระลึกได้ (Recall) หมายถึง การถอดแบบข้อมูลหรือข้อเท็จจริง โดยวิธีที่ใช้ทดสอบการระลึกได้นี้ เป็นผลจากความจำระยะสั้น เพราะความจำระยะสั้นสามารถระลึกทบทวนได้

วิธีการที่ใช้วัดความจำลักษณะนี้คือ การเปรียบเทียบผลระหว่างการทดสอบติดตามหลังการเรียนรู้เสร็จทันที กับการเว้นระยะพักไปแล้วทดสอบและเปรียบเทียบกันว่าเหลือกี่เปอร์เซ็นต์

2. การจำได้ (Recognition) เป็นการวัดความจำโดยมีสื่อกระตุ้นหรือชี้แนะให้จำได้ วิธีการที่ใช้วัด จะใช้การให้เลือกเอาสิ่งที่เคยเรียนมาแล้วออกมาจากสิ่งนั้นๆ ที่ปนอยู่ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันมาก ๆ เช่น ข้อสอบแบบเลือกตอบ (แบบปรนัย) เห็นร่มก็จำได้ว่า เป็นของตนที่เคยทำหายหรือการนึกชื่อเพื่อนสมัยป.6 ไม่ออก แต่เมื่อนำรูปมาดูก็อาจจะนึกออก เป็นต้น ซึ่งการจำได้นี้สามารถวัดความจำได้ดีกว่าการระลึก

3. การเรียนรู้ซ้ำ (Relearning) เป็นการวัดความจำในสิ่งที่เราเคยเรียนรู้มาแล้ว แต่ไม่อาจจะระลึกหรือจำได้ แต่เมื่อเรียนซ้ำอีกปรากฏว่า เรียนได้เร็วขึ้นและใช้เวลาเรียนน้อยกว่าเดิม เพราะเคยมีประสบการณ์มาก่อน เช่น เคยใช้เวลาเรียน 1 ชั่วโมงก็จำได้ แต่หลังจากนั้น 2 ปี ก็จำไม่ได้แล้วแต่เมื่อให้เรียนซ้ำ ใช้เวลาเรียนเพียง 45 นาที ก็สามารถจำได้ วิธีการนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า วิธีการประหยัดเวลา (Saving Method) คือเปรียบเทียบการเรียนอันเดิมกับการเรียนอันใหม่ว่า ถ้าเรียนให้ได้ระดับเดิมจะใช้เวลาเท่าใด

4. การบูรณาการใหม่ (Reintegration) หมายถึง การที่ความจำหนึ่งจะไปกระตุ้นให้เกิดความจำอื่นๆตามมา เรียกได้ว่า ประสบการณ์ในอดีตทั้งหมดถูกสร้างขึ้นมาใหม่จากสิ่งที่สะสมไว้ แม้เพียงสิ่งเดียว เช่น ไปพบภาพเมื่อครั้งไปเที่ยวเชียงใหม่เข้าก็กระตุ้นให้นึกถึงภาพการเดินทางและความสนุกสนานที่เกิดขึ้นบนรถไฟ นึกถึงความเหนื่อยล้าเมื่อเดินขึ้นดอยสุเทพ นึกถึงกลิ่นกุหลาบที่ภูฝิงค์ราชินี เป็นต้น (มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, คณะศึกษาศาสตร์, ม.ป.ป.; ชม ภูมิภาค, 2535 อ่างใน ประวิษฐา ถาวร, 2551)

จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินชีวิต ถูกหล่อหลอมมาจากสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงดูของครอบครัว การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม หรือแม้แต่ปัจจัยส่วนบุคคล ทั้งพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจ ทำให้แต่ละคนมีทักษะและบุคลิกภาพที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยดังกล่าวแตกต่างกัน มนุษย์สามารถเลือกและพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีพอย่างปกติสุข ความเข้มแข็งทางใจ รวมถึงการจัดการอารมณ์ และการเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตได้ ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยสร้าง และฝึกฝนความเข้มแข็งทางใจให้เด็กและเยาวชน ทั้งการที่ครอบครัวมีวิธีการและแนวทางพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ นอกจากจะช่วยเหลือฝึกฝนบุตรหลาน ยังสามารถมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ เมื่อสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และสามารถพัฒนาความเข้มแข็งทางใจได้ ครอบครัวนั้นย่อมเกิดความผาสุกขึ้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งทางใจ ซึ่งอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีงานวิจัยที่สนับสนุนดังนี้

เสาวลักษณ์ ภารชาตรี (2551) ศึกษา ผลของโปรแกรมส่งเสริมความยืดหยุ่นทางอารมณ์ต่อความเครียดของนักเรียนที่เตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย พบว่า ความเครียดของนักเรียนลดลงภายหลังได้รับโปรแกรมส่งเสริมความยืดหยุ่นทางอารมณ์ และมีความเครียดต่ำกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมส่งเสริมความยืดหยุ่นทางอารมณ์

ระวีนันท์ รื่นพรต (2552) ศึกษา อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ความหยุนตัว และการยึดติดความสมบูรณ์แบบที่มีต่อการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร พบว่า การปรับตัวของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ความหยุนตัวของนักศึกษาอยู่ในระดับมาก การยึดติดความสมบูรณ์แบบของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ความหยุนตัวและการยึดติดความสมบูรณ์แบบของนักศึกษาสามารถพยากรณ์การปรับตัวของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ เกรดเฉลี่ยสะสม คณะ(วิทยาลัยการฝึกหัดครู) และอาชีพของมารดา (รับจ้างทั่วไป) สามารถพยากรณ์การปรับตัวได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อิงกญา โคตรนารา (2553) ศึกษา ผลของโปรแกรมเสริมสร้างปัจจัยปกป้องต่อความสามารถในการยับยั้งเผชิญวิกฤติของเยาวชนชาย ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่ากลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมเสริมสร้างปัจจัยปกป้อง มีคะแนนความสามารถในการยับยั้งเผชิญวิกฤติสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พงษ์ศักดิ์ พึ่งแก้ว (2554) ศึกษา ผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความยืดหยุ่นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความยืดหยุ่น มีความยืดหยุ่นโดยรวมและรายด้านสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความยืดหยุ่น ผลการทดลองแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มช่วยในการพัฒนาความยืดหยุ่นของนักเรียนให้ดีขึ้น

วัชรินทร์ กระแสสัตย์ (2554) ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวกับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวมีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ส่วนความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถร่วมกันทำนายความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่นจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และมีข้อเสนอแนะควรมีการส่งเสริมกิจกรรมประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัวเพื่อเพิ่มความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น

กรณีกาพร บุญชู (2555) ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งทางใจของหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาในจังหวัดนครปฐม พบว่า หญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนามีการรับรู้บทบาทการเป็นมารดา ความเชื่อด้านสุขภาพ แรงสนับสนุนทางสังคมจากคนใกล้ชิด แรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์ และความเข้มแข็งทางใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคลากรทางการแพทย์ แรงสนับสนุนทางสังคมจากคนใกล้ชิด การรับรู้บทบาทการเป็นมารดา แรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน สามารถทำนายความเข้มแข็งทางใจของหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาได้ร้อยละ 60.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สมโภช รติโอฬาร (2555) ศึกษา กระบวนการส่งเสริมความยืดหยุ่นทนทานของเด็กนักเรียนในชุมชนแออัดในเขตเมือง พบว่า กระบวนการส่งเสริมความยืดหยุ่นทนทานพบกระบวนการที่สำคัญ (1) กระบวนการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ เป็นการเสริมสร้างสนับสนุนให้เด็กเห็นคุณค่าในตน สมรรถนะแห่งตน และส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถเชิงบวก (2) กระบวนการป้องกันปัจจัยเสี่ยง (3) กระบวนการแก้ปัญหาและเยียวยา ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้คือ การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การป้องกันปัจจัยเสี่ยง การแก้ปัญหาและเยียวยา เป็นกระบวนการที่สนับสนุนโดยครอบครัว โรงเรียน เพื่อนและชุมชน เพื่อให้เด็กเกิดความยืดหยุ่นทนทาน

สุวิณี ภาธา (2555) ศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นมีความเข้มแข็งแกร่งในชีวิตในระดับสูง เพศหญิงจะมีความเข้มแข็งแกร่งในชีวิตสูงกว่าเพศชาย ปัจจัยทางจิตวิทยา ด้านการเห็นคุณค่าในตนเองและการปรับตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่น ทั้งนี้การเห็นคุณค่าในตนเอง การปรับตัวในครอบครัว และการปรับตัวในโรงเรียน สามารถร่วมกันพยากรณ์ระดับความเข้มแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 50.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ชวันรัตน์ เสถียรกิตติธรรมา (2556) ศึกษา ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อพลังต้านการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้าที่ได้รับการบำบัดในระยะฟื้นฟูสุขภาพ พบว่า พลังต้านการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้าหลังได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วม สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วม และสูงกว่าผู้เสพยาบ้าที่ได้รับการดูแลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พัชรราวไล ควรเนตร (2557) ศึกษา ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจต่อความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า พบว่า ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยโรคซึมเศร้าสูงกว่าก่อนรับโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจ และสูงกว่าผู้ป่วยโรคซึมเศร้าที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พริยา ยังรอด (2558) ศึกษา ประสบการณ์ด้านจิตใจในการฟื้นฟูพลังของเยาวชนที่ไม่กระทำผิดซ้ำ พบว่า ประเด็นน่าสนใจ 4 ประเด็น คือ (1) ภาวะมีดমনช่วงเยาวชนกระทำผิด เยาวชนมีพฤติกรรมความคิดที่ไม่เหมาะสม มีมุมมองทางลบ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่นำไปสู่การกระทำผิด (2) ปัจจัยชักนำให้เยาวชนกลับเข้ามาในเส้นทางสว่าง บุคคลภายนอกช่วยเหลือ เกิดการจุดประกายภายในตน เกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (3) จัดการให้ตนเข้ามาเส้นทางแสงสว่าง คิดทบทวน ลงมือทำสิ่งดี อดทนต่อปัญหา (4) ชีวิตที่ดีในเส้นทางแสงสว่าง มีมุมมองทางบวกต่อตนเอง มีสัมพันธภาพที่ดีกับคนรอบข้าง โดยสิ่งสำคัญที่ทำให้เยาวชนไม่กระทำผิดซ้ำคือ บุคคลรอบข้างคอยช่วยเหลือ ทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกดีกับชีวิต เยาวชนจึงพัฒนาทักษะให้ชีวิตของตนเองดีขึ้น ดังนั้น ผู้ดูแลเยาวชนที่กระทำผิดควรช่วยเหลือเยาวชนโดยการให้ความรักและสอนแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง

จากผลการวิจัยพบว่า ความเข้มแข็งทางใจเป็นทักษะเชิงบวก ซึ่งสามารถส่งเสริมได้ในทุกช่วงวัย เพราะเป็นทักษะที่ช่วยในการเผชิญภาวะวิกฤติของชีวิต และบุคคลต้องเผชิญภาวะวิกฤติในทุกช่วงวัย โดยเฉพาะด้านการปรับตัวของบุคคลให้สามารถเผชิญภาวะวิกฤติของชีวิตไปได้ ทั้งนี้ ความเข้มแข็งทางใจยังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทักษะชีวิตด้านอื่นควบคู่กัน เช่น การเห็นคุณค่าในตนเอง หรือแม้แต่ปัจจัยส่วนบุคคลที่ช่วยหล่อหลอมให้เกิดความเข้มแข็งทางใจจากการดำเนินชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามความเข้มแข็งทางใจสามารถสร้างได้จากการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อนและชุมชน ผู้วิจัยเห็นว่าเด็กและเยาวชนเป็นวัยเรียนรู้ อยากรู้ อยากลอง เมื่อประสบการณ์ชีวิตที่ได้เรียนรู้ มีทั้งสิ่งที่ดีและสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ เด็กและเยาวชนจะรับมือกับประสบการณ์ชีวิตที่ไม่พึงประสงค์ได้ ย่อมต้องมีภูมิคุ้มกันด้านจิตใจ ความคิด เพื่อไม่ให้ประสบการณ์ชีวิตนั้นทำร้ายจิตใจและความคิด จนไม่สามารถรับมือต่อประสบการณ์ต่างๆในชีวิตต่อไปได้ ความเข้มแข็งทางใจจึงเป็นทักษะเบื้องต้นที่ควรส่งเสริมในเด็กและเยาวชน ในขณะที่เดียวกันบุคคลใกล้ชิดทั้งผู้ปกครอง ครู และเพื่อนต่างเป็นปัจจัยสนับสนุนให้ความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนมีความคงทนและยั่งยืนมากขึ้น และการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นที่ผู้ปกครอง เพราะเป็นปัจจัยสนับสนุนที่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนมากที่สุด ทั้งเป็นบุคคลที่ต้องการสนับสนุนเด็กและเยาวชนอย่างไม่มีเงื่อนไข

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนโดยการใช้มีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้วิจัยศึกษาโดยใช้ทฤษฎีการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจในวัยรุ่น พัฒนาเป็นกิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง เด็กและเยาวชน ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แบบแผนการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีดำเนินการวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย
7. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) โดยใช้แผนการทดลองแบบศึกษาสองกลุ่มวัดสองครั้ง (The Pretest and Post-test Design with Nonequivalent Groups) ศึกษาในกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีและถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 82 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้จำนวน 23 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) เป็นกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว เป็นการดำเนินกิจกรรมของเด็กและเยาวชน กับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างปัจจัยที่พัฒนาความเข้มแข็งทางใจ รวมจำนวน 17 กิจกรรม และกลุ่มควบคุม (Control Group) เป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี การออกแบบแผนการทดลอง (วรรณิ์ แกมเกต, 2555) เป็นไปตามภาพที่ 4 ดังนี้

ภาพที่ 4 แบบแผนการทดลอง

E	O ₁	X	O ₂	O ₃
C	O ₄	-	O ₅	-

E หมายถึง กลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว (Experimental Group)

C หมายถึง กลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี (Control Group)

O₁ หมายถึง การวัดความเข้มแข็งทางใจก่อนการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

O₄ หมายถึง การวัดความเข้มแข็งทางใจก่อนการทดลองของกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

O₂ หมายถึง การวัดความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

O₅ หมายถึง การวัดความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

O₃ หมายถึง การวัดความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง 1 เดือน ของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

X หมายถึง ทำกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว (Treatment)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 82 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่มคือ

2.2.1. กลุ่มทดลอง เป็นเด็กและเยาวชนที่ได้รับการประกันตัว ครอบครัวละ 2 คน (ประกอบด้วยเด็กและเยาวชน 1 คน ผู้ปกครอง 1 คน) รวมเยาวชน 8 คน

2.2.2 กลุ่มควบคุม เป็นเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัว รวมเยาวชน 15 คน
กลุ่มตัวอย่าง มาจากเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วย

การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive selection) ตามเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้

เกณฑ์การคัดเลือกในกลุ่มทดลอง มีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นเด็กและเยาวชน เพศชายที่ได้รับการประกันตัว และถูกดำเนินคดีในระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561

2. เป็นเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 13-18 ปี อยู่ในการดูแลติดตามของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

3. ผู้ปกครอง เด็กและเยาวชนยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

เกณฑ์การคัดออกในกลุ่มทดลอง คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกพิพากษาให้อยู่ในสถานควบคุมก่อนการวิจัยแล้วเสร็จ

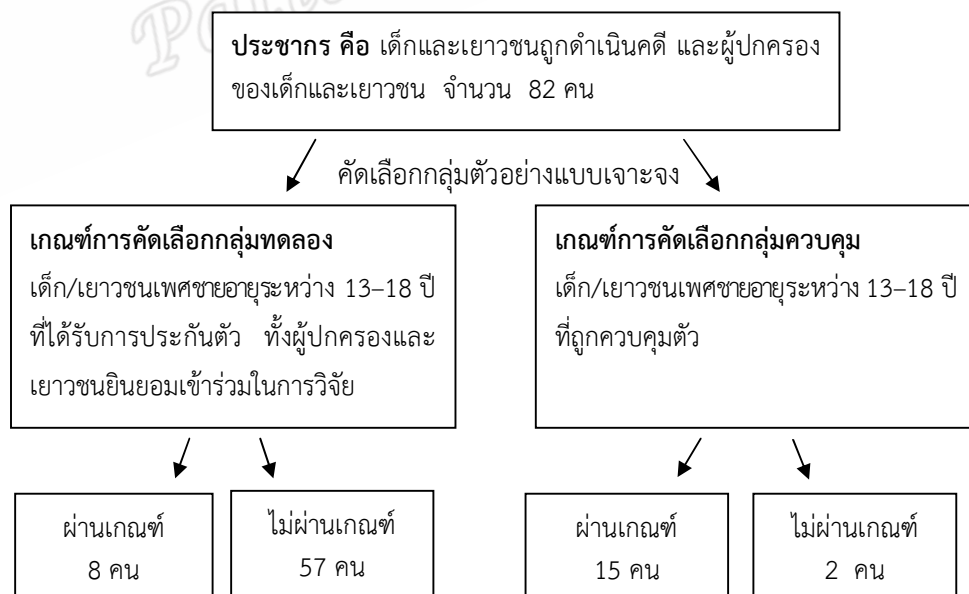
เกณฑ์การคัดเลือกในกลุ่มควบคุม มีคุณสมบัติดังนี้

1. เป็นเด็กและเยาวชนเพศชายที่ถูกควบคุมตัว และถูกดำเนินคดีในระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561

2. เป็นเด็กและเยาวชนอายุระหว่าง 13-18 ปี ถูกควบคุมตัวที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

เกณฑ์การคัดออกในกลุ่มควบคุม คือ เด็กและเยาวชนได้รับการปล่อยตัวก่อนการวิจัยแล้วเสร็จ

จากเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ได้กลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 15 คน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 5 ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.1.1 ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการดำเนินการกลุ่มทั้งในกลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้ปกครอง ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินการกลุ่มการปรึกษา และมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาตลอดการดำเนินการทดลอง

3.1.2 กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีทั้งหมด 17 กิจกรรม (ภาคผนวก ข) มีกิจกรรม 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 กิจกรรมสำหรับผู้ปกครองจำนวน 3 กิจกรรม แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ และความอาทรในครอบครัว (Building Caring Relationships) จะทำให้เด็กและเยาวชนมีความรู้สึกปลอดภัย และเรียนรู้ที่จะแบ่งปันความรู้สึกที่ดีให้กับคนอื่นได้

2. การเป็นแบบอย่างที่ดี (Being a Positive Role Model) วิธีการจัดการสถานการณ์ในครอบครัว การแสดงออกของพฤติกรรมต่อเหตุการณ์ต่างๆ ของผู้ปกครอง จะเป็นแบบอย่างให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้และปฏิบัติตาม เมื่อเผชิญเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกัน

3. การรวบรวมแหล่งสนับสนุนจากชุมชน (Gathering Community Resources) คือการหาแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือ ในสถานการณ์ที่ยาก ซึ่งอาจเป็นการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสาร ความรู้ หรือสิ่งของมีทั้งการขอสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน หรือกลุ่มตามวัฒนธรรม

ระยะที่ 2 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนจำนวน 2 กิจกรรม เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ให้รู้จักบทบาทหน้าที่ และการสร้างสัมพันธ์กับบุคคล

ระยะที่ 3 กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครองจำนวน 12 กิจกรรม เป็นกิจกรรมพัฒนาด้านการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว การร่วมกันแก้ปัญหา และการนำทักษะจากกิจกรรมไปประยุกต์ใช้

กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยมีคุณสมบัติดังนี้

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิด ไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีประสบการณ์การสร้างโปรแกรมกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคล

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2 มีความรู้และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพจิต ไม่ต่ำกว่า 5 ปี มีความเข้าใจในบริบทของพื้นที่

ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3 มีประสบการณ์การปฏิบัติงานเกี่ยวกับครอบครัว มีความรู้และปฏิบัติงานเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่ต่ำกว่า 5 ปี

หลังจากตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงด้านภาษา เนื้อหาและวิธีการให้มีความเหมาะสม และขอความร่วมมือผู้ปกครองที่มาเยี่ยมเยียนหรือผู้ปกครองกับเยาวชนที่มารายงานตัวที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานีเป็นรายครอบครัว (Pilot study) โดยแต่ละครอบครัวได้ลองร่วมกิจกรรมในบางกิจกรรม นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้จริง

ตารางที่ 3 กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

วันที่	เวลา	การจัดกลุ่ม	กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน	กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง
1	9.00-11.30	แบ่งกลุ่มเป็น 2 กลุ่มคือ 1 เด็กและเยาวชน 2 ผู้ปกครอง	1. สานความสัมพันธ์ 2. ทำหน้าที่ ด้วยความรัก	1. สานความสัมพันธ์ 2. ทำหน้าที่ ด้วยความรัก 3. ปรับทัศนคติจิตแจ่มใส
กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง				
	13.30-16.00	ให้เด็กและเยาวชน จับคู่กับผู้ปกครอง	1. ข้อตกลงของพวกเรา 2. ความไว้วางใจ 3. ฟังเพียงนิคจิตผูกพัน	
2	9.00-11.30		4. ภารกิจร่วมกัน 5. คิดต่าง แต่ใจเดียวกัน	
	13.30-16.00		6. เปลี่ยนเป็นครูรู้ด้วยใจ 7. ทบทวนตน	
3	9.00-11.30		8. ปัญหากล้วยๆ 9. ต้นไม้แห่งการเรียนรู้	
	13.30-16.00	10. คำมั่นสัญญา 11. ร่วมด้วยช่วยกัน 12. สรุปรกิจกรรม		

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) พัฒนาโดยนางสุภาวดี นวลมณี นักจิตวิทยาคลินิก กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เพื่อวัดระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน โดยให้เด็กและเยาวชน ตอบข้อมูล 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years)

แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังตารางที่ 4 และการแปลผล ดังตารางที่ 5 และ ตารางที่ 6

ตารางที่ 4 เกณฑ์การให้คะแนนแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) สำหรับเด็กอายุช่วง 13-18 ปี

กลุ่มที่ 1 (ข้อ 1-10, 12-27, 29-34, 37-41 43-46 และ 48)		กลุ่มที่ 2 (ข้อ 11 28 35 36 42 47)	
ไม่จริง	0 คะแนน	ไม่จริง	2 คะแนน
จริงบ้าง	1 คะแนน	จริงบ้าง	1 คะแนน
จริงแน่นอน	2 คะแนน	จริงแน่นอน	0 คะแนน

ตารางที่ 5 การแปลผลแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) สำหรับเด็กอายุช่วง 13-15 ปี

ด้าน	คะแนน	ความหมาย
ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง	< 13	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	14-20	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	21-24	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ด้าน	คะแนน	ความหมาย
ความสามารถทางสังคม	< 12	มีความสามารถทางสังคมต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	13-19	มีความสามารถทางสังคมระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	20-24	มีความสามารถทางสังคมดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	< 13	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	14-21	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	< 12	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	13-21	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
ความเข้มแข็งทางใจในเด็ก	< 59	มีความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	60-80	มีความเข้มแข็งทางใจระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	81-96	มีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้

ตารางที่ 6 การแปลผลแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13–18 years) สำหรับเด็กอายุช่วง 16–18 ปี

ด้าน	คะแนน	ความหมาย
ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง	< 13	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	14-21	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
ความสามารถทางสังคม	< 13	มีความสามารถทางสังคมต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	14-21	มีความสามารถทางสังคมระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีความสามารถทางสังคมดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	< 14	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	15-21	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	< 13	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	14-21	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	22-24	มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตดีกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้
ความเข้มแข็งทางใจในเด็ก	< 62	มีความเข้มแข็งทางใจต่ำกว่าคนส่วนใหญ่ ควรพัฒนาให้ดีขึ้น
	63-82	มีความเข้มแข็งทางใจระดับเดียวกับคนส่วนใหญ่
	83-96	มีความเข้มแข็งทางใจสูงกว่าคนส่วนใหญ่ ควรสนับสนุนให้คงรักษาไว้

นำไปทดลองใช้ (tryout) กับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ฝากควบคุมตัวจากสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดยะลา และเด็กและเยาวชนที่รอการตรวจพิสูจน์สารเสพติด จำนวน 30 คน นำไปวิเคราะห์หาอำนาจจำแนกรายข้อ โดยมีค่าเฉลี่ยรายข้อแตกต่างกันระหว่าง กลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t-test ได้จำนวน 34 ข้อ แยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง 8 ข้อ ความสามารถทางสังคม 8 ข้อ ความสามารถในการแก้ไขปัญหา 9 ข้อ และการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต 9 ข้อ จากนั้นนำไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) ก่อนนำไปทดลองใช้จริง โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีความเที่ยงเท่ากับ .87

3.2.2 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง (ภาคผนวก ข) โดยใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อให้ บรรยายประสบการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้ข้อคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับวิธีการดูแล บุตรหลานในช่วงวัยรุ่น ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากร่วมการทดลอง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยคัดเลือกและปรับข้อคำถามก่อนการ สัมภาษณ์ผู้ปกครอง แนวข้อคำถามมีดังนี้

ตารางที่ 7 แนวข้อคำถามในการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ปกครองในกลุ่มทดลอง

แนวข้อคำถาม	คำถาม
การนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนา ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง ให้เด็กและเยาวชน	1.ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้มีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน 2.ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้บุตรหลาน
การนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนา ความสามารถทางสังคม	1.ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนเรียนรู้การให้อภัย 2.ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้มีจิตอาสา
การนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนา ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	1.ท่านมีแนวทางในการฝึกเด็กและเยาวชนอย่างไร เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง
การนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนา ความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	1.ท่านมีแนวทางอย่างไรในการสนับสนุนบุตรหลานของท่านให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ 2.ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนทำตามแผนอนาคตของตนเอง

3.2.3 เครื่องบันทึกเสียง ใช้สำหรับบันทึกเสียง และนำมาถอดคำในภายหลัง โดยผู้วิจัยจะขออนุญาตทุกครั้งเมื่อทำการบันทึกเสียง

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

ภายหลังการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอนและการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. การเตรียมพร้อมของผู้วิจัย เป็นไปเพื่อให้การออกแบบการวิจัยและการดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องแม่นยำ โดยมีขั้นตอนในการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าจากรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจ พัฒนาการวัยรุ่น ฝึกฝนการเป็นผู้นำกิจกรรมจากหน้าทำงานประจำ

1.2 ผู้วิจัยฝึกฝนทักษะการให้การปรึกษาแบบกลุ่ม จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำไปใช้ในการปฏิบัติงานกับกลุ่มเด็กและเยาวชนและผู้ปกครอง สำหรับกิจกรรมครอบครัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

1.3 ผู้วิจัยได้รับการพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จากนั้นผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ และได้กลุ่มทดลอง จำนวน 8 คน กลุ่มควบคุมจำนวน 15 คน

3. นัดพบกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ แจ้งให้ทราบถึงผลประโยชน์และผลกระทบที่ได้รับ การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยยึดหลักผลประโยชน์และสิทธิความเป็นบุคคล และการเก็บความลับของกลุ่มตัวอย่าง

4. ระยะเวลาในการทดลองระหว่างเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2561

5. สถานที่ใช้ในการทดลอง อาคารเรียนรวมตึก 19 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ขั้นตอนดำเนินการทดลอง

จัดให้มีกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และผู้ปกครอง มีรายละเอียด ดังนี้

1. เก็บข้อมูลก่อนการทดลอง ทั้งในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก เพื่อวัดระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน

2. ดำเนินการกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวในกลุ่มทดลอง ส่วนกลุ่มควบคุมไม่ได้รับกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว แต่ได้รับการกิจกรรมตามปกติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยดำเนินการในกลุ่มทดลอง ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำกลุ่มทดลอง จำนวน 8 ครอบครัว (1 ครอบครัวประกอบด้วยเด็กและเยาวชน 1 คน พร้อมผู้ปกครอง 1 คน) รวม 16 คน

2.2 ดำเนินกิจกรรมกลุ่มตามโปรแกรม (ภาคผนวก ข) ในกลุ่มทดลอง โดยทำเป็นกิจกรรม 3 วัน วันละ 5 ชั่วโมง รวม 15 ชั่วโมงโดยประมาณ ส่วนกลุ่มควบคุมให้ได้รับกิจกรรมตามปกติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

2.3 เก็บข้อมูลหลังการทดลองทันที ในกลุ่มทดลองให้เด็กและเยาวชนตอบแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก ส่วนกลุ่มควบคุมให้เด็กและเยาวชนตอบแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก เมื่อถูกควบคุมตัวได้ 24 วันเป็นต้นไป เพราะเป็นระยะบำบัดในสถานพินิจตามคู่มือโปรแกรมบำบัดของสถานแรกรับเด็กและเยาวชน (2557)

ขั้นตอนติดตามหลังการทดลอง

1. หลังการทดลอง 1 เดือน ให้เด็กและเยาวชนในกลุ่มทดลองตอบแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก และสนทนากลุ่มกับผู้ปกครอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สำหรับกลุ่มทดลองผู้วิจัยทำการนัดหมายเวลาและสถานที่ในการทำกิจกรรมกลุ่มและเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามก่อนการทดลอง

2. หลังจากกลุ่มทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามหลังการทดลองทันที

3. หลังจากการทดลอง 1 เดือน ผู้วิจัยนัดหมายกลุ่มทดลอง ประกอบด้วยเยาวชนและผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว โดยให้เยาวชนตอบแบบสอบถามและผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มย่อยกับผู้ปกครอง

4. สำหรับกลุ่มควบคุมผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามก่อนการทดลอง และเก็บข้อมูลซ้ำเมื่อถูกควบคุมตัวได้ 24 วันเป็นต้นไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมประมวลผลทางสถิติสำเร็จรูป มีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

6.1 สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย

6.1.1 หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient : α) (วรรณิ์แกมเกต, 2555: 233)

$$\alpha = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{S^2} \right]$$

เมื่อ k คือ จำนวนข้อคำถาม

s_i^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนรายข้อ

S^2 คือ ความแปรปรวนของคะแนนจากแบบประเมินทั้งฉบับ

6.1.2 ความตรงของเนื้อหา รายข้อ (Item Content Validity) ของแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก และรายการกิจกรรมของรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (วรรณิ์แกมเกต, 2555)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

6.1.3 หาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้ t-test ของแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก (ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2559)

$$t = \frac{\bar{X}_H - \bar{X}_L}{\sqrt{\frac{S_H^2}{n_H} + \frac{S_L^2}{n_L}}}$$

เมื่อ \bar{X}_H คือ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนสูง

\bar{X}_L คือ คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มได้คะแนนต่ำ

S_H^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มคะแนนสูง

S_L^2 คือ ความแปรปรวนของกลุ่มคะแนนต่ำ

n_H คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มคะแนนสูง

n_L คือ จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามในกลุ่มคะแนนต่ำ

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ประกอบด้วย

6.2.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก (วรรณิ แกมเกตุ, 2555: 321)

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n x_i}{n}$$

เมื่อ $\sum_{i=1}^n x_i$ คือ ผลรวมทั้งหมดของคะแนนจากกลุ่มตัวอย่าง

n คือ จำนวนข้อมูลทั้งหมดในกลุ่มตัวอย่าง

6.2.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ข้อมูลแจกแจงความถี่ของคะแนนแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก (วรรณิ แกมเกตุ, 2555)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum fx^2 - (\sum fx)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ f คือ ความถี่

x คือ จุดกึ่งกลางชั้น

n คือ จำนวนข้อมูล

6.2.3 การเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งเปรียบเทียบในกลุ่มทดลอง หลังการทดลอง 1 เดือน โดยใช้สถิติ Wilcoxon matched pairs signed rank test (อ้างในจักรภพ ชาติสุวรรณ, ม.ป.ป.)

$$T = \text{Minimum} \left| \sum R_i^+, \sum R_i^- \right|$$

เมื่อ T เป็นค่าของผลรวมของอันดับที่มีค่าน้อยกว่า (ไม่คิดเครื่องหมาย) ระหว่างอันดับที่มีเครื่องหมายบวก กับอันดับที่มีเครื่องหมายลบ

6.2.3 การเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ Mann Whitney U Test (อ้างในจักรภพ ชาติสุวรรณ, ม.ป.ป.)

$U = \text{Minimum} |U_1, U_2|$ (ค่าที่น้อยที่สุดระหว่าง U_1 กับ U_2) โดยที่

$$U_1 = n_1 n_2 + \frac{n_1(n_1+1)}{2} - \sum R_1$$

$$U_2 = n_1 n_2 + \frac{n_2(n_2+1)}{2} - \sum R_2$$

เมื่อ n_1 เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 1

n_2 เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ 2

$\sum R_1$ เป็นผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1

$\sum R_2$ เป็นผลรวมของอันดับของข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ 2

7. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว ซึ่งเป็นการศึกษาในคน โดยผู้วิจัยคำนึงถึงหลักความเคารพในบุคคล ในการทดลองไม่ก่อให้เกิดอันตราย และผู้เข้าร่วมการวิจัย สามารถยกเลิกการเข้าร่วมทดลองได้หากรู้สึกไม่ปลอดภัย รวมทั้งหลักจริยธรรมด้านอื่นๆ ที่ผู้วิจัยถือปฏิบัติ ดังนี้ (ชาติ สืบหลินวงศ์, พรรณแม มไหสวริยะ และสุธี พานิชกุล. 2551)

1. ก่อนการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2. ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง โดยเฉพาะกลุ่มทดลองซึ่งขอความยินยอมจากผู้ปกครอง โดยผู้ปกครองลงลายมือชื่อยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยก่อนลงลายมือชื่อยินยอมนั้น ผู้วิจัยได้ชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การขออนุญาตบันทึกเสียงสนทนา ระยะเวลาและสถานที่ที่ใช้ในการวิจัย
3. ผู้วิจัยชี้แจงให้ผู้ร่วมการวิจัยทราบถึงสิทธิในการรักษาความลับของผู้ร่วมวิจัยและสิทธิในการขอยุติการเข้าร่วมการวิจัยในขั้นตอนใดของการวิจัยก็ได้
4. ในระหว่างดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมวิจัย และเก็บรักษาข้อมูลทั้งหมดไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีรหัสผ่าน
5. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยทำลายข้อมูลที่สามารถระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างในทันที
6. สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ผ่านการคัดเข้า ผู้วิจัยจะให้การปรึกษาครอบครัวตามความสะดวกของผู้ปกครอง

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจ ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอผลการวิจัยโดยยึดหลักการระเบียบวิธีวิจัย เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

- เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว
- เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
- เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
- เปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง 1 เดือนของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์และการแปลผล

ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อ เพื่อใช้นำเสนอในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

n	หมายถึง	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย
S.D.	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
T	หมายถึง	Wilcoxon value
U	หมายถึง	Mann Whitney value
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี ในช่วงเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2561 ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี และเข้าร่วมในการศึกษาวิจัยจำนวน 23 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จำนวน 8 คน และกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี จำนวน 15 คน กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มเป็นเพศชายทั้งหมด ในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีอายุเฉลี่ย 16.88 ปี นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดร้อยละ 87.5 ศาสนาพุทธร้อยละ 12.5 มีภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานีมากที่สุดร้อยละ 87.50 มีทั้งบิดามารดาธิบดีชอบดูแลมากที่สุดร้อยละ 75 ในกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีอายุเฉลี่ย 16.33 ปี นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุดร้อยละ 86.70 ศาสนาพุทธร้อยละ 13.30 มีภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานีทุกคน มีทั้งบิดามารดาธิบดีชอบดูแลมากที่สุดร้อยละ 60 รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วม ของครอบครัว n = 8		กลุ่มได้รับกิจกรรม ในสถานพินิจฯ n = 15	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
	อายุ (ปี)			
15	-	-	4	26.70
16	2	25	4	26.70
17	5	62.50	5	33.30
18	1	12.50	2	13.30
ศาสนา				
พุทธ	1	12.50	2	13.30
อิสลาม	7	87.50	13	86.70
ภูมิลำเนา (จังหวัด)				
ปัตตานี	7	87.50	15	100
ยะลา	1	12.50	-	-

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วม		กลุ่มได้รับกิจกรรม	
	ของครอบครัว n = 8		ในสถานพินิจฯ n = 15	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ปกครองที่รับผิดชอบดูแล				
บิดามารดา	6	75	9	60
บิดา	1	12.50	-	-
มารดา	-	-	3	20
ญาติ	1	12.50	2	13.30
ภรรยา	-	-	1	6.70

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ สถิตินอนพารามेटริก Wilcoxon matched pairs signed rank test เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว และกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี และเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนหลังการทดลอง 1 เดือนในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Mann Whitney U Test เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี โดยผู้วิจัยแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานในแต่ละข้อดังนี้

ตารางที่ 9 ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ด้วย Mann Whitney U Test

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วม ของครอบครัว (n=8)		กลุ่มได้รับกิจกรรม ในสถานพินิจ (n=15)		U	p value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	ความสามารถในการดูแลและ ควบคุมตนเอง	11.50	2.44	10.93		
ความสามารถทางสังคม	8.25	2.60	9.20	1.82	48.00	.43
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	14.75	2.71	15.40	2.99	54.00	.69
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	11.00	4.03	13.80	2.78	34.50	.10
ระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวม	45.50	8.46	49.33	7.33	47.50	.49

จากตารางที่ 9 พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อนการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน และระดับความเข้มแข็งทางใจรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน จึงสรุปว่า กลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ก่อนการทดลอง

ตารางที่ 10 ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ด้วย Wilcoxon matched pairs signed rank test

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว (n=8)					Z	p value
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
ความสามารถในการดูแลและ ควบคุมตนเอง	11.50	2.44	11.38	2.44	.11	.91	
ความสามารถทางสังคม	8.25	2.60	8.88	1.35	.74	.46	
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	14.75	2.71	13.13	3.44	.96	.34	
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	11.00	4.03	12.63	4.24	1.90	.06	
ระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวม	45.50	8.46	46.00	10.37	.42	.67	

จากตารางที่ 10 พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน และระดับความเข้มแข็งทางใจรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ด้วย Wilcoxon matched pairs signed rank test

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	กลุ่มได้รับกิจกรรมในสถานพินิจฯ (n=15)					Z	p value
	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง				
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.			
ความสามารถในการดูแลและ ควบคุมตนเอง	10.93	3.15	11.67	2.55	.41	.68	
ความสามารถทางสังคม	9.20	1.82	9.20	2.51	.21	.83	
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	15.40	2.99	15.20	2.78	.35	.72	
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	13.80	2.78	15.07	2.78	1.60	.11	
ระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวม	49.33	7.33	51.13	9.43	1.33	.18	

จากตารางที่ 11 พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจก่อน-หลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน และระดับความเข้มแข็งทางใจรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ด้วย Mann Whitney U Test

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วม ของครอบครัว (n=8)		กลุ่มได้รับกิจกรรม ในสถานพินิจ (n=15)		U	p value
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
	ความสามารถในการดูแลและ ควบคุมตนเอง	11.38	2.44	11.67		
ความสามารถทางสังคม	8.88	1.35	9.20	2.51	53.00	.65
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	13.13	3.44	15.20	2.78	43.00	.27
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	12.63	4.24	15.07	2.78	38.50	.16
ระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวม	46.00	10.37	51.13	9.43	44.50	.37

จากตารางที่ 12 พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง ระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน และระดับความเข้มแข็งทางใจรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 13 ผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง 1 เดือนของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ด้วย Wilcoxon matched pairs signed rank test

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	กลุ่มใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว (n=8)				Z	p value
	Post-test		ติดตาม 1 เดือน			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
ความสามารถในการดูแลและ ควบคุมตนเอง	11.38	2.44	11.75	2.91	.82	.44
ความสามารถทางสังคม	8.88	1.35	8.38	1.92	.96	.32
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	13.13	3.44	14.75	2.71	1.00	.34
การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	12.63	4.24	12.38	4.21	.78	.41
ระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวม	46.00	10.37	47.13	12.59	.70	.48

จากตารางที่ 13 พบว่าผลการเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง 1 เดือนของกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน และระดับความเข้มแข็งทางใจรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ที่มีผลต่อความเข้มแข็งทางใจ ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-experimental Research) โดยมีการทำแบบประเมินก่อนและหลังการทดลอง ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดี และถูกส่งมาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ทั้งหมด 23 คน โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง (Experimental Group) เป็นกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว เป็นการดำเนินกิจกรรมกับเด็กและเยาวชน กับผู้ปกครอง เพื่อเสริมสร้างปัจจัยที่พัฒนาความเข้มแข็งทางใจ รวมทั้งหมด 17 กิจกรรม และกลุ่มควบคุม (Control Group) เป็นกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองในส่วนของกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว พัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางใจ และแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขออนุญาตใช้แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ได้แก่ สถิตินอนพาราเมตริก Wilcoxon matched pairs signed rank test เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ก่อนและหลังการทดลองในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว และกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี และเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนหลังการทดลอง 1 เดือนในกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Mann Whitney U Test เพื่อเปรียบเทียบระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนระหว่างกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี และสรุปผลการวิจัยเพื่อทดสอบสมมติฐานดังนี้

1. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง
2. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจ สูงกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี
3. เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจในระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง

การอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า ระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนก่อนและหลังร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยให้เด็กและเยาวชนตอบแบบสอบถามด้วยตนเองซึ่งเป็นการตอบโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง มีแนวโน้มที่จะตอบข้อมูลให้เบี่ยงเบนจากความเป็นจริงได้ ตามขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมของ Lawrence Kohlberg (อ้างใน พิมพาภรณ์ กลั่นกลิน และฐิติมา สุขเลิศตระกูล, 2551) เป็นขั้นใช้หลักการกระทำที่คนอื่นเห็นว่าดี (Good-boy Orientation) เด็กและเยาวชนจะตัดสินใจพฤติกรรมที่ดีหรือถูกโดยการยอมรับของสังคม ทั้งกลุ่มตัวอย่าง มีข้อจำกัดในด้านการเข้าใจภาษาไทย เนื่องจากบริบทในพื้นที่ใช้การสื่อสารด้วยภาษายาวีท้องถิ่น ข้อจำกัดในด้านทักษะการอ่านและเขียน อาจทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควรจากกลุ่มตัวอย่าง และข้อมูลที่ได้อาจไม่สมบูรณ์ (วรณี แกมเกตุ, 2555) จึงทำให้การตอบแบบสอบถามก่อนการทดลองมีค่าคะแนนสูง อย่างไรก็ตามคะแนนในด้านการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหลังการทดลองมากกว่าด้านอื่นในกลุ่มทดลอง เนื่องจากลักษณะกิจกรรมเชื่อมโยงต่อการสร้างแนวคิดเรื่องเป้าหมายในชีวิต ช่วยให้เป็นการกระตุ้นและให้ความสำคัญกับเป้าหมายชีวิตมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ กาญจน์สุนภัส บานทิพย์ และคณะ (2559) เป็นกิจกรรมกลุ่มซึ่งสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง รวมถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว การกระตุ้นจากครอบครัวและ การมีต้นแบบจากสมาชิกในครอบครัว มีผลต่อการรับรู้เป้าหมายในชีวิตให้มีความชัดเจนมากขึ้นโดยการสนับสนุนเสริมแรงจากครอบครัว

สมมติฐานข้อที่ 2 เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจ สูงกว่าเด็กและเยาวชนที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า ระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนกลุ่มที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัวและกลุ่มที่ได้รับกิจกรรมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มที่ไม่ใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัว แต่ยังคงได้รับการติดตามปกติของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี อาจจะมีปัจจัยภายนอกและภายในที่ส่งผลต่อคะแนนจากแบบสอบถามซึ่งเป็นการประเมินทัศนคติของตนเอง อย่างด้วยลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นชาย จึงมีคุณลักษณะที่ทนทานต่อภาวะวิกฤตในชีวิตได้ สอดคล้องกับการศึกษาของวราภรณ์ พยัตตพงษ์ (2546) พบว่าเพศชายมีบุคลิกภาพแตกต่างจากเพศหญิงในด้านการเผชิญกับปัญหาต่างๆ และการตัดสินใจที่เด็ดขาดกว่าเพศหญิง ทั้งเพศชายจะไม่อดทนต่อภาวะเครียดนาน สอดคล้องกับการศึกษาของ อุษา น่วมเพชร (2554) พบว่าวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดและถูกควบคุมในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีความคิดที่ไม่หมกมุ่น ครุ่นคิดอยู่กับอารมณ์ตั้งเครียดนาน และพยายามหาวิธีการในการจัดการความเครียดของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของจิรกุล ครอบสอน (2555) พบว่า พฤติกรรมการเผชิญความเครียดด้านการจัดการปัญหาที่เด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเลือกใช้มากที่สุด คือหากำลังใจและความช่วยเหลือจากครอบครัวและเพื่อน สอดคล้องกับการศึกษาของ สิริมา บุญศิริ (2548) พบว่าความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งเป็นปัจจัยภายในของเด็กและเยาวชน รวมถึงสัมพันธภาพระหว่างเยาวชนกับผู้ปกครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปรับตัวของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา และสอดคล้องกับการศึกษาของอาภรณ์ อินทรสุขุม (2536) พบว่าเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ มีค่านิยมในการพัฒนาตนเองและสังคมสูง เพื่อชดเชยกับเวลาที่สูญเสียไปจากการถูกควบคุมตัว ซึ่งอาจส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งทางใจของกลุ่มที่ไม่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว แต่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจ ในขณะที่เดียวกันผลการทดสอบสมมติฐานนี้ ไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของยุทธการ โสเมือง (2544) ทวีศักดิ์ สุชีโมกษ์ (2545) และธีรวัฒน์ พุทธาวัง (2552) ศึกษากลุ่มสัมพันธ์ และกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง การปรับตัว และพฤติกรรมรับผิดชอบของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยกลุ่มสัมพันธ์และกระบวนการกลุ่มต่างส่งผลเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง มีการปรับตัวที่ดี และพฤติกรรมรับผิดชอบมากขึ้น หลังจากการทดลอง

สมมติฐานข้อที่ 3 เด็กและเยาวชนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว จะมีระดับความเข้มแข็งทางใจในระยะติดตามผลไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 พบว่า ระดับความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชนหลังการร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว 1 เดือน มีระดับความเข้มแข็งทางใจโดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ถึงวิธีการสร้างความเข้มแข็งทางใจให้แก่เด็กและเยาวชน สอดคล้องกับทฤษฎีการปรับตัวของ Roy (1999 อ้างใน Kathleen Masters, 2012) เกิดการปรับตัวตามบทบาทหน้าที่ (Role Function Mode) เช่น การทำบทบาทตามความคาดหวังของสังคม หรือการแสดงบทบาทตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้เหมาะสม เพราะเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองยังคงมีความรู้สึกรู้สีกว่าภาครัฐยังเข้ามามีส่วนในการติดตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพราะยังมีขั้นตอนในระหว่างการประชุมกันตัวที่ยังต้องดำเนินการกับเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง อยู่เป็นระยะไม่ว่าจะเป็นการรายงานตัวระหว่างประกันตัวกับศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดปัตตานี การใช้มาตรการพิเศษแทนการพิพากษาเป็นต้น อย่างไรก็ตามทุกกระบวนการที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันและลดการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนสอดคล้องกับการศึกษาของกมลกาญจน์ ทิพพายุ (2551) ได้ศึกษาเยาวชนที่ไปดำเนินชีวิตในสังคมของตนเอง และติดตามภายหลังกระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน พบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพฤติกรรมเยาวชนคือ ครอบครัว ตัวเยาวชนเอง กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ชุมชนสภาพแวดล้อม จะเห็นได้ว่าเยาวชนที่มีโอกาสได้กลับไปดำเนินชีวิตภายนอกในสังคมเดิม โดยทั้งผู้ปกครองและเยาวชนได้เรียนรู้บทเรียนจากสิ่งที่ผิดพลาดและนำมาปรับเปลี่ยนแก้ไขให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ย่อมทำให้เกิดผลดีต่อครอบครัวในด้านสัมพันธภาพ และทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเยาวชน ในขณะเดียวกันผลคะแนนจากแบบสอบถามเดียวกัน อาจจะทำให้เด็กและเยาวชนยังระลึกคำตอบได้จากความจำ ที่บุคคลจดจำหรือระลึกได้จากการกู้ข้อมูลกลับคืนมา (สุรพงษ์ ชูเดช, 2546) ทำให้ผลคะแนนหลังการติดตาม 1 เดือน มีคะแนนไม่แตกต่างจากหลังการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี และกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ประกันตัว มีระดับความเข้มแข็งทางใจไม่แตกต่างกัน เพราะต่างมีผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม จึงควรส่งเสริมกิจกรรมที่มีส่วนร่วมระหว่างเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะจากผู้ปกครองควรที่จะมีกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ประกันทัวด้วยเช่นกัน

1.2 หากพบว่าเด็กและเยาวชนบางคน ที่ถูกควบคุมตัวในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี มีระดับความเข้มแข็งทางใจอยู่ในระดับน้อย ควรพิจารณาปัจจัยภายในแต่ละด้านประกอบด้วย และให้จัดกระบวนการเรียนรู้เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจให้แก่เด็กและเยาวชนเป็นรายกรณีต่อไป

1.3 รูปแบบกิจกรรมสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เช่น ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถสื่อสารเป็นภาษาท้องถิ่นได้ เป็นต้น

1.4 ควรมีกระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มกับผู้ปกครอง เพื่อใช้ในการอภิปรายเชิงลึกได้ ทั้งเป็นการเสริมความเข้มแข็งทางใจให้ผู้ปกครองจากการให้การปรึกษาหารือในปัญหาหรือการปรับวิธีการดูแลเด็กและเยาวชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งทางใจในเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี เช่น การจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมต่างๆ ปัจจัยจากสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ควรมีการศึกษาพัฒนากิจกรรมอื่นที่ส่งเสริมปัจจัยลดการกระทำผิดซ้ำ เช่น การสำนึกตน การเสียสละ ความกล้าหาญในความถูกต้อง เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กฎหมายที่เกี่ยวข้อง. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.
<http://www2.djop.moj.go.th/>
- กรณีภาพ บุญชู. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งทางใจของหญิงวัยรุ่นตั้งครรภ์
 ไม่พึงปรารถนาในจังหวัดนครปฐม.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- กรณีการ์ ผ่องไธ และอรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. (2557). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็ง
 ทางใจต่อความคิดฆ่าตัวตาย ในผู้ที่พยายามฆ่าตัวตาย. **วารสารการพยาบาลจิตเวชและ
 สุขภาพจิต**, 28(1), 130.
- กาญจน์สุนภัส บานทิพย์ และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการใช้แนวคิดเป้าหมายในชีวิตและ
 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพแบบองค์รวม ของวัยรุ่นไทย.
วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 36(3), 124.
- การจำและการคิด. สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2558, จากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, คณะ
 ศึกษาศาสตร์. www.educ-bkkthon.com/blog/.../wp.../บทที่-8-การจำและการคิด.
- การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวง. (2554). **หลักสูตรและคู่มือค่ายครอบครัว.**
 กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว.
- การสนับสนุนทางสังคม. (2558, 17 เมษายน). ใน **วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.** สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน
 2558, จาก http://en.wikipedia.org/wiki/Social_support.
- เกวลี นาควิโรจน์, อทิตยา พรชัยเกตุ โอว ยอง, อัจฉราพร สีหรัญวงศ์ และประภา ยุทธไตร. (2555).
 ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อการใช้ความรุนแรง รูปแบบการเลี้ยงดู และการปฏิบัติ
 ของเพื่อนกับพฤติกรรมรุนแรงของวัยรุ่น. **วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัย
 บุรพา**, 20(3), 68-69.
- เกรียงไกร พัฒนกุลโกเมธ และทิติพงษ์ สุทธิรัตน์. (2553). **การเปิดรับสื่อ ความรู้ และพฤติกรรม
 การมีส่วนร่วม ในการรณรงค์เพื่อการงดสูบบุหรี่ของกลุ่มวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร.**
 (วิทยานิพนธ์เทคโนโลยีสื่อสารมวลชน, วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร).
- คณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการจังหวัดปัตตานี. (2556). **แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี
 พ.ศ. 2557-2560.** สืบค้นเมื่อ 20 กรกฎาคม 2558, จาก http://www.klang.cgd.go.th/ptn/panpatna_jangwat57-60.pdf
- จักรภพ ธาตุสุวรรณ. (ม.ป.ป.). **สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสุขภาพ.** เอกสารประกอบ
 กระบวนการวิชาการวิเคราะห์ข้อมูลทางสุขภาพคณะพยาบาลศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 1 กรกฎาคม 2561, จาก http://intraserver.nurse.cmu.ac.th/mis/course/view_course.asp?DepartNo=567
- จิรกุล ครอบสอน. (2555). **ความเครียดและพฤติกรรมการเผชิญความเครียดของวัยรุ่นในสถานพินิจ
 และคุ้มครองเด็กและเยาวชน.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

- จิราพร ชมพิกุล, ปราณี สุทธิสุขคนธ์, เกรียงศักดิ์ ชื้อเลื่อม และดุชนี คำมี. (2552). **สัมพันธภาพในครอบครัวไทย**. นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เจนจิรา เจนจิตรวณิช. (2548). **รูปแบบการเลี้ยงดูของบิดามารดาและความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 1 กรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์. (2559). **การใช้ IBM SPSS Statistics เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทนา แรงสิงห์. (2554). **ศึกษาปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดเชียงราย**. *สภากาพย์พยาบาล*, 26(2), 42-56.
- ชลนิทรา แสงบุราณ. (2551). **รูปแบบการเลี้ยงดูและการสื่อสาร เรื่องเพศระหว่างมารดาและบุตรสาวต่อพฤติกรรมทางเพศ ของวัยรุ่นตอนต้นหญิง เขตกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ชวันรัตน์ เสถียรกิตต์ธนา. (2556). **ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตแบบบูรณาการโดยครอบครัวมีส่วนร่วมต่อพลังต้านการเสพยาบ้าของผู้เสพยาบ้าที่ได้รับการบำบัดในระยะฟื้นฟูสภาพ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชัยณรงค์ แก้วสุก. (2550). **ผลของการเรียนการสอนชีววิทยาโดยใช้รูปแบบ ED³U ร่วมกับคอมพิวเตอร์สถานการณ์จำลอง ที่มีต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชุตินา ชุณหากาญจน์. (2550). **พฤติกรรมการเล่นแบบวัฒนธรรม ของวัยรุ่นไทยจากสื่อบันเทิงเกาหลี**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ชวลีพร อร่ามเนตร. (2556). **ฮอริโมนสร้างสุข วัคซีนของครอบครัว**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จากคมชัดลึกออนไลน์ <http://www.matichon.co.th/>
- ไชยวัฒน์ นวลเจริญ. (2550). **ผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการเรียนรู้ด้วยหนังสือการ์ตูน สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์).
- ชีริน ชุมวรรฐายี. (2557). **ประสิทธิผลของการสอนแบบตอบสนองด้วยท่าทางต่อการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยทักษิณ).
- ณัฐวัฒน์ คุณนุช. (2557). **การประชุมเชิงปฏิบัติการ แปรณนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2557-2564 สู่การปฏิบัติ [ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์]**. ข่าวประชาสัมพันธ์/กิจกรรมส่วนประเมิณผล สำนักพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2558, จาก http://www.hq.prd.go.th/plan/download/article/article_20140710131608.pdf
- ณัฐรัฐวัฒน์ สุทธิโยธิน. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีอาชญาวิทยา**. สืบค้นจาก <http://www.law.stou.ac.th/กม.อาญาและอาชญาวิทยาชั้นสูง>

- ดวงพร หุตารมย์. (2550). การลดพฤติกรรมติดเกมออนไลน์ของเยาวชน : กรณีศึกษาผู้ผ่านการอบรมจากศูนย์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเด็กติดเกม สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- ดิฐกานต์ บริบูรณ์ศิริรัฐสาร. (2553, 13 ตุลาคม). ใน SIRIRAJ E-PUBLIC LIBRARY. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2558, จาก <http://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail>.
- ทฤษฎีการดูแลของวัตสัน. (2554, 8 พฤษภาคม). ใน จุฬาวชิยานุกรม. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2558, จาก <http://www.chulapeda.chula.ac.th/index.php/ทฤษฎีการดูแลของวัตสัน>
- ทวีศักดิ์ สุชีโมกข์. (2545). ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ต่อการปรับตัวทางสังคมของเยาวชนในสถานพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- ทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2557). การทำหน้าที่ของครอบครัว ความสามารถในการฟื้นฟูอุปสรรคและการปรับตัวของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 25(2), 47-48.
- ธนวิษ วชิรโลหพันธ์. (2551). การเปรียบเทียบปรัชญาเชิงอารมณ์ตามแนวพระพุทธศาสนา ระหว่างการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์กับการใช้กรณีตัวอย่าง ของผู้นำนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ธานี กันทาแก้ว. (2552). รูปแบบการอบรมเลี้ยงดู บุคลิกภาพ และการเรียนแบบกำกับตนเองของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนสตรีวิทยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ธาดา สืบหลินวงศ์, พรรณแข มไหสวริยะ และสุธี พานิชกุล. (2551). แนวทางจริยธรรม การทำวิจัยในคน ในประเทศไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรวัฒน์ พุทธาวัง. (2552). ผลของการใช้กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรับผิดชอบของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดอุดรธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).
- นงลักษณ์ ไหว้พรหม. (ม.ป.ป.). จิตวิทยาทั่วไป: อิทธิพลของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม การกำเนิดลักษณะแฝด. สืบค้นเมื่อ 14 เมษายน 2558, จาก <http://203.158.184.2/elearning/Psychology/unit207.htm>
- นภาพรณ อุทัยจรัสศรี. (2554). ความขัดแย้งระหว่างงานกับครอบครัว สัมพันธ์ภาพกับผู้บังคับบัญชาและพฤติกรรมต่อต้านการปฏิบัติงาน : กรณีศึกษาพนักงานในโรงงานทำกรอบรูปเอกชนแห่งหนึ่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- นภเกตน์ นิลธวัช. (2551). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาความก้าวร้าวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสองภาษา สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในเขตกรุงเทพมหานคร : พหุกรณีศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

- นวลชนิษฐ์ ลิขิตลือชา, อีรพร สติรอังกูร และทิพย์สุดา ลามภักดี. (2556). การพยาบาลผู้ป่วยที่บ้าน. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ปฏิพัทธ์ วงศ์อนุการ. (2551). การสนับสนุนทางสังคม ความเชื่อในการควบคุมตนเอง และ ความเครียดในการทำงานของพนักงานสำนักงานประกันสังคม. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ปัทมา อุนมาศ. (2552). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการติดเกมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ปัทมาภรณ์ สุขสมโส. (2551). ละครโทรทัศน์ที่มีผลต่อการเลียนแบบของเด็กวัยรุ่นตอนต้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ประวิษฐา ถาวร. (2551). ผลการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมบทเรียนภาษาอังกฤษ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน การคิดวิพากษ์วิจารณ์ และความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีรูปแบบการเรียนต่างกัน. ((วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ประเวท ต้นติพิพัฒนกุล. (2552). คู่มือการใช้ VCD สื่อการเรียนรู้ เดิมเพิ่มความเข้มแข็งทางใจ (ชุดที่1). ระยอง: บริษัท คิดดี มีดี จำกัด.
- ปริทรรศน์ แสงทองดี. (2550). ปัจจัยการควบคุมตนเอง และความผูกพันทางสังคมที่มีผลต่อการ กระทำผิดในคดียาเสพติดของเด็กและเยาวชนชาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- ผู้จัดการออนไลน์. (2554). หยุดความก้าวร้าวในวัยรุ่น ก่อนไม่เหลือความเป็นคน. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2558, จาก <http://www.manager.co.th/Family/ViewNews.aspx>
- พงษ์ศักดิ์ พึ่งแก้ว. (2554). ผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความยืดหยุ่นของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิงห์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พรพรรณ มากบุญ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- พัชรราวไล ควรเนตร. (2557). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจต่อความรู้สึก มีคุณค่าในตนเองของผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- พัฒนาการของมนุษย์ พันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2558, จาก มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, คณะศึกษาศาสตร์. <http://www.educ-bkkthon.com/blog/apsornsiri>
- พัฒนาการวัยรุ่น. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จากศูนย์รวมตำราเรียนรามคำแหงบนโลก อินเทอร์เน็ต. <http://www.e-book.ram.edu/e-book/p/PC422/>
- พันทิวา โรจนพานิช. (2552). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมการเล่นของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

- พาสนา นิยมบัตร์เจริญ. (2551). ผลของโปรแกรมกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาการตั้งเป้าหมายทางการศึกษาและอาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโพธิสารพิทยากร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, กรม. (2557). คู่มือการปฏิบัติงานการปฐมนิเทศผู้ปกครองสถานแรกรับเด็กและเยาวชน. สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2558, จาก <http://www2.djop.moj.go.th/app/download/download.php>
- _____ (2557). คู่มือโปรแกรมบำบัดของสถานแรกรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
- พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น และจิตติมา สุขเลิศตระกูล. (2551). ทฤษฎีเกี่ยวกับการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จาก http://www.cmnb.org/cmnb/files/ann_01_28022008.pdf
- พริยา ย้งรอด. (2558). ประสบการณ์ด้านจิตใจในการฟื้นฟูพลังของเยาวชนที่ไม่กระทำผิดซ้ำ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์).
- พิรุณรัตน์ ตัญญูธิตินันท์. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารในครอบครัวกับพฤติกรรมการมีวินัยของเด็กไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์).
- พิเชษฐ จันทร์เงินจบ, ชัยณรงค์ ไชยชนะ, ปรียากร นิ้มสกุล และสุมิตรา ยั่งวาสนาสุข. (2555). ปัญหาและความต้องการการสนับสนุนทางสังคมของผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพยาเสพติดแบบควบคุมตัวไม่เข้มงวด ของสถานบำบัดรักษายาเสพติดในสังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. โรงพยาบาลธัญญารักษ์แม่ฮ่องสอน.
- ภัควดี ปรีชาประพาฬวงศ์. (2550). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของครอบครัว การเห็นคุณค่าในตนเอง วิธีการเผชิญปัญหาและพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 3 จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).
- ภัทรพมมนต์ อัสฎางคพิพัฒน์. (2550). พฤติกรรมเยาวชนต่อการใช้อินเทอร์เน็ตในที่พักอาศัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ภิญญาพัชญ์ ปลายกัณฑ์ทอง. (2551). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญอุปสรรคของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- มนทิมาถ คำทิพย์. (2554). การศึกษาอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตและสื่อโทรทัศน์ที่มีต่อพฤติกรรมเลียนแบบของวัยรุ่นในเขตอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี).
- มนพัทธ์ อารัมภวิโรจน์, อนันต์ ไชยกุลวัฒนา, นิตยา สุวรรณเพชร และยมนา ชนะนิล. (2554). การปรับตัวและการสนับสนุนด้านสังคมของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี. *ศรีนครินทร์เวชสาร*, 26(3): 196-206
- มนัส วณิชชานนท์. (2550). ความอบอุ่นของครอบครัวไทย ความสุขที่ยั่งยืน. *เศรษฐกิจและสังคม*, 44(1), 26-27.

- มยุรี เนียมสุวรรณค์. (2550). **บุคลิกภาพของพิธีกรรายการโทรทัศน์ที่มีผลต่อพฤติกรรมกา
รเลียนแบบของวัยรุ่น.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล. ม.ป.ป.. **ตำราไทยเพื่อการ
สื่อสารธุรกิจ1.** สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2560, จาก [http://www.kkw.rmutr.ac.th
/thai /e-learning/thailinfomation.php](http://www.kkw.rmutr.ac.th/thai/e-learning/thailinfomation.php)
- มานิตย์ หุยมวก. ม.ป.ป.. **ระบบประสาท.** เอกสารประกอบการสอนรายวิชากายวิภาคและสรีรวิทยา1,
ชลบุรี : สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตชลบุรี. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2558, จาก
<http://www.chonburi-ipe.ac.th/newipe/doc/หน่วย๖.pdf>
- มารศรี ภูพลพิศาล. (2553). **การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และ
ความร่วมมือของผู้ปกครอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนรุ่งอรุณวิทยา
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, เซนต์หลุยส์).
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2550). **การสร้างเครื่องมือวิจัย.** สมุทรสาคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด
- ยุพา จิวพัฒนกุล, อุบลวรรณ เรือนทองดี, จุลจรรยา สิ้นศิริ, นงนุช เพ็ชรรุ่ง, ฐิติรัตน์ ทับแก้ว,
นพวรรณ ศรีดี และคณะ. (2555). **แนวทางการเสริมศักยภาพครอบครัวในตำบล
โคกคราม จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อลดการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของเยาวชน.
ศูนย์วิจัยปัญหาสุราและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.**
- ยุทธการ ไสเมือง. (2544). **ผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเอง
ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).**
- รักษ์สิริ แพงบ้อง. (2554). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ เรื่อง
สิ่งมีชีวิตกับกระบวนการดำรงชีวิต ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความ
บกพร่องทางการได้ยินระดับหูหนวก จากการสอนแบบ POSSE ร่วมกับสื่อวีดิทัศน์.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).**
- ระวีนันท์ รื่นพรต. (2552). **อิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ความหยุนตัว และการยึดติด
ความสมบูรณ์แบบที่มีต่อการปรับตัวของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์).**
- รักเอก วรรณพุกษ์. (2550). **วัยรุ่นกับการเปิดรับนิตยสารภาพยนตร์.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- รุ่งตะวัน สังฆทิพย์. (2556). **การเปรียบเทียบทักษะการเขียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารและความ
คงทนในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนน้ำพอง
ศึกษา ที่ได้รับรูปแบบการสอนเพื่อให้เกิดโมเมนต์ของ Bruner กับการสอนตามคู่มือครู.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น).**
- เรวดี นามทองดี. (2554). **การคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).**

- เรื่องสิทธิ์ เนตรนวลใย, ชีรวัดน์ นิจนตร, สธัญ ภู่งคง, สุธาสินี บุญญาพิทักษ์ และตรุณี ภู่งขาว. (2557). กระบวนการเข้าสู่การบำบัดรักษาเพื่อเลิกใช้ยาบ้า ด้วยความสมัครใจของเยาวชนไทย. **วารสารสมาคมนักวิจัย**, 19(2), 42.
- ลำเจียก กำธร, โสภิต สุวรรณเวลา, ประไพพิศ สิงหเสม และสร้อยสุวรรณ พลสังข์. (2555). ความผูกพันในครอบครัว ความเชื่อที่ไร้เหตุผล และภาวะซึมเศร้า ของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. **วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี**, 23(1), 20-24.
- วรรณณี แกมเกตุ. (2555). **วิธีวิทยาการการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 3**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณดาว ศูนย์กลาง. (2550). ผลของการฝึกคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยผ่านกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเยาวชนที่มีระดับสติปัญญาแตกต่างกัน ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนชายบ้านกรุณา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วรัญญูพร ปานเสน. (2550). ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค ความผูกพันใจต่อเป้าหมายและวิธีการสร้างอิทธิพลที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของนักธุรกิจอิสระในธุรกิจขายตรงหลายชั้น. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- วัชรินทร์ กระแสสัตย์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างประเพณีครอบครัว ความผูกพันในครอบครัว กับความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- วราภรณ์ พยัตตพงษ์. (2546). การศึกษาบุคลิกภาพของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ภาค 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).
- วิภาวรรณ ลิขิตเลิศล้ำ. (2551). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคมและปัจจัยลักษณะทางชีวสังคมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วิมลพรรณ อาภาเวช. (2550). การเปิดรับสื่อการ์ตูนญี่ปุ่นที่มีต่อทัศนคติทางเพศของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร. (สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร).
- วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกแปลกแยกของวัยรุ่นไทย. **วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ**, 20(3), 599 – 609.
- วีรยา สิงห์อาจ. (2550). การเปรียบเทียบผลการเรียนด้วยโปรแกรมบทเรียนกับการเรียนตามคู่มือครู เรื่อง การเขียนสะกดคำไม่ตรงตามมาตราตัวสะกด ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)
- ศิรินันท์ เพียรโรจน์. (2553). สาเหตุการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนในจังหวัดยะลา. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม)

- ศลักษณา กิติทัศน์เศรณี, สุปาณี สนธิรัตน์ และทิพย์วัลย์ สุรินยา. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเลี้ยงดูของบิดามารดากับภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 4. **รามาริบัติพยาบาลสาร**, 15(1), 42-43.
- ศุภชัย หาญธนาภิชาต. (2553). **ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อพัฒนาทีมงานของพนักงาน บริษัท ไฟเซอร์ (ประเทศไทย) จำกัด.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- ศุภกร ชินะเกตุ. (2553). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดราชบุรี.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- ศุภย์มานุชวิทยาสรินธร (องค์การมหาชน) ร่วมกับศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มูลนิธิเพื่อการศึกษา ประชาธิปไตยและการพัฒนา คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2557). **ขุมขุมทักษะวัฒนธรรม : คู่มือการจัดกิจกรรม.**
- สถิตคดี. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2561, จากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน <http://www2.djop.moj.go.th/>
- สนธิยา บุญคุ้ม. (2550). **ผลการฝึกกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ติดเชื่อเฮดส์ที่มีการสนับสนุนของครอบครัวแตกต่างกัน.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). **ทฤษฎีการเรียนรู้ของนักการศึกษาที่นำมาใช้พัฒนาการเรียนการสอน.** [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.oknation.net/blog/Apinya0936/2013/12/24/entry-2>
- สมพร อินทร์แก้ว. (บรรณาธิการ). (2552). **เปลี่ยนร้ายกลายเป็นดี RQ พลังสุขภาพจิต.** กรุงเทพฯ : ดินาตุ จำกัด.
- สมโภช รติโอหาร. (2555). **กระบวนการส่งเสริมความยืดหยุ่นทนทานของเด็กนักเรียนในชุมชนแออัดในเขตเมือง.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2557): **ความเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญ. ภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี 2557**, 11(3), 9-10.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม. (2557). **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2555.** สืบค้นเมื่อ 25 เมษายน 2558, จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/research/14/data_0236190914.pdf
- สำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.). **มนุษย์กับการใช้เหตุผลและจริยธรรม.** สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://ilc.swu.ac.th/newweb/mod/page/view.php?id=71>
- สิริมา บุญศิริ (2548). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา.** (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

- สิริยศลักษณ์ ไชยลังกา, สุระพรรณ พนมฤทธิ์, พร บุญมี, จรรยา แก้วใจบุญ และเฉลิมพรรณ เมฆลอย. (2552). **ความมั่นคงทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟื้นฝ่าอุปสรรค ของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์บัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา.** (วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา, สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข)
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2554). **ต้นทุนชีวิตจุดเปลี่ยนสังคมไทย.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเจ็ยฮิว.
- _____. (2554). **รู้จักเด็กทั้งตัวและหัวใจ : พัฒนาการของเด็กและวัยรุ่น.** กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลเจ็ยฮิว.
- สุภาวดี นวลมณี. (2560). **การพัฒนาเครื่องมือประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Thai Resilience Scale for Children [สไลด์].** กรุงเทพฯ : กรมสุขภาพจิต.
- สุรพงษ์ ชูเดช. (2546). **คู่มือการเรียนวิชา SSC 231 จิตวิทยาทั่วไป (General Psychology).** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สุวรรณา ดวงสวัสดิ์. (2555). **การศึกษาผลการเรียนรู้และความคงทนในการเรียนรู้เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจไทยและเศรษฐกิจโลก ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWLH Plus.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร).
- สุวิณี ภารา. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแข็งแกร่งในชีวิตของวัยรุ่น ในกรุงเทพมหานคร.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- สุวิมล ติरणานท์. (2553). **สถิตินันพาราเมตริก.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวธาร์ โพธิ์กลัด. (2554). **ผลกระทบของการควบคุมตนเองกับการกระทำผิดซ้ำในคดีชีวิตและร่างกายของเด็กและเยาวชนชายที่ถูกควบคุมตัวในศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนชายในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิจัยทรัพยากรมนุษย์, 6(1), 47.**
- เสาวลักษณ์ ภาราชาตรี. (2551). **ผลของโปรแกรมส่งเสริมความยืดหยุ่นทางอารมณ์ต่อความเครียดของนักเรียนที่เตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย.** (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อนันต์ มาลารัตน์, วิมลศรี อุทัยพัฒนาชีพ, ธัญชนก ชุมทอง, พิณญาติดา อภัยฤทธิ์, กำไลทิพย์ ระน้อย และสินีลักษณ์ จิรสัตย์สุนทร. (2556). **การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ. วิธีการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เล่มที่ 4.** กรุงเทพฯ : กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข.
- อนันต์ชัย เชื้อนธรรม. (2549). **วิธีการทางสถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุพงศ์ จันทร์จุฬา, สุดใจ พันธุ์ภักดี, ลินี่ วงษ์โสพนากุล และนวลจันทร์ โอทอง. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของครอบครัว และการกำกับตนเองเพื่อการเลิกยาเสพติดของผู้ป่วยยาเสพติด: กรณีศึกษาในศูนย์บำบัดรักษาเสพติดภาคใต้. (ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดสงขลา, กระทรวงสาธารณสุข)**

- อมรพันธุ์ เสรีมาศพันธุ์. (2555). **ระบบต่อมไร้ท่อ**. เอกสารประกอบการสอนวิชากายวิภาคศาสตร์, กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สืบค้นเมื่อ 18 เมษายน 2558, จาก <http://www.biochem.md.chula.ac.th/.../Morphology%20of%20endocrine%20glands>
- อรรถัย เลาลงกรณ์. (2550). **จิตวิทยาพัฒนาการและการอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย**. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
- อรรวรรณ กัลป์ปะ. (2549). **การปรับตัวของเยาวชนชายในสถานแรกรับเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- อังคณา เพชรภาพ. (2551). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีเพศสัมพันธ์ ของนักเรียนวัยรุ่นภาคใต้ตอนบน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- อังศิรินทร์ อินทรกำแหง. (2551). **การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับความเครียดและการเผชิญความเครียดของคนไทย**. (สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ)
- อัญชลี พูลทาจกร. (2552). **การสนับสนุนทางสังคมของเด็กวัยรุ่นที่ติดเชื้อ เอชไอวี และได้รับการรักษาด้วยยาต้านไวรัสในจังหวัดเชียงใหม่**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อัมพร เบญจพลพิทักษ์. (2547). **พัฒนาการวัยรุ่น. คู่มือความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต**. [เว็บไซต์]. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://www.klb.dmh.go.th/index>.
- อัลญาน์ สมุห์เสนีโต, กุศล สุนทรธาดา และกมลชนก ขำสุวรรณ. (2555). **อนามัยเจริญพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมปัตตานี : ความแตกต่างที่อาจกลายเป็นชายขอบ. ประชากรและสังคม, 32(6), 192.**
- อาภรณ์ อินทรสุขุม. (2536). **การศึกษาสภาพครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่มีผลต่อค่านิยมในการพัฒนาตนเองและสังคมของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- อิงกญา โคตรนารา. (2553). **ผลของโปรแกรมเสริมสร้างปัจจัยปกป้องต่อความสามารถในการยับยั้งเพศวิถีพฤติกรรมของเยาวชนชาย ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- อุมาภรณ์ ภัทรวานิชย์ และเรวดี สุวรรณนพแก้ว. (2556). **ประเมินสื่อเพื่อความเข้มแข็งทางใจของวัยรุ่น : กรณีศึกษาโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและนครสวรรค์**. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- อุษา น่วมเพชร. (2554). **ความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ในชีวิตเชิงลบ การครุ่นคิด แหล่งทักษะภายในตนเอง และปัญหาทางจิตเวชของวัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหิดล).
- อุษา ภัตติศิริ. (ม.ป.ป.). **ปัญหาความรุนแรงและผลกระทบจากความรุนแรงในวัยรุ่น**. สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2557, จาก http://trangis.com/kruuza/4_4.html

- Bandura, Albert. (1971). **Social Learning Theory**. Madison Avenue, NYC: General Learning Corporation.
- Bartol, Curt R. (2008, April). **Resilience and Antisocial Behavior**. Sage Publications, 81-92. Retrieved November 25, 2015, from http://www.sagepub.com/bartolcp3e/study/articles/Bartol_Journal.pdf
- Brooks, Jean E. (2005, October 21). **Strengthening Resilience in Children and Youths: Maximizing Opportunities through the Schools**. [Blog post]. Retrieved January 30, 2015, from <http://www.cs.oxfordjournals.org/content/28/2/69.short>
- Cobb, Sidney. (1976). Social Support as a Moderator of Life Stress. **Psychosomatic Medicine**, 38(5), 300.
- Gary, Johns. (1996). **Organizational Behaviour: Understanding and Managing Life at Work**. Harper Collins : Concordia University.
- Gibson, Mary and Rafter, Nicole Hahn. (2006). **Criminal Man: Cesare Lombroso**. Durham, NC: Duke University Press Books.
- Howard, Sue and Johnson, Bruce. (2000). Resilient and Non-Resilient Behaviour in Adolescents. In Adam Graycar (Ed.), **Australian Institute of Criminology**. Retrieved July 30, 2015, from <http://www.aic.gov.au/.../%7BD1855FB1-D00B-444D-B889-5922DE5696EE%7Dt183.pdf>
- Introduction to Resilience. (2012). In Best Start Resource Centre (Ed.), **Building Resilience in Young Children**. Retrieved November 30, 2015, from <http://www.beststart.org/resources/hlthy>
- Khosla, Meetu. (2006). Positive Affect and Coping with Stress. **Journal of the Indian Academy of Applied Psychology**. 32(3), 185-192.
- Knott, J. Eugene and Kriebe, George. (2003). Coping with Stress and Anxiety. Texas: Counseling & Mental Health Center The University of Texas at Austin.
- Kopko, Kimberly. (2007). Parenting Styles and Adolescents. **Cornell University**. Retrieved January 30, 2015, from <http://www.human.cornell.edu/.../Parenting-20Styles-20and-20Adolescents.pdf>
- Lombardi, Marilyn M. & Edited by Oblinger, Diana G. (2007). Authentic Learning for the 21st Century: An Overview. **Educause Learning Initiative**. Retrieved July 15, 2015, from <https://www.net.educause.edu/ir/library/pdf/ELI3009.pdf>
- Macpherson, Alice. (2007). Cooperative Learning Structures and Activities. **Cooperative Learning Group Activities for College Courses**. Retrieved April 25, 2015, from http://www1.umn.edu/ohr/prod/groups/ohr/@pub/@ohr/.../ohr_89185.pdf

- Masters, Kathleen. (2012). **Nursing Theories: A Framework For Professional Practice**. Burlington, MA: Jones and Bartlett Learning.
- Michaelsen, Larry K. Fink, L. Dee. & Knight, Arletta. (1997). Criteria for Effective Group Assignments. **Designing Effective Group Activities: Lessons for Classroom Teaching and Faculty Development**. Retrieved April 30, 2015, from <http://www.ltrr.arizona.edu/fp/Designing-Effective-Group-Activities.pdf>
- Monteiro, Nicole M. Balogun, Shyngle K. & Oratile, Kutlo N. (2014). Managing stress: the influence of gender, age and emotion regulation on coping among university students in Botswana. **International Journal of Adolescence and Youth**. 19(2), 153-173.
- Murphey, David. Barry, Megan. and Vaughn, Brigitte. (2013). **Positive Mental Health: Resilience**. **Child Trends**. Retrieved November 30, 2015, from <http://www.childtrends.org/publications>
- Nazzaro, Ann Marie & Strazzabosco, Joyce (2009). **Techniques for Managing Group Dynamics**. Montreal, QC: World Federation of Hemophilia.
- Personality Types. (2005, September 29). Re: Sheldon identified three main somatotypes [Web blog message]. Retrieved July 15, 2015, from [http://www.wilderdom.com/personality/L6-1Personality Types.html](http://www.wilderdom.com/personality/L6-1Personality%20Types.html)
- Shannon Moodie & Manica Ramos. (2014). The Two-Generation Approach. **Culture Counts: Engaging Black and Latino Parents of Young Children in Family Support Programs**. Retrieved July 15, 2015, from <https://www.childtrends.org/wp.../2014>
- Wagner, A.L. (2010). Core Concepts of Jean Watson's Theory of Human Caring/Caring Science. **Watson Caring Science Institute**. Retrieved from watsoncaringscience.org
- Whitehead, John T. and Lab, Steven P. (2006). **Juvenile Justice: An Introduction**. United States of America: Anderson Publishing Retrieved January 30, 2015, from http://www.booksite.elsevier.com/samplechapters/9781455778928/Chapter_3.pdf

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

Pn2-C1/1.0

Certificate of Approval
The Research Ethics Committee for Humanities, Social Sciences and Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

REC Number : psu.pn.2-007/61

ชื่อโครงการ : การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วม
ของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

Project titled : Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth
Family Participation : A Case Study of Juvenile Observation and Protection
Pattani Province

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาววิวรรษา แซ่เจีย

Principle Investigator : Miss. Wiwansa Saechia

หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์

Affiliation of PI : Faculty of Education co-investigators : -

Review Method : Exemption

Documents acceptances :

1. Submission Form
2. Self-Assessment Form
3. Information sheet for research participant
4. Informed consent form
5. Research Project
6. Research tool

have been reviewed by the Human Research Ethics Committee in full compliance with the Declaration of Helsinki and the Belmont Report.

T. Kaenin

Assoc. Prof. Dr. Theeraphong Kaenin
Chairman of Human Research Ethics Committee

Date of exemption : 30 April 2018

Note : 1. No progress review required
2. Submit notification of final report when finish

Research Unit, Curriculum and Faculty Development Office,
Educational Services Division, Prince of Songkla University, Pattani Campus.
181 Charoenpradit Road, Rusamilae, Muang, pattani 94000
Tel. +66-(0)7333 1251 Fax 66-(0)7333 1251

ภาคผนวก ข

หนังสือขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗/ ๐๗๗๕

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำบลรู่สมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๔ เมษายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. คำโครงการยอวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ชุด
	๒. เครื่องมือเพื่อการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๓. แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววิวรรษา แซ่เจีย นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสนักศึกษา ๕๖๒๐๑๒๑๐๐๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” (Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth Family Participation: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Pattani Province.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งขณะนี้นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบเป็นเบื้องต้นไว้ขั้นหนึ่งแล้วนั้น

ดังนั้น เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำขึ้นมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระของเรื่องที่ทำการศึกษา และเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมของกระบวนการวิจัย ในกรณีนี้ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดท่าน ดร.จิราภรณ์ ชมบุญ หัวหน้ากลุ่มงานเรียนรู้ศาสตร์พระราชาและการพัฒนานวัตกรรม เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือของนักศึกษาผู้นี้ด้วย

ทั้งนี้หากมีข้อสงสัยหรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม สามารถติดต่อสอบถามไปยังนักศึกษาผู้ดำเนินงานวิจัยได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘-๗๕๗๘-๗๒๑๐

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย,

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๓

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗/๐๓๐๘

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำบลรุสะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลรัฐราษฎร์ปัตตานี

อ้างถึง โรงพยาบาลรัฐราษฎร์ปัตตานี ที่ ศธ ๐๓๑๓.๔/๐๓๘๔

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. คำขอวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ชุด
	๒. เครื่องมือเพื่อการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๓. แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ตามหนังสือที่อ้างถึง โรงพยาบาลรัฐราษฎร์ปัตตานี ได้พิจารณาให้ นางสาวพันธิกา ทองสลับ ตำแหน่ง นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัยของ นางสาววิวรรษา แซ่เจี๊ย นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสนักศึกษา ๕๖๒๐๑๒๑๐๐๙ ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี" (Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth Family Participation: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Pattani Province.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์ เป็น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ นั้น

ดังนั้น เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำขึ้นมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระของเรื่องที่ทำการวิจัย และเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมของกระบวนการวิจัย ในกรณีนี้ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัด เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือของนักศึกษานี้ด้วย

ทั้งนี้หากมีข้อสงสัยหรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม สามารถติดต่อสอบถามไปยังนักศึกษาดำเนินงานวิจัยได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘-๗๕๗๘-๗๒๑๐

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๓

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗/๐๓๐๙

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำบลรuesmi แล อำเภอมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๒๖ มีนาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์บุคลากรในสังกัดท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบานา

สิ่งที่ส่งมาด้วย	๑. ค่าโครยอวิทยานิพนธ์	จำนวน ๑ ชุด
	๒. เครื่องมือเพื่อการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด
	๓. แบบประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววิวรรษา แซ่เจี๋ย นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสนักศึกษา ๕๖๒๐๑๒๑๐๐๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” (Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth Family Participation: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Pattani Province.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งขณะนี้นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบเป็นเบื้องต้นไว้ขั้นหนึ่งแล้วนั้น

ดังนั้น เพื่อให้เครื่องมือที่จัดทำขึ้นมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระของเรื่องที่ทำการวิจัย และเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมของกระบวนการวิจัย ในกรณีนี้ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์มายังท่าน ขอเรียนเชิญบุคลากรในสังกัด นางศุจิกรณ เบญจมะ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ ผู้ซึ่งมีความรู้ ความสามารถ และเชี่ยวชาญเป็นอย่างยิ่ง เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในงานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าว ได้โปรดพิจารณาตรวจสอบและให้ความเห็นเพื่อการปรับปรุงเครื่องมือของนักศึกษาผู้นี้ด้วย

ทั้งนี้หากมีข้อสงสัยหรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม สามารถติดต่อสอบถามไปยังนักศึกษาผู้ดำเนินงานวิจัยได้ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘-๗๕๗๘-๗๒๑๐

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๓

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ภาคผนวก ค
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ**

ลำดับ	รายนาม	ต้นสังกัด
1	ดร.จิราภรณ์ ชมบุญ	หัวหน้ากลุ่มเรียนรัฐศาสตร์พระราชาและการพัฒนา นวัตกรรม (นักจิตวิทยาชำนาญการ) กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม
2	นางสาวพันธิภา ทองสลับ	นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ โรงพยาบาลธัญญารักษ์ปัตตานี อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
3	นางศุจิภรณ์ เบญจมะ	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ง
หนังสือขออนุญาตใช้เครื่องมือ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗๐๔/๐๐๗

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำบลรู่สะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตใช้แบบประเมินเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัย

เรียน นางสาวภาวดี นวลมณี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโคร่งย่อวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาววิวรรษา แซ่เจี๋ย นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสนักศึกษา ๕๖๒๐๑๒๑๐๐๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษา สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” (Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth Family Participation: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Pattani Province.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนโพโรจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์นั้น

ในการนี้ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีความครอบคลุมเนื้อหาสาระของเรื่องที่ทำการวิจัย และเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมของกระบวนการวิจัย ในการนี้ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ ขอความอนุเคราะห์มายังท่าน ผู้ซึ่งเป็นผู้พัฒนาชุดแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS - 48, 13 - 18 years) เพื่อพิจารณาอนุญาตให้ใช้แบบประเมินดังกล่าวในงานวิจัยนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมาอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อริยา คูหา)
หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๓

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูล

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ที่ ศธ ๐๕๒๑.๒.๐๗/๐๙๒๓

คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ตำบลสุตะมิแล อำเภอเมือง
จังหวัดปัตตานี ๙๔๐๐๑

๕ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย

เรียน อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

- สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale (RS-48, 13-18 years) จำนวน ๑ ชุด
๒. กิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว จำนวน ๑ ชุด
๓. ใบรับรองอนุญาตวิจัยในมนุษย์เลขที่ psu.pn.2-007/61 จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย นางสาววิรัชชา แซ่เจ็ย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสนักศึกษา ๕๖๒๐๑๒๑๐๐๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี” (Developmental Model of Resilience Strengthening for Children and Youth Family Participation: A Case Study of Juvenile Observation and Protection Pattani Province.) โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุใจ ส่วนไพโรจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งขณะนี้นักศึกษาได้จัดทำเครื่องมือวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ให้ความเห็นชอบเป็นเบื้องต้นไว้ขั้นหนึ่งแล้วนั้น

ดังนั้น เพื่อให้การทดลองเก็บข้อมูลมีความครอบคลุมเนื้อหาสาระของเรื่องที่ทำการวิจัย และเป็นไปตามหลักการที่เหมาะสมของกระบวนการวิจัย ในการนี้ ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ จึงขอความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลวิจัยกับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง ณ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ได้โปรดพิจารณาและอนุญาตให้เพื่อการทดลองเก็บข้อมูลวิจัยของนักศึกษาผู้นี้ด้วย

ทั้งนี้หากมีข้อสงสัยหรือต้องการสอบถามเพิ่มเติม สามารถติดต่อสอบถามไปยังนักศึกษาผู้ทำวิจัย ที่หมายเลขโทรศัพท์ ๐๘-๗๕๗๘-๗๒๑๐ หรือ อีเมล bicycle_naa51@yahoo.com

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบพระคุณมาอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง)

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

สำนักงานภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว

โทร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๓๓ / ๐๘-๕๖๗๖-๑๘๘๐

โทรสาร ๐ ๗๓๓๓ ๗๓๘๔

ศึกษาดี... สร้างครู ครูสร้างชาติ ตามรอยพระบาทพระราชบิดา

บันทึกข้อความ

สถานพินิจ จังหวัดปัตตานี
วันที่ 2093
ที่ 9 ก.ค. 2561
เวลา 12.21

ส่วนราชการ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สถานพินิจและพัฒนา โทร. ๐ ๒๑๔๔๑ ๕๕๖๖

ที่ ผ.๑๖๑๑๙/๒๕๖๑ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑

เรื่อง อนุญาตเข้าถึงข้อมูลในหน่วยงาน

เรียน ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

ด้วย นางสาววิวรรษา แซ่เจีย นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้จัดทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการใช้มีส่วนร่วมของครอบครัว กรณีศึกษาสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี" และขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลกับเด็กและเยาวชนในหน่วยงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ

ในการนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พิจารณาแล้วอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าถึงข้อมูลกับเด็กและเยาวชนในหน่วยงานของท่านได้ โดยให้อยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะประสานกับหน่วยงานของท่านในเรื่องวัน เวลา ที่จะเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลอีกครั้ง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

เรียน ผู้อำนวยการสถานพินิจ จังหวัดปัตตานี
เพื่อโปรด ทราบ พิจารณา

และเห็นควรแจ้งฝ่าย

บริหารงานทั่วไป

กลุ่มงานประสานงาน

กลุ่มงานคดี

ข้าราชการ *คุณอริยา*

ดำเนินการต่อไป

เสนอข้อพิจารณา *เห็นควรอนุญาต*

ทพ. *[Signature]*

๙ ก.ค. 2561

(นายอภิชาติ จารุศิริ)

รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทน

อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ทราบ เห็นชอบ

อนุมัติ อนุญาต

ดำเนินการตามเสนอ

มอบหมาย.....

[Signature]
ผู้อำนวยการสถานพินิจ จังหวัดปัตตานี

๙ ก.ค. 2561

[Signature]
๑๐ ก.ค. ๖๑

Pran

ภาคผนวก ฉ

แบบสอบถามและแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

แบบสอบถามความคิดเห็นของเด็กและเยาวชน

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้มี 34 ข้อ วัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นของเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อตนเอง

โปรดพิจารณาตอบคำถามและตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์ ทั้งนี้คำตอบของท่านเป็นการแสดงความคิดเห็นเฉพาะบุคคล การนำเสนอผลงานวิจัยจะไม่มีผลใดๆ ต่อผู้ตอบ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ ปี เดือน

3. ศาสนา

พุทธ อิสลาม คริสต์ อื่นๆ

4. ภูมิลำเนา จังหวัด

สตูล สงขลา ปัตตานี

ยะลา นราธิวาส อื่นๆ

5. ผู้ปกครองที่รับผิดชอบดูแล (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

บิดามารดา บิดา มารดา

ญาติ โปรดระบุความสัมพันธ์ อื่นๆ

ตอนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับทัศนคติต่อตนเอง

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมาย X ลงใน () ใต้ข้อความ ไม่จริง จริงบ้าง จริงแน่นอน เพียงช่องเดียวในแต่ละข้อ กรุณาตอบทุกข้อ และให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

	ไม่จริง	จริงบ้าง	จริงแน่นอน
1. ฉันบอกได้ว่า ขณะนี้ฉันรู้สึกอย่างไร	()	()	()
2. ฉันรู้ว่าฉันถนัดในเรื่องใด	()	()	()
3. ฉันมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย	()	()	()
4. ฉันสามารถควบคุมอารมณ์ของฉันได้ เมื่อพบกับความยากลำบากในชีวิต	()	()	()
5. ชีวิตของฉันมีคุณค่า	()	()	()
6. เมื่อฉันประสบปัญหาในชีวิต ฉันมีความเข้มแข็งที่จะต่อสู้กับปัญหานั้น	()	()	()
7. ฉันเอาใจใส่การเรียนโดยไม่ต้องมีใครมาเตือน	()	()	()
8. ฉันสามารถบังคับตนเองให้เล่นเกมคอมพิวเตอร์ ตามเวลาที่กำหนดได้	()	()	()
9. ฉันมั่นใจว่า ฉันสามารถผ่านพ้นปัญหาอุปสรรค และความยากลำบากของชีวิตได้	()	()	()
10. ฉันกล้าคิดและทำในสิ่งที่ถูกต้อง แม่ว่าจะแตกต่างจากผู้อื่น	()	()	()
11. ฉันเป็นคนไร้ความสามารถ	()	()	()
12. แม้ไม่มีใครเห็น ฉันก็จะไม่ทำในสิ่งที่ผิด	()	()	()
13. ฉันใส่ใจฟังผู้อื่นพูดเสมอ	()	()	()
14. ฉันให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม	()	()	()
15. ฉันสามารถพูดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดและความรู้สึกของฉันได้	()	()	()

การวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก

ตารางที่ 14 ค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก Resilience Scale for Thai children (RS-48, 13-18 years) สำหรับเด็กอายุ ช่วง 13-18 ปี (N = 30)

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	ข้อ	t	p value	แปลผล
ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง	1	2.51	.015*	ใช้ได้
	2	2.77	.008*	ใช้ได้
	3	5.14	.000**	ใช้ได้
	4	1.99	.052	ตัดทิ้ง
	5	1.77	.084	ตัดทิ้ง
	6	3.18	.003*	ใช้ได้
	7	2.27	.027*	ใช้ได้
	8	.59	.559	ตัดทิ้ง
	9	3.74	.001*	ใช้ได้
	10	2.33	.024*	ใช้ได้
	11	-1.12	.262	ตัดทิ้ง
	12	2.89	.006*	ใช้ได้
ความสามารถทางสังคม	13	2.87	.006*	ใช้ได้
	14	3.15	.003*	ใช้ได้
	15	2.60	.013*	ใช้ได้
	16	2.68	.010*	ใช้ได้
	17	2.73	.009*	ใช้ได้
	18	1.95	.056	ตัดทิ้ง
	19	2.74	.008*	ใช้ได้
	20	.48	.633	ตัดทิ้ง
	21	.90	.371	ตัดทิ้ง
	22	4.63	.000**	ใช้ได้
	23	2.21	.032*	ใช้ได้
	24	1.61	.113	ตัดทิ้ง

*P < .05 **p < .001

ตารางที่ 14 (ต่อ)

ระดับความเข้มแข็งทางใจ (รายด้าน)	ข้อ	t	p value	แปลผล
ความสามารถในการแก้ไขปัญหา	25	2.98	.004*	ใช้ได้
	26	3.27	.002*	ใช้ได้
	27	2.89	.006*	ใช้ได้
	28	.40	.694	ตัดทิ้ง
	29	1.80	.077	ตัดทิ้ง
	30	5.37	.000**	ใช้ได้
	31	3.67	.010*	ใช้ได้
	32	3.87	.000**	ใช้ได้
	33	4.04	.000**	ใช้ได้
	34	3.72	.001*	ใช้ได้
	35	.32	.753	ตัดทิ้ง
	36	3.01	.004*	ใช้ได้
	การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	37	1.47	.148
38		2.40	.021*	ใช้ได้
39		2.11	.043*	ใช้ได้
40		5.60	.000**	ใช้ได้
41		2.15	.036*	ใช้ได้
42		2.11	.040*	ใช้ได้
43		4.04	.000**	ใช้ได้
44		4.26	.000**	ใช้ได้
45		1.78	.081	ตัดทิ้ง
46		3.71	.001*	ใช้ได้
47		.47	.640	ตัดทิ้ง
48		2.97	.006*	ใช้ได้

*P < .05 **p < .001

หมายเหตุ เลือกข้อที่ Sig. ได้จำนวน 34 ข้อ และนำไปหาค่าความเที่ยง (Reliability) ก่อนนำไปทดลองใช้จริง

รายละเอียดแบบประเมินความเข้มแข็งทางใจในเด็ก สำหรับข้อที่ใช้ได้

ด้านความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง ข้อที่ใช้ได้ ได้แก่ 1 2 3 6 7
9 10 และ 12 รวม 8 ข้อ

ด้านความสามารถทางสังคม ข้อที่ใช้ได้ ได้แก่ 13 14 15 16 17 19 22 และ
23 รวม 8 ข้อ

ด้านความสามารถในการแก้ไขปัญหา ข้อที่ใช้ได้ ได้แก่ 25 26 27 30 31 32
33 34 และ 36 รวม 9 ข้อ

ด้านการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต ข้อที่ใช้ได้ ได้แก่ 38 39 40 41 42 43 44 46
และ 48 รวม 9 ข้อ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ผลตรวจสอบความตรงของหัวข้อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 หมายถึง ไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตารางที่ 15 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อหัวข้อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง
ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองให้เด็กและเยาวชน

ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนา ความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเอง	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3			
1. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนให้มีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการเสริมสร้าง ความภาคภูมิใจให้บุตรหลาน	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนให้ควบคุมอารมณ์โกรธของตนเอง	0	+1	+1	2	.66	ใช้ได้
4. ท่านมีความเชื่อมั่นในบุตรหลานของท่านใน เรื่องใดบ้าง	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง
5. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนเข้าใจความรู้สึกของตนเอง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนให้กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 16 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อหัวข้อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง
 ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กและเยาวชน

ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้ เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคม	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3			
1. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนเรียนรู้การให้อภัย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. ท่านเข้าใจว่าการเป็นผู้ฟังที่ดี ควรปฏิบัติ อย่างไร	0	+1	+1	2	.66	ใช้ได้
3. หากบุตรหลานกระทำความผิดซ้ำ ท่านมีวิธีการจัดการอย่างไร	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง
4. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนให้มีจิตอาสา	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและ เยาวชนให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 17 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อหัวข้อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง
 ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้เด็ก
 และเยาวชน

ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3			
1. ท่านมีแนวทางในการฝึกเด็กและเยาวชนอย่างไร เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบาก	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง
2. ท่านมีแนวทางในการฝึกเด็กและเยาวชนอย่างไร เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 17 (ต่อ)

ข้อความเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3			
3. เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ยากลำบาก บุตรหลานของท่านจะขอความช่วยเหลือจากใครได้บ้าง นอกจากท่าน	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง
4. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้กล้าปฏิเสธ เมื่อถูกชักชวนให้ทำสิ่งที่ไม่ดี	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง

ตารางที่ 18 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อหัวข้อสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตให้เด็กและเยาวชน

ข้อความเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิต	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3			
1. เป้าหมายชีวิตของบุตรหลานท่านคือ	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง
2. ท่านมีแนวทางอย่างไรในการสนับสนุนบุตรหลานของท่านให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้	0	+1	+1	2	.66	ใช้ได้
3. ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนทำตามแผนอนาคตของตนเอง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. หากบุตรหลานเคยจคร้านต่องานหรือการเรียน ท่านจะทำอย่างไร	-1	+1	+1	1	.33	ตัดทิ้ง

หมายเหตุ ข้อคำถามที่มีค่าความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญที่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองของเยาวชนกลุ่มทดลอง ทั้งหมด 12 ข้อคำถาม

ผลการสนทนากลุ่มจากแบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง

ผู้วิจัยใช้ข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจในแต่ละด้าน มี 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจ การควบคุมอารมณ์ การเข้าใจตนเองและความกล้าทางจริยธรรม
2. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องการให้อภัย จิตอาสา การฟัง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องวิธีการเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขได้
4. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องการสนับสนุนแผนอนาคตที่วางไว้

จากการสัมภาษณ์โดยการสนทนากลุ่มผู้ปกครอง ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการดูแลและควบคุมตนเองให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจ การควบคุมอารมณ์ การเข้าใจตนเองและความกล้าทางจริยธรรม

1.1 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้มีความรับผิดชอบในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างคำตอบ “สำหรับแม่ จะดูพื้นฐานของน้องเขาก่อน เวลาที่เขาอยู่กับปู่ย่า ก็อยู่กับเราจะไม่เหมือนกัน ปู่ย่าจะตามใจเพราะเป็นหลานชายคนเดียว พอมาอยู่ที่เรา จะเริ่มจากกิจเล็กๆ อย่างเรื่องห้องนอนของเขาจะต้องให้สะอาด เราจะตามทุกวัน เขาจะปิดกวาดเช็ดถูเองจะดีขึ้นกว่าอยู่กับปู่ย่า ห้องเขาจะรกมาก”

“จะให้เขารู้จักเวลา จะบอกเขาว่ามีหน้าที่อะไร วันนี้ต้องรับส่งน้อง ก็ให้ตรงเวลา”

“จัดตารางให้เขาเวลาที่ไหนเวลาไหน เวลาทำงานเวลาไหน ต้องทำแบบนี้ๆ ทุกวันๆ”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการให้รับผิดชอบงานในแต่ละวัน ต้องมีการติดตามอย่างสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญแม้จะเป็นงานที่ง่าย ซึ่งเป็นคุณลักษณะของการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ ผู้ปกครองแบบเอาใจใส่ จะให้ความอบอุ่น ในขณะที่เดียวกันจะฝึกความมีวินัย กำหนดขอบเขตที่เหมาะสม ให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ เป็นรูปแบบที่มีความเป็นประชาธิปไตยสูง

1.2 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการเสริมสร้างความภาคภูมิใจให้บุตรหลาน

ตัวอย่างคำตอบ “ลูกของแม่จะเป็นเด็กที่คิดช้า แม่จะไม่พูดอะไรที่มีความหมายกำกวม ต้องพูดตรงๆ ไปเลย เริ่มจากสิ่งเล็กๆ แค่ว่าช่วยเหลือเรา แม่ก็ชมว่าเราทำดีแล้ว หรือคำชมที่เข้าใจง่าย”

“ต่อกับคำตอบในข้อแรก ถ้าเขาทำตามตารางเวลาได้ ทำหน้าที่ได้ ก็จะชม”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการพูดชมเชยอย่างตรงไปตรงมา เป็นวิธีการที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่เด็กและเยาวชนได้ เพราะตามพัฒนาการของวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการการยอมรับ เมื่อผู้ปกครองชื่นชมในความสามารถที่ถูกต้องของเด็กและเยาวชน เป็นการแสดงออกให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนนั้น เป็นที่ยอมรับในครอบครัวและเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว

1.3 ท่านมีแนวทางอย่างไรในการฝึกเด็กและเยาวชนให้ควบคุมอารมณ์โกรธของตนเอง

ตัวอย่างคำตอบ “ก็จะบอกเขาอะ อย่างตอนที่เขาเรียกน้องอีกคนที่เราเอามาเลี้ยง เขาจะตะคอกใส่อารมณ์ แม่ก็จะบอกตอนนั้นเลยว่าไม่สมควรทำแบบนี้ อธิบายให้เขาฟัง ให้นึกถึงใจเขาใจเรา เวลาเราโดนตะคอกบ้างเราจะรู้สึกยังไง ตอนนีเขาก็ทำได้ในระดับหนึ่ง แต่เราก็ยังไม่พอใจเท่าไร แต่ก็ค่อยๆ ฝึกเขาไป”

“จะคอยพูดเตือนๆ ให้ใจเย็นๆ”

“บางครั้งจะแนะนำ เวลาโกรธเยอะๆ จะไล่ให้ไปอาบน้ำ”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการสื่อสาร เป็นทักษะที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจ การอธิบายเหตุผลจะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้คิดไตร่ตรอง ผู้ปกครองกระตุ้นเตือนเป็นระยะๆ โดยไม่เพิกเฉยต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นการตอบสนองพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น

1.4 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนเข้าใจความรู้สึกของตนเอง

ตัวอย่างคำตอบ “ตั้งแต่ไหนแต่ไร จะอยู่กับเขาแบบเป็นเพื่อน ถ้ามีความรู้สึกยังไงก็ให้บอกตรงๆ จะเน้นการสื่อสารมากกว่า แกชอบ ไม่ชอบอะไรก็บอกตรงๆ บางทีแกอยากจะแสดงความรักกับเรา จะเข้ามาหอมมาหอมได้เลย แม่เองจะไม่ขัด”

“เวลามีอะไรก็ให้บอกเลย เราจะไม่รำคาญ กล้าบอกเราได้เรื่อยๆ”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการเปิดโอกาสได้แสดงความรู้สึกของตนเอง โดยเฉพาะการแสดงความรู้สึกเชิงบวกกับผู้ปกครอง เช่นการแสดงความรัก ความใส่ใจ เมื่อเด็กและ

เยาวชนมีบุคคลที่เขาแสดงความรักด้วย จะเกิดความผูกพันความไว้วางใจ ได้เรียนรู้ที่จะแสดงความรู้สึกที่เหมาะสม เป็นสายใยที่เด็กและเยาวชนเข้าใจและรู้สึกได้ว่าผู้ปกครองให้ความสำคัญ

1.5 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ตัวอย่างคำตอบ “จริงๆ แล้วน้องเป็นคนขาดความมั่นใจนะ ไม่กล้าแสดงออก เวลาจะไปไหนจะต้องให้แม่ไปด้วย อย่างจะไปซื้อของ เราก็เริ่มจากกิจง่ายๆ จะให้แกลองทำก่อน ผลจะเป็นยังไงแล้วค่อยบอกแม่ แล้วแม่ค่อยเสริมคอยช่วย”

“จะบอกทุกวัน มีอะไรก็ให้บอกนะ”

“จะทำเป็นตัวอย่างให้ดูก่อน แล้วค่อยบอกกว่าทำแบบนี้”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการให้เยาวชนได้ลองผิดลองถูก โดยอยู่ในความดูแลของผู้ปกครอง การเป็นที่ปรึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนเพื่อเป็นข้อมูลให้เลืกตัดสินใจ และการเป็นแบบอย่างที่ดี จะช่วยทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิตอย่างปลอดภัย ซึ่งพัฒนาการของวัยรุ่นเป็นวัยที่อยากรู้อยากลอง ไม่ว่าจะผลจากการอยากรู้อยากลองจะออกมาเป็นอย่างไร ผู้ปกครองคอยให้คำแนะนำเป็นที่ปรึกษา ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้จะทำให้เด็กและเยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองได้ สามารถหล่อหลอมให้กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถทางสังคมให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องการให้อภัย จิตอาสา การฟัง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

2.1 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนเรียนรู้การให้อภัย

ตัวอย่างคำตอบ “จะทำเป็นแบบอย่างให้ลูกดู แม่เคยพาลูกไปด้วย เวลาแม่ทำผิดกับใครแล้วแม่ไปไหว้ขอโทษเขา อยากทำให้เขาเห็น สื่อให้เขารู้ อย่างเราทำผิดกับปู่กับย่านะ เราก็ขอโทษ เราก็มีความสุขใจ หรือบางทีจะบอกเขา เวลาเขาทำผิดอะไรแล้วจะถูกลงโทษ แม่ก็จะบอกว่าที่ทำเพราะรัก ถ้าไม่รักคงไม่มาใส่ใจแบบนี้”

“ถ้าเพื่อนทำผิดนิดๆ หน่อยๆ ก็บอกให้อภัยกัน อย่าใช้อารมณ์ แต่ถ้าเขาโกรธหนักๆ ก็ค่อยบอกให้ใจเย็นๆ จะไม่สนับสนุนให้ใช้ความรุนแรง”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองจะเน้นการฝึกให้อภัยผู้อื่น โดยให้แสดงออกเป็นการกระทำที่ทำให้อีกฝ่ายลดอารมณ์เชิงลบที่เกิดจากความขัดแย้ง เช่น การขอโทษ การไม่โต้ตอบด้วยอารมณ์ เป็นต้น ผู้ปกครองบางรายใช้วิธีการทำแบบอย่างให้ดู เรียนรู้การขอโทษเมื่อรู้ตัวเองว่าผิด บางรายจะอยู่เคียงข้างคอยเตือน แนะนำ และไม่สนับสนุนวิธีการที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็น

วิธีการเบื้องต้น การเรียนรู้การให้อภัยมีทั้งการให้อภัยผู้อื่นและการให้อภัยตนเอง การให้อภัยอย่างแท้จริงได้ จะต้องให้เวลาเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ต่อไป

2.2 ท่านเข้าใจว่าการเป็นผู้ฟังที่ดี ควรปฏิบัติอย่างไร

ตัวอย่างคำตอบ “เขาจะเป็นคนที่เงียบ ถึงแม้เขาจะถูกจะผิดยังไง เขาก็จะเงียบ แต่มักจะอธิบายให้เขาฟังตอนที่ผู้ใหญ่พูดกับเขา ว่าฟังให้จบก่อน ถ้าไม่เข้าใจอะไรก็ให้ถามตรงๆ”

“จะเป็นคนเฉยๆ พุดก็ฟัง แต่ถ้าไม่ถูกใจเขาก็เถียง”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงของการพัฒนาบุคลิกภาพ การเฉยหรือเงียบสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการสื่อสารด้วยท่าทางอย่างหนึ่ง ผู้ปกครองบางรายใช้วิธีการอธิบายและยกกรณีตัวอย่าง โดยรวมแล้วผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงความหมายและลักษณะของผู้ฟังที่ดี จึงยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการฝึกปฏิบัติให้แก่เด็กและเยาวชน

2.3 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้มีจิตอาสา

ตัวอย่างคำตอบ “จิตอาสาเขามีอยู่แล้ว เราฝึกเขาอยู่แล้วตั้งแต่เด็กๆ”

“เวลามีคนมาขอให้ช่วยเหลือ แม้ก็จะดูว่าเป็นเรื่องอะไร ก็จะทำให้เขาไปช่วย”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าจิตอาสาเป็นคุณลักษณะเบื้องต้นที่ผู้ปกครองฝึกฝนให้เด็กและเยาวชนช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มจากคนในบ้าน เพื่อนบ้าน ผู้ปกครองบางรายจะช่วยพิจารณาร่วมตัดสินใจด้วยว่า การช่วยเหลือผู้อื่นนั้นส่งผลเสียหรือเป็นอันตรายกับตัวเด็กและเยาวชนหรือไม่ นอกจากเป็นการฝึกให้เด็กและเยาวชนช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ยังเป็นการฝึกให้เด็กและเยาวชนช่วยเหลือผู้อื่นโดยตนเองไม่เดือดร้อน เด็กและเยาวชนจะเรียนรู้ได้ว่าจิตอาสาทำให้เกิดความสุขใจที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น และสุขกายโดยตนเองไม่เดือดร้อน จะทำให้เด็กและเยาวชนมีจิตอาสาได้อย่างต่อเนื่อง

2.4 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ตัวอย่างคำตอบ “จะบอกเขาให้เขาทำเต็มความสามารถของเขาก่อน ถ้าเขาทำได้ไม่ได้ยังไงก็ค่อยว่ากัน เหมือนกับตอนที่เขาไปโรงเรียน แม้ก็จะบอกครู่ที่เขาช้าหน่อย เมื่อเขาได้รับมอบหมายงานคือขอให้ทำไป ให้ได้ส่ง ถ้าไม่เข้าใจก็ถามเพื่อนถามครู เคยมีเหตุการณ์ที่ครูมอบหมายให้พิมพ์งาน แก่ก็บอกครู่ว่าแกพิมพ์ช้า ครูก็ว่าไม่เป็นไรขอให้พิมพ์ ตกลงพอแกพิมพ์ส่งไป แก่รู้สึกดีคือไม่มีใครมาดดันแกด้วย ต้องให้เวลาแก”

“จะบอกให้อยู่กับคนอื่น แบบใจเย็นๆ ให้เรียนรู้กันไปก่อน”

“จะลองให้แกไปเรียนรู้ดู เวลาไปทำงานกับคนอื่น จะไม่พันสายตาเรา ถ้าเขาสนิทเขาก็ทำงานกับคนอื่นได้”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าการให้รับผิดชอบงานด้วยตนเอง ให้ลองเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเปิดใจ สร้างความไว้วางใจในระดับที่สามารถปรึกษาเรื่องงานที่ได้รับมอบหมายกับผู้อื่นได้ เป็นกระบวนการที่ผู้ปกครองฝึกให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ผู้ปกครองยังต้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงให้การปรึกษาแนะนำเด็กและเยาวชนในด้านการปรับตัว ในขณะที่เดียวกันยังช่วยเป็นหูเป็นตา ทำความรู้จักเพื่อนร่วมงานของเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นข้อมูลให้เด็กและเยาวชนปรับตัวกับเพื่อนที่ดี และหลีกเลี่ยงเพื่อนที่ไม่ดีได้

3. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องวิธีการเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขได้

3.1 ท่านมีแนวทางในการฝึกเด็กและเยาวชนอย่างไร เมื่อต้องเผชิญสถานการณ์ที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง

ตัวอย่างคำตอบ “เวลาที่เขาแก้ปัญหาอะไรไม่ได้ เขาก็จะมาหาแม่มาหาปู่ย่าแล้วคะ เพราะเราเป็นที่พึ่งให้เขาได้”

“จะบอกเขาอยู่เป็นประจำว่า เวลามีปัญหาอะไรให้บอกแม่ ถ้าบอกแม่ไม่ได้ก็บอกญาติ อย่าแกเอง”

“จะสังเกตว่าเขาอยู่เงียบๆ เหมือนมีอะไรในใจ ก็จะเขาไปถาม บางครั้งจะไม่บอกเอง รอให้แม่ถาม”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองจะพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของเด็กและเยาวชน การทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ว่าผู้ปกครองช่วยเหลือเขาได้ การให้ทางเลือกในการขอความช่วยเหลือ เช่น บางเรื่องให้บอกญาติที่ไว้วางใจหากไม่กล้าบอกแม่ การสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง และการเข้าไปซักถามพูดคุย เป็นวิธีการที่ผู้ปกครองฝึกให้เด็กและเยาวชนมีทางเลือกในการแก้ไขปัญหาโดยขอความช่วยเหลือจากครอบครัว ผู้ปกครองไม่เพิกเฉยเมื่อเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับปัญหา การที่ผู้ปกครองอยู่เคียงข้างในยามที่มีทุกข์ ทำให้เด็กและเยาวชนเรียนรู้ได้ว่าไม่ได้ถูกทอดทิ้ง ทำให้เด็กและเยาวชนไว้วางใจและผูกพันกับครอบครัวมากขึ้น

4. ข้อคำถามเกี่ยวกับการนำทักษะไปใช้เพื่อพัฒนาความสามารถในการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตให้เด็กและเยาวชน โดยสำรวจในเรื่องการสนับสนุนแผนอนาคตที่วางไว้

4.1 ท่านมีแนวทางอย่างไรในการสนับสนุนบุตรหลานของท่านให้ไปถึงเป้าหมายที่วางไว้

ตัวอย่างคำตอบ “ตอนนี้เขาบอกว่าอยากเรียนให้จบ เรารู้ว่าลูกเราช้า แต่ก็ให้กำลังใจเขาอะ พยายามถามเกี่ยวกับการเรียน แล้วก็ชมเขาเมื่อเขาทำได้”

“ตอนนี้เขาอยากทำงานก่อน เขามีเป้าหมายจะทำงาน แม่ก็ไปหางานกับเขา ดูว่างานไหนเป็นยังไง”

“เขาทำงานกับพ่อด้วยกัน จะคอยสอนเขาตอนที่ทำงานด้วยกัน”

“เรื่องเงินก็จะจำกัดให้เขา เช่นให้วันละ 50 บาท ที่เหลือเราก็เก็บให้”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองจะรับรู้ว่าคุณและเยาวชนมีเป้าหมายอะไร และจะมีส่วนร่วมสนับสนุนให้เป้าหมายนั้นสำเร็จ ในขณะที่ผู้ปกครองบางรายยังไม่ทราบเป้าหมายที่แน่ชัดของเด็กและเยาวชน แต่จะมุ่งเน้นจากสิ่งที่เยาวชนทำในปัจจุบัน เช่น การทำงาน และคอยเสริมทักษะควบคู่กันไป เช่น การวางแผนการใช้จ่ายเงิน ซึ่งจะเป็นต้นทุนให้เยาวชนมีการวางแผนเป้าหมายอื่นต่อไปได้

4.2 ท่านมีแนวทางอย่างไร ในการฝึกเด็กและเยาวชนทำตามแผนอนาคตของตนเอง

ตัวอย่างคำตอบ “คือตอนนี้ทำยังไงให้เขาจบม. 6 ก่อน ถ้าเขารักเขาชอบอะไรก็แล้วแต่ เห็นเขาชอบแข่งรถ เขามีแววเขาอาจจะไปเรียนช่างเฉพาะทาง แต่ต้องจบม. 6 ก่อน”

“พูดกับเขาว่าให้คิดไว้ว่าวันข้างหน้าจะทำอะไร”

จากคำตอบผู้ปกครอง จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมในการทำตามแผนอนาคตของเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองบางรายรู้วิธีการที่จะช่วยสนับสนุนตามศักยภาพของเด็กและเยาวชน ในขณะที่บางรายให้เด็กและเยาวชนรู้แผนอนาคตของตนเองก่อน จากนั้นผู้ปกครองจะเป็นผู้สนับสนุนภายหลัง

จากการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองในการพัฒนาความเข้มแข็งทางใจของเด็กและเยาวชน ด้วยคำถาม 12 ข้อคำถาม พบข้อสรุปได้ว่า ผู้ปกครองมีความเข้าใจในตัวเด็กและเยาวชน รู้พัฒนาการ ความสามารถ ใส่ใจความรู้สึกของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นลักษณะการเลี้ยงดูของผู้ปกครองแบบเอาใจ มีวิธีการตอบสนองพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน เพื่อลดพฤติกรรมไม่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในรายละเอียดบางข้อ จากคู่มือความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นโดยมีวิธีการดังนี้

1. การใช้เหตุผล โดยทำอย่างตรงไปตรงมา ใช้คำพูดที่ง่ายแต่สั้นไม่ยืดเยื้อ
2. การใช้ทำที่ที่หนักแน่นและจริงจัง ใช้ท่าทางหรือลงมือทำร่วมกับเด็กและเยาวชน
3. การช่วยหาทางเลือกที่หลากหลาย

4. เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และความรู้สึก ออกมาทางคำพูดหรือท่าทางได้
5. การให้รางวัล เมื่อเด็กและเยาวชนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม รางวัลที่ได้นี้อาจเป็น การกอด ยิ้ม จับไหล่ คำชมเชย ฯลฯ โดยไม่จำเป็นที่รางวัลจะเป็นสิ่งของเสมอไป
6. เป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็ก

กล่าวโดยสรุปว่า ความเข้มแข็งทางใจในเด็กและเยาวชนสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การมอบหมายงาน เมื่อเด็กและเยาวชนรับผิดชอบงานได้ย่อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ค้นพบความสำเร็จด้วยตนเอง การช่วยเหลือเพื่อนบ้าน เพื่อฝึกความเสียสละ และจิตอาสา เป็นต้น พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีส่วนสำคัญที่จะช่วยพัฒนาความเข้มแข็งทางใจในเด็กและเยาวชนได้จากการเลี้ยงดูที่เหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัย วุฒิภาวะ ทั้งนี้จะช่วยให้ความเข้มแข็งทางใจในเด็กและเยาวชนมีความคงทนยั่งยืน กระทั่งสามารถพัฒนาเป็นคุณสมบัติที่ติดตัวไปจนถึงวัยผู้ใหญ่หรือวัยทำงาน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ภาคผนวก ซ

กิจกรรมกลุ่มโดยใช้การมีส่วนร่วมของครอบครัว

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ผลตรวจสอบความตรงของเนื้อหาภารกิจกรม

เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญมีดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แนใจว่าถูกต้อง สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 หมายถึง ไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

ตารางที่ 19 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยกรรมมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน)

กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
1. สานความสัมพันธ์	+1	+1	+1	3	1.00
2. รู้จักตัวเอง	0	0	+1	1	.33
3. ทำหน้าที่ ด้วยความรัก	+1	+1	+1	3	1.00
4. ส่งสาร สร้างสัมพันธ์	-1	+1	+1	1	.33
5. ปรับตัวล้อมรั้วรัก	-1	+1	+1	1	.33

ตารางที่ 20 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง)

กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
1. สานความสัมพันธ์	+1	+1	+1	3	1.00
2. ทำหน้าที่ ด้วยความรัก	+1	+1	+1	3	1.00
3. ส่งสารสร้างสัมพันธ์	-1	+1	+1	1	.33
4. เข้าใจตัวเอง เข้าใจผู้อื่น	-1	+1	+1	1	.33
5. เอาใจเขา มาใส่ใจเรา	-1	+1	+1	1	.33
6. ปรับสัณนิต จิตแจ่มใส	0	+1	+1	2	.66

ตารางที่ 21 วิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง)

กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
1. ข้อตกลงของพวกเรา	+1	+1	+1	3	1.00
2. ความไว้วางใจ	+1	+1	+1	3	1.00
3. ฟังเพื่อเข้าใจ	-1	+1	+1	1	.33

ตารางที่ 21 (ต่อ)

กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน พร้อมผู้ปกครอง	ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			รวม	ค่า IOC
	1	2	3		
4. ฟังเพียงนัดจิตผูกพัน	0	+1	+1	2	.66
5. ภาษากาย	-1	+1	+1	1	.33
6. ไม่เข้าใจ ทำอย่างไรดี	-1	+1	+1	1	.33
7. ภารกิจร่วมกัน	0	+1	+1	2	.66
8. คิดต่าง แต่ใจเดียวกัน	0	+1	+1	2	.66
9. เปลี่ยนเป็นครูผู้ช่วยใจ	0	+1	+1	2	.66
10. ทบทวนตน	+1	+1	+1	3	1.00
11. ปัญหากล้วยๆ	+1	+1	+1	3	1.00
12. สื่อแทนใจ	-1	+1	+1	1	.33
13. ต้นไม้แห่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	3	1.00
14. คำมั่นสัญญา	0	+1	+1	2	.66
15. ร่วมด้วยช่วยกัน	0	+1	+1	2	.66
16. สรุปกิจกรรม	+1	+1	+1	3	1.00

หมายเหตุ กิจกรรมที่มีค่าความสอดคล้อง (Index of consistency : IOC) ของผู้เชี่ยวชาญที่ .50 ขึ้นไป ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ใช้ในการทดลองได้ รวม 17 กิจกรรม นำกิจกรรมมาปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มขนาดเล็ก (Pilot study) กับผู้ปกครองที่มาเยี่ยมเยียนหรือผู้ปกครองกับเยาวชนที่มารายงานตัวที่สถานพินิจฯ จ.ปัตตานี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 22 รายละเอียดกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน)

ครั้งที่/ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1 สานความสัมพันธ์	1. เพื่อประเมินทัศนคติของสมาชิก 2. เพื่อสร้างความคุ้นเคยก่อนเริ่มกิจกรรมหลัก	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ให้สมาชิกแนะนำตัวทีละคน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมควรฟังอย่างตั้งใจ จากนั้นจึงแจ้งกติกาของกิจกรรมสนทนาการดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ให้สมาชิก นับเลข 1-50 และให้ปรบมือเมื่อนับถึงเลขที่มีเลข 3 กับ 7 เช่น 3 , 7, 13, 17 เป็นต้น - สมาชิกที่ไม่ได้ปรบมือ หรือนับเลขผิด ให้บอกค่าแทนตัวเอง 1 คำ (อาจจะพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์) ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมควรสอบถามความเข้าใจของสมาชิก เพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน 2. ดำเนินกิจกรรมสนทนาการประมาณ 5-6 รอบ ผู้ดำเนินกิจกรรมควรสังเกตบรรยากาศภายในกลุ่ม และความร่วมมือของสมาชิกแต่ละคน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. จากนั้นให้กระดาษสีสมาชิกคนละ 2 สี และกำหนดให้เขียนความคาดหวังในกระดาษสีแผ่นที่ 1 เป็นความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกันในครั้งต่อไป ส่วนกระดาษสีอีกแผ่นให้เขียนความกังวล ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถสังเกตและใส่ใจสมาชิกแต่ละคน (ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยตามหลักพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างก่อนทำกิจกรรมนี้) 4. ให้สมาชิกแต่ละคนนำกระดาษสีมาติดที่กระดานที่เตรียมไว้ โดยแยกเป็นหัวข้อความคาดหวังและความกังวล 5. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสรุปประเด็นที่ละหัวข้อ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมต้องสรุปความและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเข้าใจ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามเพิ่มเติม <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 6. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะสะท้อนความรู้สึกและเนื้อหาด้วยตัวเอง

ตารางที่ 22 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2 ทำหน้าที่ ด้วยความรัก	เพื่อประเมิน ทัศนคติของ สมาชิกต่อ บทบาทใน ครอบครัว ของตนเอง	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตสีหน้าท่าทีของสมาชิกกลุ่มได้ก่อนเริ่มกิจกรรม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา (และผู้ดำเนินกิจกรรมซ้ำความในประเด็นที่สำคัญ)</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>2. ให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และให้แต่ละกลุ่มเขียนบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่อครอบครัว ผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตการณ์มีส่วนร่วมในกลุ่มของสมาชิกแต่ละคน ในขณะที่เดียวกันใช้ทักษะการเจียบ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มปรึกษาหารือกัน ทั้งนี้พร้อมให้การใส่ใจต่อคำถามของสมาชิกที่ซักถาม</p> <p>3. ให้สมาชิกกลุ่มย่อยสนทนากันถึงบทบาทหน้าที่ในครอบครัวที่ ไม่สามารถปฏิบัติได้ในทุกวันนี้ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมไม่ตีตราว่าผิดหรือถูก</p> <p>4. ชวนให้สมาชิกสนทนากลุ่มย่อย ถึงข้อจำกัดในการทำหน้าที่ในครอบครัว และหาวิธีการแก้ไขข้อจำกัดนั้น</p> <p>5. ให้สมาชิกมารวมกลุ่มใหญ่ ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนให้สมาชิกสะท้อนเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ทั้งสองท่ายโดยใช้ทักษะการเผชิญหน้าให้สมาชิกนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และให้กำลังใจสมาชิกที่พร้อมจะเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงตัวเอง</p>

ตารางที่ 23 รายละเอียดกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1 สานความสัมพันธ์	<p>1. เพื่อประเมินทัศนคติของสมาชิก</p> <p>2. เพื่อสร้างความคุ้นเคยกันก่อนเริ่มกิจกรรมหลัก</p>	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ให้สมาชิกแนะนำตัวทีละคน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมควรฟังอย่างตั้งใจ จากนั้นจึงแจ้งกติกาของกิจกรรมสนทนากาสดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้สมาชิก นับเลข 1-50 และให้ปรบมือเมื่อนับถึงเลขที่มีเลข 3 กับ 7 เช่น 3 , 7, 13, 17 เป็นต้น - สมาชิกที่ไม่ได้ปรบมือ หรือนับเลขผิด ให้บอกค่าแทนตัวเอง 1 คำ (อาจจะพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์) ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมควรสอบถามความเข้าใจของสมาชิก เพื่อให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน <p>2. ดำเนินกิจกรรมสนทนากาสดำเนินการประมาณ 5-6 รอบ ผู้ดำเนินกิจกรรมควรสังเกต บรรยากาศภายในกลุ่ม และความร่วมมือของสมาชิกแต่ละคน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3. จากนั้นให้กระดาษสีสมาชิกคนละ 2 สี และกำหนดให้เขียนความคาดหวังในกระดาษสีแผ่นที่ 1 เป็นความรู้สึกของสมาชิกที่มีต่อกิจกรรมที่จะต้องทำร่วมกันในครั้งต่อไป ส่วนกระดาษสีอีกแผ่นให้เขียนความกังวล ผู้ดำเนินกิจกรรมสามารถสังเกตและใส่ใจ สมาชิกแต่ละคน (ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ของงานวิจัยตามหลักพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างก่อนทำกิจกรรมนี้)</p> <p>4. ให้สมาชิกแต่ละคนนำกระดาษสีมาติดที่กระดานที่เตรียมไว้ โดยแยกเป็นหัวข้อความคาดหวังและความกังวล</p> <p>5. ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันสรุปประเด็นที่ละหัวข้อ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมต้องสรุปความและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเข้าใจ ทั้งนี้ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกซักถามเพิ่มเติม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ที่จะสะท้อนความรู้สึกและเนื้อหาด้วยตัวเอง</p>

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2 ทำหน้าที่ ด้วยความรัก	1. เพื่อเรียนรู้ การเลี้ยงดู แบบเอาใจใส่ 2. เพื่อเรียนรู้ ประสบการณ์ ที่แตกต่าง ระหว่าง สมาชิกกลุ่ม	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตสีหน้าท่าทีของสมาชิกกลุ่มได้ก่อนเริ่มกิจกรรม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา และผู้ดำเนินกิจกรรมชี้ความในประเด็นที่สำคัญ</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>2. ให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย และให้แต่ละกลุ่มเขียนบทบาทหน้าที่ของตนเอง ที่มีต่อครอบครัว ผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตสมาชิกแต่ละคน ต่อการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ในขณะเดียวกันใช้ทักษะการเจียบ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มปรึกษาหารือกัน พร้อมให้การใส่ใจต่อคำถามของสมาชิกที่ซักถาม</p> <p>3. ให้สมาชิกกลุ่มย่อยสนทนาในกลุ่ม ถึงบทบาทหน้าที่ในครอบครัวที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ในทุกวันนี้ โดยผู้ดำเนินกิจกรรมไม่ตีตราว่าผิดหรือถูก</p> <p>4. ชวนให้สมาชิกสนทนากลุ่มย่อย ถึงข้อจำกัดในการทำหน้าที่ในครอบครัว และหาวิธีการแก้ไขข้อจำกัดนั้น</p> <p>5. ให้สมาชิกมารวมกลุ่มใหญ่ ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนให้สมาชิกสะท้อนเนื้อหาที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ทั้งลองท้าทายโดยใช้ทักษะการเผชิญหน้า ให้สมาชิกนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และให้กำลังใจสมาชิกที่พร้อมจะเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงตัวเอง</p>

หมายเหตุ สำหรับกิจกรรมนี้ ในขั้นทำ Pilot study ผู้ปกครองไม่มีคำตอบในขั้นดำเนินการขั้นที่ 3 ผู้ดำเนินกิจกรรมจึงชี้แนะให้สนทนาถึงบทบาทหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรวัยรุ่น

ตารางที่ 23 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
3 ปรับทัศนคติ แจ่มใส	1. เพื่อเรียนรู้การ เป็นแบบอย่างที่ดี ในการจัดการ ปัญหา 2. เพื่อให้สมาชิก เรียนรู้ถึงการ สื่อสาร ภาษา พูดที่เหมาะสม	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรม สังเกตสีหน้าท่าทีของสมาชิกกลุ่มได้ก่อนเริ่มกิจกรรม จากนั้น ชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา และผู้ดำเนินกิจกรรม เข้าความในประเด็นที่สำคัญ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาส ให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้ กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน
		<p>ขั้นดำเนินการ</p> 3. ให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ระดมสมองและสนทนาในกลุ่ม ถึงหัวข้อ 4 หัวข้อ คือ คำพูดที่ได้ยินแล้วทำให้บุตรหลานเสียใจ ท่าทางที่เห็นแล้วทำให้บุตรหลานเสียใจ สาเหตุของการแสดง คำพูด ท่าทางที่ทำให้บุตรหลานเสียใจ 4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้สมาชิกแต่ละกลุ่มระดมสมองอีกครั้ง เพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมด้านคำพูดและท่าทาง 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนให้สมาชิก สะท้อนความรู้สึกและ เนื้อหาความสำคัญของกิจกรรมนี้
		<p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความ จากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อน สิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ทั้งลองท้าทายโดยใช้ทักษะ การเผชิญหน้า ให้สมาชิกร่วมกันปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และให้ กำลังใจสมาชิกที่พร้อมจะเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงตัวเอง

ตารางที่ 24 รายละเอียดกิจกรรมรูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางใจแก่เด็กและเยาวชนด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว (กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1 ข้อตกลงของ พวกเรา	<p>1. เพื่อประเมินทัศนคติของสมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน</p> <p>2. เพื่อเรียนรู้การแสดงความคิดเห็น การรับฟัง และการให้เหตุผลที่เหมาะสมในกลุ่มใหญ่</p>	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตสีหน้าท่าทีของสมาชิกกลุ่มได้ก่อนเริ่มกิจกรรม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมา และผู้ดำเนินกิจกรรมเข้าความในประเด็นที่สำคัญ</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมนำข้อตกลงของกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน มาวางเทียบเคียงกัน ให้สมาชิกร่วมกันระดมสมองและสนทนาในกลุ่มเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้สมาชิกทบทวนข้อตกลงร่วมกัน เพื่อใช้ในการรวมกลุ่มระหว่างผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน</p> <p>5. ผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความ จากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ให้สมาชิกนำไปปฏิบัติตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม และให้กำลังใจสมาชิกให้พร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกัน</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2 ความไว้วางใจ	<p>1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพให้สมาชิกกลุ่ม ผู้ปกครอง และ กลุ่มเด็ก/เยาวชน</p> <p>2. เพื่อเรียนรู้วิธีการสร้างความไว้วางใจให้สมาชิกกลุ่ม</p>	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะเข้าความในประเด็นที่สำคัญได้</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชนจับคู่ในครอบครัวของตนเอง</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้สมาชิกคนใดคนหนึ่งปิดตา สมาชิกอีกคนต้องจูง เพื่อหลบหลีกสมาชิกคู่อื่น (ผู้ดำเนินกิจกรรมเน้นให้สมาชิกระลึกถึงความปลอดภัย) จากนั้นให้สมาชิกสลับบทบาทกัน</p> <p>5. ให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นในทางสร้างสรรค์</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
3 ฟังเพียงนิด จิตผูกพัน	เพื่อให้สมาชิก นำทักษะที่ได้มา ประยุกต์ใช้ใน ครอบครัว และ การดำเนิน ชีวิตประจำวัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะสร้างความในประเด็นที่สำคัญได้ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง 4. ให้สมาชิกกลุ่มเด็ก/เยาวชนเล่าให้ผู้ปกครองของตนเองฟังเกี่ยวกับข้อดี ข้อควรปรับปรุง หรือความใฝ่ฝันในอนาคตของตนเอง โดยผู้ปกครองต้องสรุปเนื้อหาที่บุตรหลานเล่าให้ฟังได้ 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมสุ่มถามเด็ก/เยาวชน โดยสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการแสดงออกอย่างอิสระและสร้างสรรค์ 6. ให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็น <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม

หมายเหตุ สำหรับกิจกรรมนี้ ในขั้นทำ Pilot study ในขั้นดำเนินการขั้นที่ 4 ผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนวาดรูปตนเองและเขียนข้อดี 5 ข้อ ข้อควรปรับปรุง 3 ข้อ หรือความใฝ่ฝันในอนาคตของตนเอง ก่อนที่จะทำกิจกรรมร่วมกับผู้ปกครอง

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
4 ภารกิจ ร่วมกัน	เพื่อให้สมาชิก นำ ท ก ษ ะ ที่ ได้มาประยุกต์ใช้ ในครอบครัว และการดำเนิน ชีวิตประจำวัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะสร้างความในประเด็นที่สำคัญได้ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง 4. ให้สมาชิกกลุ่มเด็ก/เยาวชน นำผลงานจากกิจกรรมทำหน้าที่ด้วยความรักเล่าให้ผู้ปกครองของตนเองฟัง ถึงหน้าที่ในครอบครัวที่ตนเองปฏิบัติได้ไม่ดีเท่าที่ควร โดยผู้ดำเนินกิจกรรมขอความร่วมมือให้แต่ละครอบครัวฟังอย่างตั้งใจและใส่ใจ 5. จากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมให้สลับบทบาท ให้ผู้ปกครอง เล่าถึงบทบาทจากกิจกรรมทำหน้าที่ ด้วยความรัก ถึงหน้าที่ในครอบครัวที่ตนเองปฏิบัติได้ไม่ดีเท่าที่ควร ผู้ดำเนินกิจกรรมสังเกตการณ์มีส่วนร่วมของแต่ละครอบครัว 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมชวนให้แต่ละครอบครัว พิจารณาความสำคัญในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน และวิธีการปรับเปลี่ยนที่จะทำหน้าที่ของตนเองให้ดีขึ้น 7. จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็น <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อน

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5 คิดต่าง แต่ใจเดียวกัน	<p>1. เพื่อให้สมาชิก เรี ย น รู้ ถึง ทัศนคติของ ตนเองและผู้อื่น</p> <p>2. เพื่อให้สมาชิก เรียนรู้ทัศนคติ ที่แตกต่าง และ การยอมรับ ทัศนคติที่ แตกต่าง</p>	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1.ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวน กิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนิน กิจกรรมใช้ทักษะเข้าใจความในประเด็นที่สำคัญได้</p> <p>2.ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้ สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้ กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3.ผู้ดำเนินกิจกรรมอธิบายให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/ เยาวชน ช่วยกันพิจารณาประโยคเพื่อแสดงความคิดเห็น 9 ประโยค (ใบงานกิจกรรม คิดต่าง แต่ใจเดียวกัน) โดยให้สมาชิก แต่ละคน เลือกความคิดเห็นระหว่าง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และ ไม่แน่ใจ</p> <p>4.ผู้ดำเนินกิจกรรมแบ่งพื้นที่เป็น 3 ส่วน เพื่อให้มีการแบ่งกลุ่มที่ มีความคิดเห็นระหว่าง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ จากนั้นให้พิจารณาที่ละประโยค และให้สมาชิกแต่ละคนเลือก พื้นที่ความคิดเห็นที่ตรงกับตนเอง</p> <p>5.ผู้ดำเนินกิจกรรม สุ่มตัวแทนสมาชิกเพื่ออธิบายเหตุผลของ แต่ ละความคิดเห็นที่ละประโยค จนครบ 9 ประโยค โดยมีข้อตกลง ร่วมกันว่า ระหว่างที่สมาชิกอธิบายเหตุผลของตนเอง ไม่ควรมี การพูดแทรกหรือโต้แย้งทันที</p> <p>6.จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/ เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสและสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่าง อิสระและเหมาะสม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>7.ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรม สรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อน</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6 เปลี่ยนเป็น ครูรู้ด้วยใจ	เพื่อให้สมาชิก นำทักษะที่ได้มา ประยุกต์ใช้ใน ครอบครัว และ การดำเนิน ชีวิตประจำวัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะสร้างความในประเด็นที่สำคัญได้ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง และรวมเป็นกลุ่มย่อย 4. ผู้ดำเนินกิจกรรม เปิดโอกาสให้แต่ละกลุ่มย่อยเลือกกรณีศึกษาจากใบงาน (เปลี่ยนเป็นครูรู้ด้วยใจ) โดยให้เลือกกลุ่มละ 1 เหตุการณ์ 5. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้สมาชิกภายในกลุ่มย่อย นำกรณีศึกษาแสดงเป็นบทบาทสมมติ โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกผู้แสดง และผู้กำกับ (กรณีผู้กำกับ ให้เลือกจากผู้ปกครอง 1 คน และจากเด็ก/เยาวชน 1 คนในแต่ละกลุ่ม) 6. ผู้ดำเนินกิจกรรมเอื้ออำนวย ให้เกิดการวิเคราะห์ในระหว่างการแสดงบทบาทสมมติ 7. จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 8. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
7 ทบทวนตน	เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ถึงการสื่อสาร ภาษาพูดที่เหมาะสม ทั้งสามารถหาแนวทางในการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะข้อความในประเด็นที่สำคัญได้ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกช่วยกันพิจารณาเหตุการณ์ที่ผ่านมา เป็นเหตุการณ์ที่เยาวชนและผู้ปกครองเคยได้เจอกัน 4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ชวนให้สมาชิกพิจารณาแนวทางแก้ไขที่นำไปสู่การปฏิบัติได้จริง 5. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้สมาชิกคัดเลือกตัวแทนแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นกรณีตัวอย่าง 2-3 ตัวอย่าง ผู้ดำเนินกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการวิเคราะห์ในระหว่างการแสดงบทบาทสมมติ 6. จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อน

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
8 ปัญหาทุกอย่างๆ	<p>1. เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้ถึงวิธีการจัดการปัญหาโดยครอบครัวมีส่วนร่วม ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง</p> <p>2. เพื่อให้สมาชิกมีส่วนร่วม รับรู้ และ ฝึ ก ก า ร วางแผนจัดการ ปัญหา โดย ครอบครัวมีส่วนร่วม</p>	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะชี้แจงความในประเด็นที่สำคัญได้</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ชวนให้สมาชิกในครอบครัวเล่าปัญหาในครอบครัว หรือความวิตกกังวลของตนเองให้อีกฝ่ายรับรู้ และให้สมาชิกแต่ละครอบครัว ร่วมกันทำแผนการจัดการปัญหาในครอบครัว หรือความวิตกกังวลนั้น</p> <p>5. จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนนั่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9 ต้นไม้แห่ง การเรียนรู้	เพื่อให้สมาชิก ทบทวนสิ่งที่ได้ เรียนรู้ ตั้งแต่ กิจกรรมแรกและ ทำพันธสัญญาใจ ร่วมกัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะข้อความในประเด็นที่สำคัญได้ 2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจำจาง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน <p>ขั้นดำเนินการ</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง 4. ให้สมาชิกแต่ละครอบครัว ทบทวนทักษะที่จะนำไปใช้ในครอบครัว 5. ผู้ดำเนินกิจกรรมสนับสนุนให้แต่ละครอบครัวทำงานร่วมกัน โดยให้สมาชิกแต่ละครอบครัว ตกแต่งต้นไม้ของครอบครัว ประกอบด้วย ราก คือ ทักษะที่เรียนรู้ หรือสิ่งสำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นในครอบครัว ลำต้น คือ สิ่งที่สมาชิกในครอบครัวช่วยกันคิดว่าเป็นสิ่งที่เข้มแข็งในครอบครัว กิ่งใบ คือ สิ่งที่ครอบครัวได้รับ 6. จากนั้นให้สมาชิกแบ่งเป็นกลุ่มย่อย (ให้ผู้ปกครองกับเด็ก/เยาวชนหนึ่งเป็นคู่กัน) และสนทนากันภายในกลุ่ม โดยผู้ดำเนินกิจกรรมเปิดโอกาส และสร้างบรรยากาศให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10 คำมั่นสัญญา	เพื่อให้สมาชิกทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ตั้งแต่กิจกรรมแรก และทำพันธสัญญาใจร่วมกัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1.ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะเข้าความในประเด็นที่สำคัญได้</p> <p>2.ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3.ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง และรวมเป็นกลุ่มย่อย</p> <p>4.ผู้ดำเนินกิจกรรม นำผลงานจากกิจกรรม ต้นไม้แห่งการเรียนรู้ ให้แต่ละครอบครัวพิจารณา และชวนให้วิเคราะห์ว่าต้นไม้แห่งการเรียนรู้ จะเติบโตขึ้นไม่ได้ เกิดจากสาเหตุใดบ้าง และมีวิธีการแก้ไขอย่างไร</p> <p>5.จากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสนทนากันภายในกลุ่ม และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6.ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
11 ร่วมด้วย ช่วยกัน	เพื่อให้สมาชิก ทบทวนสิ่งที่ได้ เรียนรู้ตั้งแต่ กิจกรรมแรก และทำพันธ สัญญาใจร่วมกัน	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม จากนั้นชวนให้ทบทวนกิจกรรมที่ผ่านมาและทบทวนข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งผู้ดำเนินกิจกรรมใช้ทักษะเข้าใจความในประเด็นที่สำคัญได้</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน</p> <p>4. ผู้ดำเนินกิจกรรม ให้กลุ่มผู้ปกครองเขียนข้อดีของบุตรหลานตนเอง และให้คะแนนความเชื่อมั่นว่าบุตรหลานสามารถเป็นคนดีของสังคมได้ ในกระดาษที่แจกให้แต่ละคน ในขณะเดียวกันกลุ่มเด็ก/เยาวชน เขียนถึงสิ่งที่ตนเองจะทำในอนาคตอันใกล้ และขั้นตอนที่ปฏิบัติได้จริง</p> <p>5. จากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชน จับคู่ในครอบครัวของตนเอง และรวมเป็นกลุ่มย่อย ผู้ดำเนินกิจกรรมเอื้ออำนวยให้เกิดการสนทนากันภายในกลุ่ม และเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระและเหมาะสม</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>6. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้</p>

ตารางที่ 24 (ต่อ)

ครั้งที่ กิจกรรม	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12 สรุป กิจกรรม	เพื่อให้สมาชิกมีความเข้าใจในกิจกรรมที่ทำร่วมกันมา	<p>ขั้นเริ่มต้น</p> <p>1. ผู้ดำเนินกิจกรรมทักทายสมาชิกกลุ่ม ชี้แจงวัตถุประสงค์ของกิจกรรม เปิดโอกาสให้สมาชิกซักถาม ผู้ดำเนินกิจกรรมต้องฟังอย่างใส่ใจและทำให้กระจ่าง เพื่อให้สมาชิกเรียนรู้และเข้าใจไปด้วยกัน</p> <p>ขั้นดำเนินการ</p> <p>2. ผู้ดำเนินกิจกรรมให้สมาชิกกลุ่มผู้ปกครองและกลุ่มเด็ก/เยาวชนจับคู่ในครอบครัวของตนเอง และนั่งเป็นกลุ่มรวมทั้งหมด</p> <p>3. ผู้ดำเนินกิจกรรม ชวนให้สมาชิกในกลุ่มใหญ่ช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยให้หัวข้อว่าความเข้มแข็งทางใจของเด็ก/เยาวชน จะเกิดขึ้นได้จาก.....</p> <p>ขั้นยุติกลุ่ม</p> <p>4. ให้สมาชิกร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรม ผู้ดำเนินกิจกรรมสรุปความจากที่สมาชิกร่วมกันสะท้อนจากสิ่งที่ได้เรียนรู้</p>

ใบความรู้กิจกรรมครั้งที่ 3 กิจกรรมสำหรับผู้ปกครอง

การสื่อสาร

คำว่า การสื่อสาร (Communication) มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า Communis ซึ่งตรงกับ ภาษาอังกฤษว่า Commonness มีความหมายว่า ความเหมือนกันหรือความร่วมมือ เพราะฉะนั้น ทุกครั้งที่เราทำ การสื่อสาร ย่อมหมายความว่าเรากำลังสร้างความร่วมมือหรือเหมือนกับคนอื่น นั่นคือ พยายามที่จะมีส่วนร่วมรู้ ข่าวสาร ความคิดเห็น และทำทีอย่างเดียวกันนั่นเอง โดยพจนานุกรม ภาษาอังกฤษได้อธิบายความหมายของคำ ว่าการ สื่อสาร ไว้ว่า มีลักษณะ 2 ประการ คือ

1. เป็นเรื่องเกี่ยวกับคำพูด ตัวหนังสือ หรือข่าวสาร
2. เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือมิตรร่วมกัน

รูปแบบการสื่อสารแบ่งตามลักษณะกระบวนการสื่อสารได้ 2 ประเภท คือ

1.1 การสื่อสารทางเดียว (One-way Communication Process) มีลักษณะเป็นการ ถ่ายทอดสารจากผู้ ส่งสารโดยไม่เห็นการตอบสนองในทันทีทันใด จึงดูเหมือนว่าผู้ส่งสารส่งข้อมูลเพียง ผู้เดียวโดยไม่พิจารณาปฏิกริยา โต้ตอบของผู้รับสาร ความจริงแล้วการวิเคราะห์ผู้รับสารยังจำเป็น แต่ เป็นลักษณะของการประมาณการ สุ่มข้อมูล หรือศึกษาผู้รับสารในสภาพกว้างๆ ได้แก่ การร้องเพลง การโฆษณาทางวิทยุหรือโทรทัศน์ เป็นต้น

1.2 การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication Process) เมื่อผู้ส่งสารต้องการ ทราบว่าสารที่ ส่งไปได้ผลสมประสงค์หรือไม่ หรือผู้รับสารอาจจะแสดงปฏิกริยาหรือพฤติกรรมต่อสาร ที่ได้รับแล้วแสดงการ โต้ตอบกลับมา เป็นกระบวนการที่เคลื่อนไหวต่อเนื่อง ได้แก่ การสื่อสารระหว่าง บุคคลหรือในกลุ่ม การเรียนใน ห้องเรียน เป็นต้น

ภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารเนื่องจากภาษาทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ทำให้ผู้ส่งสาร และ ผู้รับสารเข้าใจตรงกัน ในกระบวนการสื่อสารผู้ส่งสารจะต้องแปรสาร อันได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด ความ ต้องการ ตลอดจนข้อเท็จจริงต่างๆ ส่งผู้รับสารโดยทำให้เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งก็คือ “ภาษา” นั่นเอง

ภาษาที่ใช้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. **วจนภาษา** (Verbal Language) หมายถึง ภาษาที่ใช้ถ้อยคำหรือลายลักษณ์อักษร ในการ สื่อความหมาย ภาษาพูดหรือถ้อยคำ คือเสียงที่มนุษย์ตกลงกันให้ทำหน้าที่ แทนมโนภาพของสิ่งของ ต่างๆที่มนุษย์ด้วยกันสามารถรับรู้ได้ทางประสาทสัมผัสต่างๆ อันได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย และ เมื่อมนุษย์มีความเจริญมากขึ้นจึงได้คิด เครื่องหมายแทนเสียงพูด และเขียนลงไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เป็น ภาษาเขียน ทั้ง ภาษาพูดและภาษาเขียนจึงจัดเป็นวจนภาษา

2. **อวจนภาษา** (Nonverbal Language) หมายถึง ภาษาที่เกิดจากกิริยาท่าทางต่างๆที่ ปรากฏออกมาทางร่างกายของมนุษย์รวมทั้งเครื่องหมายหรือสัญญาณอื่นๆ ที่สามารถสื่อความหมาย ได้ จึงเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า กายภาษา (Body Language)

ใบงานกิจกรรมครั้งที่ 5

กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง

กิจกรรม คิดต่าง แต่ใจเดียวกัน

ประโยคที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. วัยรุ่นเป็นวัยศึกษาค้นคว้า ทำตามใจตนเอง ไม่เชื่อฟังผู้ปกครอง
2. ผู้ปกครองทำงานจนไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ทำให้บุตรหลานต้องไปคบเพื่อน
3. การพูดคุยกันในครอบครัวเป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องเริ่มต้นที่ผู้ปกครอง เป็นฝ่ายเข้าไปพูดคุยกับบุตรหลานก่อน
4. การที่บุตรหลานกระทำความผิด เป็นความรับผิดชอบของผู้ปกครอง
5. วัยรุ่นสามารถรับผิดชอบการกระทำของตนเองได้
6. สิ่งที่ทำให้เยาวชนกระทำความผิด คือ การไม่ใส่ใจของครอบครัว
7. วัยรุ่นไม่มีความกล้า ที่จะพูดคุยกับพ่อแม่ของตนเอง
8. วัยรุ่นเกรงใจเพื่อนมากกว่าพ่อแม่ เพราะพ่อแม่ไม่รับฟังความคิดเห็น
9. การให้อภัยของผู้ปกครอง ทำให้เยาวชนไม่สำนึกผิด

ใบงานกิจกรรมครั้งที่ 6

กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนพร้อมผู้ปกครอง

กิจกรรม เปลี่ยนเป็นครูรู้ด้วยใจ

กรณีศึกษาที่ 1

ลูกกลับบ้านดึก เพราะอยู่ที่บ้านเพื่อน ไม่ได้โทรบอกพ่อแม่ เมื่อกลับบ้านพ่อแม่ที่รออยู่จะถามสาเหตุที่ลูกกลับบ้านดึก

กรณีศึกษาที่ 2

ลูกบอกพ่อแม่ว่า ไม่อยากเรียนหนังสือ และจะออกมาช่วยทำงานกับพ่อแม่ เลี้ยงดูตัวเอง

กรณีศึกษาที่ 3

เมื่อลูกถูกจับดำเนินคดีซ้ำอีกครั้ง พ่อแม่ต้องไปเยี่ยมลูกที่สถานพินิจฯ และไม่ต้องการที่จะประกันลูกในช่วงนี้

กรณีศึกษาที่ 4

ลูกต้องการขอโทษพ่อแม่ที่ทำผิดมา แต่ไม่กล้า เพราะคิดว่าตนเองคือ เกรมมาก จนพ่อแม่ไม่อยากคุยด้วย

กรณีศึกษาที่ 5

พ่อแม่เห็นลูกมีสีหน้าไม่ดี ต้องการที่จะเข้าไปถาม แต่ลูกปิดประตูข้างตัวเองไว้ในห้อง

กรณีศึกษาที่ 6

ลูกตื่นนอนสาย ไม่ไปโรงเรียน และยังขอเงินใช้ทุกวัน จนทางโรงเรียนเชิญผู้ปกครองไปพบ

ภาคผนวก ฅ

สถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างปี 2553-2557

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบสถิติการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนระหว่างปี 2553-2557

ข้อมูลแต่ละด้าน		จำนวนคดีตามปี พ.ศ.				
		2553	2554	2555	2556	2557
ระดับ การศึกษา	ไม่ได้รับการศึกษา	1,874	133	1,047	344	1,041
	ประถมศึกษา	13,051	5,040	9,946	8,764	6,073
	มัธยมศึกษาตอนต้น	17,468	19,558	15,212	18,621	15,744
	มัธยมศึกษาตอนปลายและสูงกว่า	8,927	10,220	7,951	8,381	13,600
	อื่นๆ	2,737	98	120	653	79
การกระทำ ผิดซ้ำ	จำนวนคดีที่เป็นการ กระทำผิดซ้ำ	6,294	5,559	4,125	6,849	7,490
อายุ	เกิน 10 ปี แต่ไม่เกิน 15 ปี	6,054	5,082	6,108	10,672	10,776
	เกิน 15 ปี แต่ไม่ถึง 18 ปี	38,003	29,967	28,168	26,091	25,761
ลักษณะ การอยู่อาศัย	ครอบครัวอยู่ร่วมกัน (อยู่กับ บิดามารดา)	21,404	10,844	14,281	7,643	12,981
	ครอบครัวแยกกันอยู่	22,653	24,205	19,995	29,120	23,556
	- อยู่กับบิดา	3,225	6,621	3,873	8,797	2,849
	- อยู่กับมารดา	8,306	9,043	7,987	11,160	7,776
	- อยู่กับบิดาเลี้ยง	144	105	115	89	116
	- อยู่กับมารดาเลี้ยง	116	53	97	66	108
	- อยู่กับคู่สมรส	493	315	409	478	1,479
	- อยู่กับปู่/ย่า/ตา/ยาย	4,489	4,294	4,174	4,885	2,625
	- อยู่กับพี่น้อง/ญาติ	2,949	2,215	2,126	2,506	7,197
	- อยู่กับนายจ้าง	598	220	307	211	283
	- เร่ร่อน	93	18	102	27	109
	- อยู่ตามลำพัง	718	182	248	168	451
	- อยู่กับเพื่อน	676	217	194	149	169
	- อื่นๆ (อยู่กับผู้อื่น)	571	922	363	584	394

แหล่งข้อมูล ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม

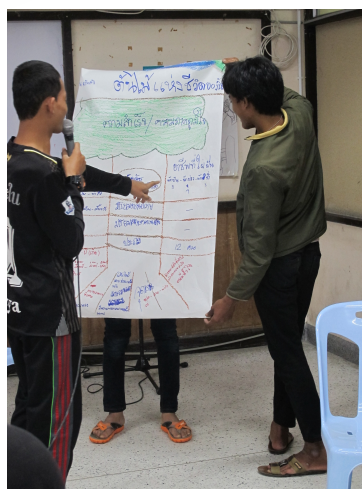
ปี พ.ศ. 2557

ภาคผนวก ญ

ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม

Prince of Songkhla University
Pattani Campus

ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม

ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม (ต่อ)

ตัวอย่างภาพประกอบกิจกรรม (ต่อ)

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล นางสาววิรรรษา แซ่เจี๋ย

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5620121009

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
วทบ. (ศึกษาศาสตร์)	มหาวิทยาลัยรามคำแหง	2548

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

นักจิตวิทยาคลินิกชำนาญการ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (ถ้ามี)

วิรรรษา แซ่เจี๋ย. (2561). ระดับความเข้มแข็งทางใจของเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี. ในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 5 (The 5th NEU National and International Conference 2018) เรื่องบูรณาการงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมที่ยั่งยืน (Integrated Research and Innovation for Sustainable Society) (น.1457). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.